

**ČIJI JE
GLAVNI
GRAD
SARAJEVO!?**

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA

STATUS SARAJEVA GLAVNOG GRADA BOSNE I HERCEGOVINE

Analiza pravno – političkog statusa

Analiza javnih usluga

Analiza fiskalne politike

Rezultati ispitivanja javnog mnjenja

Avgust 2006.

"Čiji je Glavni grad Sarajevo" – Status Sarajeva – Glavnog grada Bosne i Hercegovine
Izdavač: Centri civilnih inicijativa (CCI)
Partner na projektu: GAP
Za izdavača: Zlatan Ograrović

Urednik: Adis Amptović
Autori: Mr. Sead S. Fetahagić
Sabahudin Pelja
Zarija Vukčević
Jasmina Đikić
Brankica Lenić
Tiraž: 500 komada
Sarajevo, avgust, 2006.

Predgovor	7
Glava 1 – Analiza pravno političkog statusa	8
1. Uvod	10
2. Analiza pravno – političkog statusa Sarajeva	13
3. Komparativna analiza – primjeri iz evropske prakse	28
4. Zaključci i preporuke	34
Glava 2 – Analiza javnih usluga	38
1. Studija slučaja – Grad Sarajevo	40
2. Studija slučaja – Grad Istočno Sarajevo	46
Glava 3 – Analiza fiskalne politike	56
1. Fiskalna slika unutar BiH i posebno sarajevske regije	58
2. Postojeća pitanja finansiranja Grada Sarajeva	73
Glava 4 – Pregled rezultata ispitivanja javnog mnjenja	76
Rezime	91

Jedna interesantna i bolna politička tema provijava kroz javni diskurs od samog potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma i njegovog ustavnog aneksa. To je tema statusa Glavnog grada BiH.

U 10 poslijeratnih godina, nemali broj institucija, političkih stranaka, eksperata, nevladinih i međunarodnih organizacija, medija, intelektualnih krugova i pojedinaca, pokušavao je ovu temu nametnuti kao jednu od većih političko – pravnih “nezgrapnosti” proizvedenih davne 1995. godine i kao takvu instalirati ju u sferu analize, dijagnoze i optimizacije.

U jednom se velika većina diskutiranih na ovu temu složila: postojeći političko – pravni okvir Glavnog grada je apsolutno nedefiniran i kao takav perpetuira i generira niz drugih pravnih nedoumica, sukoba nadležnosti, preklapanja nadležnosti, pravnih i upravljačkih vakuuma, itd – a sve se to, naravno negativno, ponajviše održava na temeljnu svrhu lokalne samouprave – da opslužuje svog konzumenta – stanovnika, građanina.

Međutim, postojeće stanje nametnulo je i evidentan paradoks: Ustav BiH – Grad Sarajevo pominje u jednoj prosto rečenici koja kaže da je “Sarajevo Glavni grad Bosne i Hercegovine”. I tu je kraj ustavne definicije Glavnog grada. To su njegove granice. I zaista, vodeće političke elite, međunarodne organizacije i čitav politički i pravnički establišment u BiH, (mirno) živi sa činjenicom da je BiH jedina zemlja na svijetu koja ne zna gdje joj je Glavni grad!? Naime, zna se samo kako se taj Glavni grad zove, ali, prije svega ne znamo da li je to ono isto Sarajevo koje je i prije dejtonskog Ustava bilo Glavni grad ili je to neko drugo – dejtonsko Sarajevo. Ili možda dva?

Dakle, ne znamo ni koliko je veliko to Sarajevo, ni ko njime upravlja, ni kakva mu je relacija sa državom i drugim nivoima uprave, ni šta garantira, gradi i održava njegovu reprezentativnu ulogu grada, koji zemlju predstavlja ka drugim zemljama, itd, itd.

U jeku razgovora o ustavnim reformama, u prvoj polovini 2006 godine, tek se sporadično čuo poneki glas koji je pozivao da i status Glavnog grada bude sastavni dio paketa predloženih redefinicija. To se nije desilo, kao što se nisu desile ni ustavne reforme.

Zato je tekst koji slijedi u nastavku, nadamo se, značajan i presudan argument svim budućim zagovaračima rješavanja statusa Glavnog grada, koji u predstojećim obnovljenim razgovorima o reformi ustava ovaj put moraju istrajati u obaveznom inkorporiranju ovog problema u paket ustavnih poboljšanja.

Centri civilnih inicijativa, uz značajnu podršku GAP projekta i dvaju Gradskih uprava, kao akter civilnog društva, na ovaj način daju svoj doprinos, sa jasnom svrhom, da svi građani i narodi BiH budu zadovoljni svojim Glavnim gradom – kako bi potonji mogao zadovoljiti potrebe svojih stanovnika i svojih gostiju.

Urednik

ČIJI JE GLAVNI GE

BRAD SARAJEVO !?

**Analiza pravno -
političkog statusa**

1. UVOD

Grad Sarajevo je na posljednjem popisu stanovništva, održanom 1991. godine, imao oko 530 000 stanovnika, a obuhvatao je teritorij od 2.095 km² i sastojao se od deset općina (Centar, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Novi Grad, Novo Sarajevo, Pale, Stari Grad, Trnovo i Vogošća). Prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku¹ FBiH iz 2005. godine, u Gradu Sarajevu živi (tada živjelo) oko 298 000 stanovnika na području od 141,5 km² koje se sastoji od četiri općine (Centar, Novi Grad, Novo Sarajevo i Stari Grad). Ovakvo drastično "smanjenje" grada ne umanjuje dovoljno ni činjenica da je veći dio nekadašnje gradske teritorije transformiran u regionalnu jedinicu samouprave – kanton, jer i Kanton Sarajevo prema istom izvoru broji tek oko 404 000 stanovnika, a zauzima i znatno manju površinu od 1.276,9 km². Ovakva situacija je naravno u velikoj mjeri posljedica sukoba i disolucije SFR Jugoslavije, te sukoba unutar BiH, kada su i mnoge prijeratne općine podijeljene između entiteta. No, ratni sukob i poslijeratni period političke stabilizacije i oporavka zemlje su jedna stvar, a osmišljavanje razvojne strategije i planova za budućnost, uključujući i integraciju u glavne evropske tokove, sasvim druga.

Od potpisivanja Dejtonskog sporazuma i ustavno - pravnog konstituiranja Bosne i Hercegovine u njenom današnjem obliku, pitanje statusa Grada Sarajeva često se zanemarivalo i potiskivalo u drugi plan, a svaka inicijativa za redefiniranjem položaja Sarajeva kao Glavnog grada države odlazila u nepovrat. Sve ovo ukazuje na činjenicu da su dosadašnje vladajuće strukture, uključujući i glavne predstavnike tzv. međunarodne zajednice², svjesno izbjegavale baviti se ovim problemom, a konačan ceh kao i uvijek ponajviše plaćaju stanovnici Sarajeva.

Potpuno se zanemaruje koncept grada kao historijski, geografski, civilizacijski, kulturno i privredno utemeljene lokalne zajednice, a principi "urbanog" i "gradskog" odnosno "građanskog" p

██████████ klijentima u nekomercijalnoj, ali i jedinoj službi kao što su u rukama pogrešnih politika

Su, čini se da se ipak situacija mijenja u pozitivnom smjeru i da polako raste svijest o važnosti koncepta reforme dosadašnjeg političkog i ustavno - pravnog položaja Sarajeva. Kroz mnoge izjave celih i/ili, Grada Sarajeva dani međuprima, vidljivo je sazrijevanje ideje o potrebi izmjene statusa Grada. Tako je i trenutni gradonačelnik, Šerifko Bešlić, prilikom predavanja pred grupom studenata, održanom u organizaciji američke nevladine organizacije, *American Democracy Initiative*, aprila 2009. godine³, istakla neke od problema s kojima se suočava današnja gradska uprava. Gradonačelnik smatra Sarajevo okmenim gradom, ne samo u terminu, već i u konceptu administrativnog uređenja grada. U cjelokupnom funkcioniranju gradske uprave, iz složenih principa i minimalne zastupljenosti karakterni gradski, je veći na konceptu. Također, veliki problem funkcioniranja Gradske uprave predstavlja pitanje nadležnosti između kantonalnih institucija, gradske uprave i općina koje čine grad Sarajevo. Jedna od najvažnijih gradskih

¹ dostupno na <http://www.fzs.ba>

² u izjavi za Oslobođenje, 25.12.2005. bivši gradonačelnik Hamamdić kaže da mu je jednom prilikom i Visoki predstavnik dao na znanje da se borbom za vraćanje ustavnih ingerencija Sarajevu ljučaju temelji Dejtonskog sporazuma (sic!)

³ tekst dostupan na <http://www.ndi.ba>

nadležnosti je urbanističko planiranje, dok druge nadležnosti nisu valjano podijeljene između kantona, grada i općina.

Izloženi problemi dovode do stvaranje glomazne administracije što predstavlja veliki problem u razvoju grada. Gradonačelnica je istakla da postoji inicijativa Gradske uprave za približavanje nekadašnjih deset gradskih općina, za približavanje evropskim trendovima kroz pristupanje Asocijaciji evropskih gradova, te za razvoj turističkih potencijala Sarajeva s idejom o ponovnom kandidiranju Sarajeva za ZOI 2018. Konačno, gradonačelnica je i na primjeru finansijskih sredstava kojima Grad raspolaže, ukazala na neodrživost trenutnog stanja – naime, trenutni budžet na raspolaganju Gradske uprave iznosi 12 miliona KM, dok u istom periodu budžet Kantona Sarajevo iznosi 60 miliona KM!

Konačno, i ovogodišnji opći izbori u BiH, te najavljeno obnavljanje razgovora o reformi ustava, predstavljaju priliku da se i na djelu (u ovom slučaju, kroz stav prema reformi statusa Sarajeva kao Glavnog grada države) pokažu one političke snage koje imaju hrabrost i odgovornost poduzeti konkretne korake kako bi opravdali povjerenje birača, te i na taj način pokazali da "demokratija" ne mora biti samo "mrtvo slovo na papiru".

KRATKI PREGLED POVIJESTI RAZVOJA SARAJEVA DO 1946. GODINE

Dosad najstarija otkrivena nalazišta ljudskih naseobina na području Sarajeva sežu u doba Neolita, u III mileniju p.n.e. Tokom Srednjeg vijeka najznačajniji pomen o postojanju urbanih naselja predstavljaju papski dokumenti iz perioda od 1238. do 1244. godine, koji govore o gradnji katedrale Sv. Petra u tadašnjoj župi Vrhbosna⁴. U Srednjem vijeku katedralne (stolne) crkve su se podizale u mjestima u kojima je bilo sjedište biskupa, a ova su se nalazila u većim naseljima. Tako su npr. većina današnjih gradova (*city status*) u Engleskoj nastala u naseljima u kojima je tokom Srednjeg vijeka bila podignuta katedrala⁵. Može se dakle pretpostaviti da se na sarajevskom području i u predosmansko doba nalazila relativno veća naseobina ili više njih.

Međutim, pravi urbani kamen - temeljac današnjeg Sarajeva postavio je Isa - beg Ishaković svojom vakufnamom iz 1462. godine, koja predstavlja i najstariji osmanski dokument u BiH. Za razvitak i izgradnju urbanog gradskog jezgra u osmanskom periodu najznačajnija je bila institucija vakufa, odnosno zadužbine, kojom se imućni osmanski plemić odricao dijela svoje imovine zarad javnog dobra⁶. Od druge polovice XV pa do početka XVII stoljeća traje tzv. zlatno doba izgradnje Sarajeva, u kome su izgrađeni najznačajniji sakralni, obrazovni, privredni, administrativni i stambeni objekti. Sarajevo je bilo sjedište Bosanskog sandžaka, kao administrativne jedinice Osmanskog carstva, do 1553. i zatim ponovo od 1607. godine pa do konca XVII stoljeća.

Austrougarski period donosi značajne reforme u proces urbanog razvitka grada i uvodi moderne evropske inovacije. Ovo se prvenstveno odnosi na saobraćajnu infrastrukturu u vidu tramvaja i željeznice, ali i u daljoj izgradnji privrednih, kulturnih, sakralnih i administrativnih

⁴ vidi Web stranu Vrhbosanske nadbiskupije, dostupno 9. 7. 2006. na <http://www.vrhbosanska-nadbiskupija.com/Katedrala/stara%20katedrala%20sv.petra%20u%20vrhbosni.htm>

⁵ vidi Web stranu <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/City-status+in+the+United+Kingdom>, dostupno 25.7.2006.

⁶ vidi Kupasović, Amina. Vakufnama Isa-bega Ishakovića. Prilozi historiji Sarajeva, str. 47-52, dostupno 25. 7. 2006. na http://www.iis.unsa.ba/posebna/sarajevo/amina_kupasovic.htm

zgrada. Prvi privremeni statut općine donesen je 1878. a naredne godine osnovan je i Kotarski ured za grad Sarajevo. Tu je bilo i sjedište Bosanskog sabora, osnovanog 1910. godine kao polu - autonomnog predstavničkog tijela u sklopu Monarhije, a posljednji austrougarski popis stanovništva iz iste godine navodi da je u Sarajevu tada živjelo oko 52 000 građana.

Od 1918. godine Sarajevo je sjedište Narodnog vijeća SHS za BiH, a do 1924. bilo je i sjedište Bosne i Hercegovine kao administrativne pokrajine, te sjedište Sarajevske oblasti, u sastavu Kraljevine SHS. U ovom periodu nije bilo značajnije urbanističke ekspanzije grada, a popis stanovništva iz 1931. godine pokazuje da je tada u njemu živjelo oko 78 000 građana. Za vrijeme Kraljevine Jugoslavije, koja je prema tzv. Oktroiranom ustavu bila administrativno podijeljena na banovine, Sarajevo je bilo sjedište Drinske banovine⁷.

STATUS SARAJEVA DO 1992. GODINE

Nakon II svjetskog rata i oslobođenja grada, 26.4.1945. godine u Sarajevu je održano III Zasedanje ZAVNOBIH-a, na kojem je donesena odluka da ovo tijelo preraste u Narodnu skupštinu. Od tada, pa sve do raspada SFR Jugoslavije, Sarajevo je bilo glavni grad najprije Narodne Republike, a potom i Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, u okviru tadašnje zajedničke jugoslavenske države.

Prvi Generalni plan razvoja grada usvojen je još 30.6.1945. godine. Tokom 1947. godine grad se širi prema zapadu, uključujući Ilidžu i nekoliko rubnih naselja, da bi tokom sedamdesetih godina razvio površinu od oko 190 km². U ovom periodu dolazi i do dinamičnog rasta broja stanovništva tako da popis iz 1971. godine bilježi broj od oko 360 000 građana⁸.

Međutim, "prostorni razvoj Grada, način angažovanja i intenzitet korištenja prostora karakterizira intenzivna izgradnja novih naselja, ekstenzivan, neracionalan i nekontroliran razvoj individualne izgradnje, uzurpiranje ogromnih prostora sa izuzetno malim gustinama naseljenosti, promjena namjena prostora u odnosu na one utvrđene prostorno - planskim i urbanističkim dokumentima, drastično nepoštivanje ovih dokumenata, jednosmjerni razvoj na osnovi istok - zapad, te neadekvatno opremanje novih prostora osnovnim gradskim sadržajima"⁹. Ovo su samo neki od glavnih problema s kojima se Grad suočavao u periodu intenzivne industrijalizacije i urbanizacije, a takode valja istaći i nekontroliranu migraciju stanovništva sa sela u grad i njegovu neadekvatnu edukaciju za život u urbanoj sredini.

Posljednji popis stanovništva, održan 1991. godine, bilježi oko 430 000 stanovnika u Gradu, koji je tada obuhvatao teritorij 10 općina (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža, Vogošća, Pale, Iljaš, Hadžići i Trnovo), te površinu od 2.095 km².

⁷ vidi Šehić, Zijad i Ibrahim Tepić. Povijesni atlas Bosne i Hercegovine. Sejtarija. Sarajevo. 2002. str. 300-307.

⁸ podaci uzeti sa službene Web stranice Grada Sarajeva, <http://www.sarajevo.ba/>

⁹ vidi Univerzitet u Sarajevu - Institut Ekonomskog fakulteta, "Elaborat o statusu Grada Sarajeva - Radna verzija," Sarajevo, 2001. str. 116.

2. ANALIZA PRAVNO-POLITIČKOG STATUSA SARAJEVA

U cilju izrade pravno - političke analize statusa i položaja Grada Sarajeva, u ovom odjeljku izvršit će se prikaz trenutnog stanja u ovoj oblasti, u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima.

Kao polazna osnova, uzet je Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski sporazum) iz 1995, čiji je integralni dio i Ustav BiH u Aneksu IV ovog sporazuma, koji predstavlja političko - pravni okvir u kome se vrši predmetna analiza.

DEJTONSKI SPORAZUM – USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

Budući da je Sarajevo tokom trajanja sukoba i opsade u periodu od 1992. do 1995. bilo u žiži, kako domaće tako i svjetske javnosti, te imajući u vidu njegov strateški i simbolički značaj, Dejtonski sporazum u više navrata spominje Sarajevo.

Aneks 1A čl. IV (2) d. Dejtonskog sporazuma nalaže, između ostalog, povlačenje vojnih snaga izvan tzv. zone separacije na području Sarajeva, kojom prilikom ovlašćuje komandanta međunarodnih snaga (IFOR) da prilikom određivanja širine zone separacije (koja je aproksimativno određena na 1 kilometar) može ovu širinu prilagoditi, imajući u vidu urbano područje Sarajeva.

Aneks 2 čl. IV donosi, između ostalog, sporazum o međuentitetskoj liniji razgraničenja na području Sarajeva.

Sarajevo je Dejtonskim sporazumom, Aneksima 6-9, a u vezi sa čl. VI Dejtonskog sporazuma, određeno i kao sjedište nekoliko komisija i to:

- Komisije za ljudska prava, Aneks 6, čl. III (3);
- Komisije za izbjeglice i raseljena lica, Aneks 7, čl. VII;
- Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Aneks 8, čl. 1, kao i
- Korporacije za javni transport BiH, Aneks 9, čl. II (2).

Konačno, Aneks 4 Dejtonskog sporazuma, koji sadrži Ustav Bosne i Hercegovine, u čl. I.5. određuje da je Sarajevo Glavni grad Bosne i Hercegovine.

PROTOKOL O ORGANIZACIJI SARAJEVA

Ovaj Protokol je potpisan u Sarajevu, oktobra 1996. godine, i njime se utvrđuju osnovni principi u vezi organizacijske strukture Sarajeva, po sistemu Kanton – Grad – Distrikt. Nastao je kao plod kompromisa između tadašnjih vladajućih stranaka, te Ureda visokog predstavnika kojeg je predstavljao Michael Steiner¹⁰. Prema ovom Protokolu samo četiri gradske općine (Centar, Novi Grad, Novo Sarajevo i Stari Grad) čine Grad Sarajevo, što je kasnije preuzeto i u Amandmanu I Ustava Kantona Sarajevo. Međutim, dio protokola koji se odnosi na uspostavu Distrikta u području grada u kojem se nalaze zajedničke, državne institucije BiH, nije nikada do kraja sproveden.

¹⁰ vidi Steiner, Michael. "Krug 99 ima veoma važnu ulogu." 99 - Revija slobodne misli. 5-6 (1997): str. 12-17.

USTAV FEDERACIJE BIH

Ustav Federacije BiH, koji je usvojen 1994. godine, prije završetka sukoba i Dejtonskog sporazuma, donosi odredbu u čl. 4. koja glasi "Glavni grad Federacije je Sarajevo", bez preciziranja o kojoj teritoriji se radi. Prvobitni tekst Ustava zapravo i ne sadrži kategoriju grada kao jedinice lokalne samouprave i tek će Amandman XVI na Ustav Federacije BiH iz 1996. godine uvesti ovu kategoriju. Integralni tekst ovog amandmana sljedeći:

"VI. A. GRADSKE VLASTI

1. Za područje dvije ili više općina, koje su urbano i teritorijalno povezane svakodnevnim potrebama građana, formira se grad kao jedinica lokalne uprave i samouprave, u skladu sa federalnim zakonom. Odgovornosti grada obuhvataju:
 - finansije i poresku politiku, u skladu sa federalnim i kantonalnim zakonima,
 - zajedničku infrastrukturu,
 - urbanističko planiranje,
 - javni promet,
 - druge nadležnosti koje gradu povjeri kanton, odnosno koje prenesu općine.
2. Grad ima Statut koji mora biti u skladu sa ovim Ustavom, kantonalnim Ustavom i kantonalnim zakonodavstvom.
3. Grad ima Gradsko vijeće, čiji sastav čini jednak broj vijećnika iz svake općine, a broj vijećnika, postupak izbora i trajanje mandata utvrđuje se Statutom. Gradsko vijeće ne može imati manje od 15, a niti više od 30 vijećnika.
4. Gradsko vijeće:
 - a. priprema i dvotrećinskom većinom usvaja Statut grada,
 - b. bira gradonačelnika,
 - c. donosi budžet grada,
 - d. donosi propise u izvršavanju prenesenih ovlaštenja i vrši druga ovlaštenja utvrđena statutom,
5. Odgovornost Gradonačelnika je:
 - a. imenovanje i smjenjivanje gradskih funkcionera,
 - b. provođenje gradske politike i izvršavanje gradskih propisa,
 - c. osiguranje saradnje gradskih funkcionera sa ombudsmenima,
 - d. podnošenje izvještaja Gradskom vijeću i javnosti o provođenju gradske politike,
 - e. Grad ostvaruje prihode oporezivanjem, zaduživanjem i na drugi način, u skladu sa zakonom."

Ovim amandmanom je omogućeno konstituiranje gradova na teritoriji Federacije BiH, međutim što se tiče Sarajeva, tek Amandman XXVI usvojen naredne, 1997. godine utvrđuje organizaciju Grada Sarajeva unutar Kantona Sarajevo, navodeći i njegov značaj kao Glavnog grada entiteta. Slijedi integralni tekst amandmana.

"VI. B. ORGANIZACIJA SARAJEVA

1. U Kantonu Sarajevo osniva se Grad Sarajevo kao jedinica lokalne samouprave. Ustavom Kantona Sarajevo bit će uređeno koje općine ulaze u sastav Grada Sarajeva.
2. Sastav i način odlučivanja organa Grada Sarajeva odražava multietničnost i posebnost Grada Sarajeva, kao Glavnog grada Federacije Bosne i Hercegovine.
3. Nadležnost, organizaciona struktura i način odlučivanja organa Grada Sarajeva utvrđuju se Ustavom Kantona, kantonalnim zakonima i Statutom Grada, u skladu sa ovim ustavom."

USTAV KANTONA SARAJEVO

Ustav Kantona Sarajevo, usvojen 1996. godine, odredbama u čl. 2, 3 i 4, uspostavlja Kanton na području dotadašnjeg Grada Sarajeva koje je razgraničenjem između entiteta, u skladu sa Dejtonskim sporazumom, pripalo Federaciji BiH. Ovako definiran teritorij Kantona obuhvaća područja općina Centar, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Novi Grad, Novo Sarajevo, Stari Grad, Trnovo i Vogošća koja su pripala Federaciji BiH, a kao sjedište Kantona određeno je Sarajevo.

Ustav Kantona u čl. 6 ponavlja odredbu o Sarajevu kao Glavnom gradu Bosne i Hercegovine i Federacije BiH. U skladu sa Prijelaznim i završnim odredbama Ustava Kantona, Skupština Grada Sarajeva formirana nakon demokratskih izbora 1990. godine prestaje sa radom početkom rada Prijelazne Skupštine Kantona Sarajevo (čl. 44), a dotadašnji Izvršni odbor Grada Sarajeva nastavlja svoj rad kao Vlada Kantona do uspostave Prijelazne Vlade Kantona (čl. 46). Javna preduzeća i javne ustanove kojima je osnivač bio Grad Sarajevo, nastavljaju s radom kao kantonalna javna preduzeća i javne ustanove (čl. 47).

Konačno, Ustav Kantona Sarajevo, u Amandmanu I koji je usvojen 1997. godine, pobliže određuje teritorij koji ulazi u sastav Grada Sarajeva, koji se na ovaj način nanovo konstituira. Slijedi tekst odredbe.

"U Kantonu Sarajevo općine Centar, Novi Grad, Novo Sarajevo i Stari Grad, čine Grad Sarajevo (u daljem tekstu Grad) kao jedinicu lokalne samouprave. Nadležnost i unutrašnja organizacija Grada uređuju se Statutom Grada. Statut Grada uređuje i pitanja od vitalnog nacionalnog interesa."

STATUS GRADA SARAJEVA NA TERITORIJI REPUBLIKE SRPSKE

Iako se problem statusa Grada Sarajeva tretira uglavnom iz perspektive Federacije BiH, važno je naglasiti da je i za Republiku Srpsku ovo značajno pitanje. Manji dio teritorije nekadašnjeg Grada Sarajeva (općina Pale, te dijelovi općina Ilidža, Novo Sarajevo, Stari Grad i Trnovo) pripao je Republici Srpskoj, u skladu sa Dejtonskim sporazumom, a prvobitan naziv ove teritorije "Srpsko Sarajevo" je promijenjen 2005. godine u "Istočno Sarajevo". Međutim, još uvijek je na snazi ustavna odredba iz čl. 9 Ustava Republike Srpske da je glavni grad Republike - Sarajevo.

Postavlja se pitanje kako tumačiti ova odredbu i na koju teritoriju se ona zapravo odnosi. Zakon o Srpskom gradu Sarajevo za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti donesen je tokom trajanja sukoba 1994. godine. Članom 2. utvrđeno je područje tog grada koje obuhvata područja opština Republike Srpske: Centar, Hadžići, Ilidža, Ilijaš, Novo Sarajevo, Stari Grad, Rajlovac, Vogošća i Trnovo, a čl. 3 da je sjedište Grada u Novom Sarajevu.

Izmjenama ovog zakona 1996. godine, promijenjen je naziv grada u "Grad Srpsko Sarajevo", te čl. 2 koji sad definira područje opština Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Pale, Sokolac, Stari Grad, i Trnovo kao područje ovog Grada. Takođe je izmijenjeno sjedište Grada koje je od sada na Palama. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o gradu Srpsko Sarajevo iz 1997. godine, teritorij Grada iz čl. 2 je proširen i na općinu Rogatica. Izmjenama ovog Zakona iz 2005. godine, atribut "srpski" iz naziva Grada i pojedinih općina, zamijenjen je atributom "istočni".

Što se tiče nadležnosti Grada, još uvijek je na snazi čl. 4 ovog Zakona koji propisuje da Grad obavlja poslove lokalne uprave, a naročito:

- donosi program razvoja, urbanistički plan, budžet i završni račun,
- uređuje i obezbjeđuje obavljanje komunalne djelatnosti,
- uređuje i obezbjeđuje korištenje građevinskog zemljišta i poslovnog prostora,
- stara se o izgradnji, održavanju i korištenju lokalnih puteva i drugih javnih objekata,
- stara se o zadovoljenju potreba građana u kulturi, obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj zaštiti, fizičkoj kulturi, informisanju, zanatstvu, turizmu, ugostiteljstvu i zaštiti životne sredine,
- izvršava zakone i druge propise Republike čije je izvršenje povjereno Gradu, te obezbjeđuje izvršenje propisa Grada,
- obrazuje organe, organizacije i službe za potrebe Grada, te uređuje njihovu organizaciju i poslovanje.

ZAKON O PRINCIPIMA LOKALNE SAMOUPRAVE U FEDERACIJI BIH

U Bosni i Hercegovini još uvijek nije donesen Zakon o lokalnoj samoupravi na državnom nivou, iako se čl. 2 Evropske povelje o lokalnoj samoupravi može tumačiti da on zahtijeva od zemlje potpisnice (BiH je ratificirala Povelju još 1994.) da ovo pitanje uredi nacionalnim zakonodavstvom i/ili ustavom¹¹.

Republika Srpska ima svoj Zakon o lokalnoj samoupravi na entitetskom nivou, dok u Federaciji BiH svaki kanton donosi vlastiti zakon. Ipak, Federacija je 2004. godine usvojila Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH, koji je nadomjestio raniji Zakon o osnovama lokalne samouprave iz 1995. godine. Čl. 2 i 3 ovog Zakona daju definiciju lokalne samouprave:

"Član 2.

Lokalna samouprava je pravo i sposobnost organa lokalne samouprave da reguliraju i upravljaju, u granicama zakona, javnim poslovima koji se nalaze u njihovoj nadležnosti, a u interesu lokalnog stanovništva, kao i pravo građana da neposredno i preko svojih slobodno i demokratski izabranih predstavnika učestvuju u ostvarivanju zajedničkih interesa stanovnika lokalne zajednice.

Član 3.

Lokalna samouprava se organizira i ostvaruje u općinama i gradovima kao jedinicama lokalne samouprave (u daljnjem tekstu: "jedinice lokalne samouprave"), a izvršavaju je organi jedinice lokalne samouprave i građani, u skladu sa Ustavom i zakonom."

Čl. 7 daje definiciju grada kao jedinice lokalne samouprave te propisuje da će se za Grad Sarajevo, kao glavni grad BiH i Federacije BiH donijeti poseban zakon:

"Član 7.

Grad je jedinica lokalne samouprave koji predstavlja posebnu urbanu, ekonomsku, kulturno - historijsku, društvenu i infrastrukturnu cjelinu povezanu svakodnevnim potrebama stanovništva.

Gradom se, u smislu ovog Zakona, može proglasiti općina čije urbano jezgro, u skladu sa urbanističkim planom, ima najmanje 10.000 stanovnika.

Unutrašnja organizacija grada uređuje se Statutom.

¹¹ vidi Ibrahimagić, Omer, "Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini u svjetlu Evropske povelje o samoupravi, s posebnim osvrtom na Mostar i Sarajevo.", 2003.

Status Sarajeva kao posebne urbane cjeline i Glavnog grada Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine uređit će se posebnim zakonom”.

Čl. 9 propisuje nadležnosti jedinice lokalne samouprave i ističe da se ova prava i ovlaštenja jedinica lokalne samouprave ne mogu uskraćivati niti ograničavati od strane federalnih i kantonalnih vlasti.

Spisak nadležnosti je dat veoma iscrpno:

“Jedinice lokalne samouprave u okviru samoupravnog djelokruga posebno su nadležne za:

- preduzimanje mjera za osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom;
- donošenje budžeta i usvajanje završnog računa jedinice lokalne samouprave;
- donošenje programa razvoja jedinica lokalne samouprave i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje;
- donošenje razvojnih, prostornih, urbanističkih i provedbenih planova;
- osiguravanje uvjeta za uređenje prostora i vođenje politike od značaja za jedinicu lokalne samouprave i njen razvoj, zaštitu i uređenje čovjekove okoline;
- utvrđivanje politike urbanizma i stambene politike od značaja za razvoj jedinice lokalne samouprave;
- utvrđivanje organizacije lokalne uprave vodeći računa o njenom prilagođavanju lokalnim potrebama i o efikasnom rukovođenju njenim radom;
- usmjeravanje i koordiniranje izvršavanja svih poslova iz okvira samoupravnog djelokruga;
- upravljanje javnim dobrima u javnoj upotrebi od lokalnog značaja;
- osiguravanje, uspostavljanje i održavanje premjera i katastra zemljišta i evidencije o nekretnostima;
- izgrađivanje i održavanje komunalnih objekata, obavljanje komunalne i uslužne djelatnosti, te održavanje lokalne infrastrukture;
- utvrđivanje i vođenje politike raspolaganja, korištenja i upravljanja građevinskim zemljištem;
- upravljanje imovinom i prirodnim resursima jedinica lokalne samouprave;
- osiguravanje uvjeta za sigurnost ljudi i imovine;
- osiguravanje javnog reda i mira;
- uspostavljanje i vršenje nadzora nad komunalnom policijom i drugim kontrolnim organima;
- ostvarivanje i razvijanje materijalnih i drugih uvjeta za život i rad i zadovoljavanje zajedničkih potreba, u skladu sa utvrđenom politikom i zakonom;
- donošenje propisa o naknadama, doprinosima i taksama;
- raspisivanje referenduma;
- raspisivanje javnog zajma i odlučivanje o zaduženju jedinica lokalne samouprave;
- uređivanje, zahvatanje i usmjeravanje zemljišne rente;
- preduzimanje mjera za osiguranje higijene i zdravlja;
- vršenje specifične funkcije u oblasti kulture, obrazovanja, sporta, zdravstva i socijalne zaštite, civilne zaštite, informacija, zabave, odnosno obria, turizma i ugostiteljstva, zaštite okoline;
- uređivanje i osiguravanje obavljanja komunalnih djelatnosti i to: upravljanje, finansiranje i unapređenje snabdijevanja vodom i sistema za preradu otpadnih voda, skupljanje i odlaganje čvrstog otpada, održavanje lokalnih parkova, grobalja, javnih površina, puteva i mostova, unapređenje lokalnog javnog prijevoza, održavanje lokalnih javnih uličnih osvjettljenja, održavanje javnih parkinga, određivanje naknada za korištenje javnih parkinga, javnih trgovina, uličnih prodajnih mjesta i oglašavanja na javnim površinama, kao i upravljanje, finansiranje i unapređenje ustanova za predškolsko i školsko obrazovanje;

- osiguravanje uvjeta rada lokalnih radio i TV stanica, u skladu sa zakonom;
- osiguravanje i vođenje evidencija o ličnim stanjima građana (matične evidencije) i biračkih spiskova;
- osnivanje javnih ustanova i drugih pravnih osoba u skladu sa zakonom radi ostvarivanja kulturnih, obrazovnih, privredno - komunalnih, socijalnih i drugih interesa i potreba stanovništva jedinica lokalne samouprave;
- uređivanje i osiguravanje izgradnje, održavanje i korištenje javnih objekata i komunalne infrastrukture za vršenje funkcija jedinica lokalne samouprave;
- uspostavljanje organizacije mjesnih zajednica;
- vršenje i drugih poslova u skladu sa zakonom i statutom."

U Obrazloženju ovog Zakona, između ostalog stoji:

"Osnovna donosioc ovog Zakona sadržan je i u članu 2. Evropske povelje o lokalnoj samoupravi kojim je određeno da će princip lokalne samouprave biti utvrđen zakonodavstvom zemlje potpisnice i gdje je to moguće – Ustavom. Primjenom Evropske povelje, odnosno navedenog člana 2. Ustavotvorna skupština Federacije Bosne i Hercegovine 1995. godine donijela je Zakon o osnovama lokalne samouprave ("Službene novine Federacije BiH", broj 6/95).

RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Za uspostavu demokratskog društva po standardima razvijenih zemalja Evrope i prvenstveno Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, efikasna i dobro organizirana lokalna samouprava koja je najbliža građanima osnova je na kojoj se ostvaruje ambijent za osposobljavanje uprave da na mikropolanu uspješno ovlada procedurama i regulativnim mehanizmima za punu i efikasnu kontrolu svih segmenata javnih poslova značajnih za, na Ustavu i zakonima, utemeljene interese građana. Tako prihvaćen demokratski koncept uređivanja lokalnog sistema vlasti zahtijeva i adekvatne zakonske pretpostavke koje će u punom kapacitetu omogućiti provođenje novog ustrojstva lokalnog sistema uprave po navedenim standardima, što je i bitan uvjet započetih reformi u oblasti uprave pri čemu sfera lokalnog organiziranja na navedenim osnovama čini jedan od primarnih zadataka."

ZAKON O LOKALNOJ SAMOUPRAVI KANTONA SARAJEVO

Ovaj Zakon čiji je originalni tekst usvojen 2000. godine, propisuje u čl. 1:

"Ovim zakonom uređuju se pitanja samoupravnog djelokruga općine i Grada Sarajeva (u daljem tekstu: Grad), kao jedinica lokalne samouprave na području Kantona Sarajevo (u daljem tekstu: Kanton), neposredno učestvovanje građana u odlučivanju, organi općine odnosno Grada, mjesna samouprava, imovina i finansiranje lokalne samouprave i druga pitanja od značaja za ostvarenje lokalne samouprave."

Čl. 2 između ostalog navodi da je Grad Sarajevo jedinica lokalne samouprave, koju čine općine Centar, Novi Grad, Novo Sarajevo i Stari Grad i gdje građani ostvaruju lokalnu samoupravu u onim poslovima određenim Ustavom, zakonom i Statutom Grada.

U čl. 9 propisan je samoupravni djelokrug općina u okviru Kantona Sarajevo i one su taksativno navedene na način da općina:

- osigurava poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda,
- osigurava lokalne potrebe stanovništva u oblasti brige o djeci, obrazovanja, zapošljavanja, socijalne zaštite, kulture, sporta, zaštite životinja i bilja,
- vodi urbanističko - stambenu politiku,
- upravlja općinskom imovinom,
- obavlja komunalne i uslužne djelatnosti,
- osigurava uslove rada lokalnih radio i TV stanica,
- vodi brigu o turističkim resursima,
- upravlja korištenjem građevinskog zemljišta,
- osigurava javni red i mir i
- obavlja upravne poslove iz djelokruga općine.

Djelokrug Grada prema čl. 10 utvrđuje se Statutom i zakonom, dok općine koje ulaze u sastav Grada obavljaju poslove iz djelokruga iz čl. 9. ovog Zakona.

STATUT GRADA SARAJEVA

Statut Grada Sarajeva, kao osnovni pravni akt jedinice lokalne samouprave, usvojen je 1998. godine. Najznačajniji članovi koji propisuju djelokrug rada gradskih organa navedeni su niže u cjelosti:

Član 1.

Ovim Statutom utvrđuje se: samoupravni djelokrug Grada Sarajeva, organizacija, ovlaštenja i način rada organa Grada Sarajeva, odraz multietničke strukture Sarajeva unutar organa Grada Sarajeva, pitanja od vitalnog nacionalnog interesa, oblici neposrednog odlučivanja građana o lokalnim poslovima, organizacija i rad lokalne uprave, neposredno učešće građana u odlučivanju, imegrina i finansiranje lokalne samouprave, propisi i drugi akti Grada Sarajeva, nadzor i zaštita lokalne samouprave, oblici saradnje sa općinama i druga pitanja od značaja za ostvarivanje lokalne samouprave.

Član 2.

Grad Sarajevo je Glavni grad Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i sjedište Kantona Sarajevo.

Grad Sarajevo je jedinica lokalne samouprave.

Član 3.

Općine: Centar Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo i Stari Grad Sarajevo čine Grad Sarajevo.

Član 15.

Grad Sarajevo je nadležan za:

urbano planiranje / upotrebu lokalnog zemljišta, javne službe / infrastrukturu (voda, kanalizacija, prikupljanje otpada, grijanje, gas, tržnice, javne parkove, vatrogasne brigade, lokalne zdravstvene službe, sportske objekte, groblja), gradske finansije, javni saobraćaj, kulturu, osnovno i srednje obrazovanje, lokalni biznis, dobrotvorne

organizacije, lokalni radio i televiziju, lokalni turizam, izvršne aspekte stambene politike (dodjelo stanova, izgradnja i održavanje zgrada u društvenom vlasništvu, odluke o visini stanarina), druge nadležnosti koje Gradu Sarajevu prenese Kanton Sarajevo, odnosno povjere općine. Obavljanje pojedinih poslova iz samoupravnog djelokruga Grada Sarajeva može se, u skladu sa zakonom, povjeriti ustanovama, preduzećima i drugim pravnim licima osnovanim radi obavljanje javnih službi u Gradu Sarajevu."

Statut je 2005. godine izmjenjen i dopunjen u skladu sa Odlukom Ustavnog suda BiH br. 4/05, čime je omogućena ravnopravna zastupljenost svim konstitutivnim narodima, kako bi se "osigurao poseban multietnički karakter Grada Sarajeva".

DEKLARACIJA O SLOBODNOM I JEDINSTVENOM SARAJEVU

Još tokom opsade grada 1994. godine javlja se ideja, inicirana od strane Asocijacije nezavisnih intelektualaca "KRUG 99", da se uputi apel prvenstveno svjetskoj javnosti za očuvanjem jedinstva i integriteta grada Sarajeva. S tim ciljem utvrđen je tekst Deklaracije kojeg je tokom trajanja opsade potpisalo oko 185 000 građana Sarajeva, te više od 800 000 građana iz više od 80 država svijeta¹².

Tekst Deklaracije¹³ odiše emotivnim nabojem, što je razumljivo imajući u vidu okolnosti u kojima je nastala. Deklaracija se u osnovi poziva na humanistička civilizacijska načela proklamovana još u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 1948. godine, te zagovara: "slobodno, otvoreno i nepodijeljeno Sarajevo" (čl. 1), "život u različitostima i toleranciji" (čl. 2), te "kažnjavanje ratnih zločinaca i povratak izbjeglica" (čl. 3).

SARAJEVSKA DEKLARACIJA

Sarajevska deklaracija je dokument koji je usvojen 3. februara 1998, na konferenciji održanoj u Sarajevu, kojoj su prisustvovali ključni akteri međunarodne zajednice kao i predstavnici domaćih vlasti. Osnovni principi deklaracije išli su za jačanjem statusa Sarajeva kao Glavnog grada i Federacije BiH i države Bosne i Hercegovine, i njegovim promoviranjem u model koegzistencije i tolerancije. Istaknuti su sljedeći osnovni principi:

- Sarajevo mora istinski postati multietnički kanton,
- Sarajevo mora osigurati jednakopravnost, slobodu kretanja između Federacije BiH i Republike Srpske, te zaštitu ljudskih prava svakog pojedinca,
- Sarajevo mora postati vodeći primjer za ostatak države, tako što će do kraja 1998. godine omogućiti povratak najmanje 20 000 pripadnika manjinskih naroda koji su do rata živjeli na njegovom području,
- Raseljenim licima i izbjeglicama, kako onima iz Sarajeva tako i onima koji su pronašli utočište u Sarajevu, mora biti omogućeno da se vrate u svoje prijeratne domove,
- Međunarodna zajednica pruža punu podršku Sarajevu u promoviranju povratka i ostvarenju istinskog multietničkog društva.

¹² vidi Martinović, Juraj, "Sarajevo - iskušenja i nade," 99 - Revija slobodne misli, 5-6 (1997); str. 7-11.

¹³ Ibid. str. 5.

Osim ovih općih principa, Deklaracija navodi i nekoliko konkretnih koraka koje potpisnici trebaju izvršiti, a tiču se: pitanja izmjene legislative, rada na rješavanju stambenih pitanja, revizije školskih udžbenika i omogućavanju nediskriminacije u obrazovanju, pitanja podsticanja poslovnog okruženja i rješavanje problema zaposlenja povratnika, osiguranja javnog reda i bezbjednosti putem saradnje lokalne policije sa međunarodnim policijskim snagama (IPTF), rješavanja određenih specifičnih slučajeva povrata imovine, te uspostavljanja Komisije za povratak koja nadgleda implementaciju odredbi Deklaracije.

Iako iz više razloga, u koje ovdje nećemo ulaziti, Sarajevska deklaracija nije polučila očekivane rezultate, ona ostaje kao značajan dokument koji autoritetom svojih potpisnika zorno ilustrira značaj pridat specifičnom položaju urbane strukture Sarajeva, kao mjesta koje bi trebalo očuvati princip tzv. "suživota u različitostima".

ARBITRAŽA O RAZGRANIČENJU U DOBRINJI I I IV

Ovaj spor o razgraničenju između Republike Srpske i Federacije BiH u ovim sarajevskim naseljima vodi porijeklo još od vremena potpisivanja Dejtonskog sporazuma, kada je u opticaju bilo više mapa sa prijedlozima razgraničenja. Kako se radilo o mapama visoke razmjere, nije moguće bilo uočiti i povući liniju u urbanim zonama, koje su praktično bile nevidljive. Republika Srpska je nadalje insistirala da je razgraničenje dogovoreno na liniji prekida vatre, dok je Federacija BiH stajala na razgraničenju po međuentitetskoj liniji koja prolazi preko zgrada u Dobrinji I i IV.

Međunarodni arbitar D. P. Sheridan, ovlašten od strane Visokog predstavnika da donese odluku o sporu, vodio se načelom da linija razgraničenja ne smije ići preko zgrada, te da međuentitetska linija razgraničenja ne koincidira sa linijom prekida vatre. Iako je RS insistirala na tome da su zgrade u ovom području bile napuštene od stanara, jer su se nalazili na liniji vatre, arbitar Sheridan je došao do zaključka da je većina stanara iz ovih naselja koji su utočište našli na strani Federacije BiH, bilo zapravo prisiljeno napustiti svoje domove, te je konačnom odlukom¹⁴ donesenom 17. aprila 2001. godine "presudio" u korist Federacije BiH. No, arbitar se u svom obrazloženju osvrnuo i na pitanje Sarajeva kao grada. Budući da se predratno stanovništvo Sarajeva sastojalo od različitih naroda, Bošnjaka, Srba, Hrvata i drugih, arbitar je odbijao prihvatiti često nametane fraze poput "Srpsko Sarajevo", "Bošnjačko Sarajevo" ili "Hrvatsko Sarajevo", te je naglašavao da grad Sarajevo mora biti jedinstven sa svim etničkim različitostima. Ovo naročito stoga jer je Sarajevo i Glavni grad Bosne i Hercegovine.

Konačno, iako mu je zadatak bio da "povuče crtu" razgraničenja, arbitar Sheridan je naglasio u svom obrazloženju da tu crtu treba shvatiti u strogo formalnom smislu, gdje tj. "živi... urbanim organizam grada Sarajeva sam nametati praksu slobodnog kretanja i komunikacije između građana sa obje strane linije razgraničenja.

DOSADAŠNJI KORACI I PRIJEDLOZI

Pored mnogobrojnih problema i nedorečenosti koje sa sobom nosi dejtonska ustavno - pravna struktura Bosne i Hercegovine kao složene države, ili još preciznije – države *sui generis*, koja u sebi sadrži elemente i federalnog i konfederalnog modela, sa izrazito konsocijacijskom koncepcijom postupka donošenja odluka, pitanje Sarajeva kao njezinog Glavnog grada, uvijek se je

¹⁴ dostupno na Web strani Ureda Visokog predstavnika, <http://www.ohr.int>

povremeno provlačilo kroz političku javnost. No, prvi ozbiljniji koraci poduzeti su tek polovinom 2001. godine kada je na inicijativu Gradskog vijeća, Institut Ekonomskog fakulteta u Sarajevu izradio "Elaborat o statusu Grada Sarajeva". Na osnovu ove detaljne studije, Gradsko vijeće Grada Sarajeva je u Informaciji¹⁵ sačinjenoj septembra 2001. godine između ostalog navelo i četiri modela mogućeg organiziranja Grada Sarajeva, a to bi bili:

1. Političko - teritorijalna jedinica koja ima položaj Distrikta;
2. Jedinstvena političko - teritorijalna jedinica u kojoj bi cijelo područje Grada (osam ili devet općina) činilo jedinstvenu jedinicu lokalne uprave i samouprave;
3. Jedinica lokalne uprave i samouprave u čiji sastav bi ušlo osam ili devet općina, koje bi u potpunosti zadržale autonomiju;
4. Jedinica lokalne uprave i samouprave u čiji sastav bi ušlo osam ili devet općina, koji bi ujedno bio i Glavni grad BiH, Federacije BiH i Kantona Sarajevo, u kojem bi bio smješten najveći broj njihovih institucija i tijela pod neposrednom upravom državnih organa BiH, Federacije BiH i Kantona Sarajevo.

Prijedlog pod br. 4 se prema ovoj Informaciji smatra i najpovoljnijim rješenjem. S tim u vezi urađena je i Platforma o razgraničenju nadležnosti između Kantona Sarajevo, Grada Sarajeva i općina u sastavu Kantona. U zaključku Informacije¹⁶ koju je izdao Gradonačelnik marta 2002. godine, naglašeno je da je aktivnosti poduzimana u dva pravca djelovanja: razrješenje statusa Grada Sarajeva u okviru i na nivou Kantona, te na nivou države BiH. Smatra se da bi se problematika odnosa Kanton – Grad - općine automatski razriješila usvajanjem odgovarajućeg zakona na nivou države BiH (Zakona o glavnom gradu).

Slijedi shematski prikaz razgraničenja nadležnosti sačinjen prema Elaboratu o statusu Grada Sarajeva.

¹⁵ vidi Gradsko vijeće Grada Sarajeva, "Informacija o Elaboratu o statusu grada Sarajeva Instituta Ekonomskog fakulteta u Sarajevu." Sarajevo, 2001. str. 12

¹⁶ vidi Gradonačelnik Grada Sarajeva, "Informacija o aktivnostima preduzetim u cilju uspostavljanja odgovarajućeg statusa grada Sarajeva sa prijedlogom zaključaka.", 2002. str. 6

UPOREDNI PREGLED NADLEŽNOSTI GRADA SARAJEVA I DRUGIH DRŽAVNIH I SAMOUPRAVNIH JEDINICA*

Br.	Vrsta nadležnosti →	Ustav FBiH			Ustav KS		ZLS KS	Aman d XVI	ZPLS FBiH	Statut GS
	Nosilac nadležnosti ↓	Isklj. FBiH III. 1.	FBiH + KS III. 2.	Isklj. KS III. 4.	Isklj. KS čl. 12.	KS + FBiH čl. 13.	Općina čl. 9.	Grad za općine	Općina + Grad čl. 9.	Grad Sarajevo čl. 15.
1	Obrana	+								
2	Državl. FBiH	+								
3	Ekon. politika	+								
4	Finansije	+						+	+	+
5	Fiskalna pol.	+						+	+	
6	Kriminal i teror.	+								
7	Elektr. frekvencije.	+								
8	Energetska pol.	+								
9	Finansiranje vlasti	+		+	+					
10	Ljudska prava		+			+	+		+	
11	Zdravstvo		+			+			+	
12	Zaštita okoliša		+			+			+	
13	Komunik. infrastr.		+			+	+	+	+	
14	Socijalna pol.		+			+	+			
15	Provedba prop. drž.		+			+				
16	Turizam		+	+	+	+	+		+	+
17	Prirod. bogatstva		+			+			+	
18	Policija			+	+				+	
19	Obrazovna pol.			+	+		+		+	+
20	Kulturna pol.			+	+		+		+	+
21	Stambena pol.			+	+		+		+	+
22	Pol. javnih službi			+	+				+	+
23	Zemlj. i zoniranje			+	+					
24	Lok. privreda			+	+				+	+
25	Dobrotvor. aktivn.			+	+				+	+
26	Lok. energija			+	+				+	
27	RTV			+	+		+		+	+
28	Provedba soc. pol.			+	+				+	

29	Razvoj privr.				+				+	
30	Rad i zapošlj.						+		+	
31	Zašt. život. i bilja						+		+	
32	Opć. imovina						+		+	
33	Komunalne djel.						+		+	
34	Lok. grad. zemlj.						+		+	+
35	Javni red i mir						+		+	
36	Lok. samouprava						+		+	
37	Sigurnost								+	
38	Urbano planiranje						+	+	+	+
39	Javni promet							+	+	+
40	Lokalna uprava								+	
41	Katastar i nekretn.								+	
42	Javna dobra								+	
43	Referendum								+	
44	Javni zajam								+	
Broj nadležnosti		9	8	13	14	8	16	5	34	12

***Napomene:**

Ovaj uporedni pregled nadležnosti je nastao na predlošku sličnog tabelarnog prikaza iz Elaborata, s tim što je ovdje proširen za odredbe Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH (ZPLS), koji je usvojen 2004. godine, dakle nakon izrade Elaborata.

Također, još jednom su prezentirane sve ustavne i zakonske odredbe koje govore o nadležnosti i izvršene su manje korekcije.

Ustav Federacije BiH uključuje Amandmane VIII, IX i XVI (koji je posebno istaknut u tabeli) koji sadrže odredbe o nadležnosti.

Korišten je prečišćen tekst Zakona o lokalnoj samoupravi Kantona Sarajevo (ZLS), usvojen 2000. godine.

Vrste nadležnosti koje po zakonu Grad Sarajevo može obavljati, samostalno ili zajedno sa općinama, izdvojene su sivom bojom.

PITANJE UREĐENJA SARAJEVA KAO DISTRIKTA

Teritorij Grada Sarajeva označavan je povremeno kao "distrikt" još tokom trajanja sukoba. Ustav Federacije BiH iz marta 1994. godine u čl. IX.10. propisuje da će se on primjenjivati i u "distriktu Sarajevo i općinama grada Mostara dok su pod međunarodnom upravom, ako drugačije ne odluči međunarodni upravitelj...". Plan Kontakt grupe za zaustavljanje sukoba iz jula 1994. godine, također je Sarajevo vidio kao "distrikt" pod međunarodnom upravom Ujedinjenih nacija. Međutim, tek je Protokol o organizaciji Sarajeva iz 1996. godine pokušao odrediti karakteristike Sarajeva kao "distrikta". Distrikt, u ovom smislu, predstavlja zasebnu teritorijalnu jedinicu višeg stepena od lokalne samouprave, koja ima specifičan status. Za njega je karakteristično da se nalazi pod direktnom ingerencijom centralnih državnih organa i da ne potpada pod nadležnost niti jedne federalne jedinice (odnosno entiteta u slučaju BiH). Najvažnija rješenja¹⁷ prema Protokolu jesu:

- Distrikt se organizira na području Grada na kojem djeluju institucije države BiH,
- Uključivanje određenih teritorija Republike Srpske u Distrikt treba biti dogovoreno sa predstavnicima ovog entiteta,
- Distrikt ne spada u jurisdikciju niti jednog entiteta,
- Status Distrikta uređuje Parlamentarna skupština BiH,
- Distrikom upravljaju državne institucije BiH,
- Kao organ Distrikta predviđene su malobrojne snage državne policije BiH.

Do danas, međutim, nije postojala politička volja da se ova rješenja sprovedu u djelo, iako su se povremeno javljale inicijative u ovom smjeru. Tako je Asocijacija nezavisnih intelektualaca KRUG 99 cijeli broj 5/6 svoje Revije slobodne misli iz 1997. godine posvetila temi položaja Sarajeva. Navodimo izvod iz jednog članka¹⁸:

"Svoju veliku i možda neponovljivu šansu da povрати nekadašnji sjaj jednog od sve snažnijih civilizacijskih i kulturnih centara na prostoru nekadašnje Jugoslavije, Sarajevo je imalo u prijedlogu Kontakt skupine, kojim je bilo predviđeno da kao Glavni grad države BiH na cijeloj svojoj teritoriji bude konstituirano kao poseban distrikt izvan i jednog i drugog entiteta po uzoru na District of Columbia s Washingtonom kao glavnim gradom SAD. Time bi bile sačuvane kako njegova cjelovitost, uključujući u perspektivi eventualno čak i općinu Pale, tako i stvarna multietnička struktura, što je conditio sine qua non stvarne revitalizacije grada i njegovog potpunog razvoja. U tom slučaju sigurno bi se postavilo pitanje može li Sarajevo kao takvo biti i Glavni grad Federacije, ali to za sam grad ne bi bilo od vitalnog značaja. Kada je, pak, riječ o državi BiH, takvo bi rješenje, zbog njene izuzetne složenosti kakva nema presedana u svijetu i time uslovljenih izvanredno delikatnih unutarnjih odnosa, bilo od neuporedivo veće važnosti nego što za SAD ima Washington DC, budući da bi takvo Sarajevo samim svojim postojanjem predstavljalo snažno integrativno središte."

Ideja o Sarajevu kao distriktu povremeno su zagovarali i izabrani predstavnici vlasti kao i određene političke stranke, te ovdje navodimo nekoliko primjera koji su objavljeni putem medija:

*"u svjetlu priprema za Madridski sastanak, SDP zahtijeva da se definiira Sarajevski Distrikt"*¹⁹

*"NHI dostavlja nadležnim ustanovama Inicijativu za uspostavljanje Sarajevskog Distrikta, imajući u vidu da trenutni status Sarajeva predstavlja smetnju za realizaciju dejtonske BiH"*²⁰

¹⁷ vidi Elaborat o statusu grada Sarajeva - radna verzija, 2001. str. 131.

¹⁸ Martinović, Juraj, (1997): str. 8

¹⁹ OHR BiH TV News Summary, 11. Decembar 1998, dostupno na <http://www.ohr.int>

"Trenutačni odnos u Sarajevu kroz postojanje dvije razine vlasti Kanton – Grad je neodrživ, jer se radi o velikoj i skupoj administraciji (...) stoga je krajnje vrijeme da se Sarajevo uredi posebnim zakonom i to kao Glavni grad pod direktnom jurisdikcijom države. To podrazumijeva ukidanje Kantona Sarajevo (...) Mi smo u Daytonu razmatrali i pitanje posebnog statusa Grada, kao primjerice, koji ima distrikt Brčko i to bi bilo najbolje rješenje"²¹

"SDP predlaže i poseban status za Grad Sarajevo kao Glavni grad BiH, svih njezinih građana i naroda. Po prijedlogu SDP-a Grad Sarajevo trebao bi državnim Ustavom biti određen kao posebna jedinica lokalne samouprave pod jurisdikcijom tijela BiH, a njegov bi se položaj i ustroj definirali posebnim zakonom kojeg bi izglasao državni Parlament. Na taj način SDP je faktički, iako se to eksplicitno ne navodi, potvrdio potrebu organiziranja Sarajeva kao distrikta čime bi taj grad uistinu postao glavnim gradom svih građana te zemlje i svih njezinih naroda..."²²

"Mi zapravo smatramo da je Mostar dobar model prema kojemu treba urediti i Sarajevo, Tuzlu, Zenicu i Banju Luku. Za Sarajevo je najbolje rješenje da se uredi kao distrikt, no svakako je najvažnije da za početak dobijemo Zakon o Glavnom gradu, te da sve gradove u zemlji uredimo prema istim načelima"²³

"Predsjednik Demokratske stranke Srpske (DSS) Predrag Kovačević izjavio je jučer da će ova stranka u ponedjeljak 30. maja na sjednici Narodne skupštine Republike Srpske izaići sa prijedlogom da Sarajevo dobije status distrikta sa jednom ekonomskom i policijskom regijom, javilo se Srna. Kovačević je na konferenciji za novinare u Banjoj Luci rekao da takav prijedlog ima smisao u činjenici da su u Sarajevu smješteni zajednički organi vlasti BiH, da je Sarajevo multietnički grad u kojem je prije rata živjelo više od 180 000 Srba i kojima treba omogućiti povratak."²⁴

"Sadašnji položaj Grada Sarajeva je katastrofalan, a političke volje da se on promijeni nena, složni su predsjedavajući Gradskog vijeća Marin Ivanšević, te bivši gradonačelnici Juraj Martinović i Muhidin Hamamdžić (...) Kantonalno rješenje nije pravo za Grad Sarajevo. Pravo rješenje bilo bi donošenje Zakona o Glavnom gradu. A zakonsko uporište za to postoji i u Dejtonskom ustavu, gdje se kaže da je Sarajevo Glavni grad. Kanton bi trebalo da bude ukinut, a Grad ponovo uspostavljen na prostoru na kojem je nekada bio. Samo tako Sarajevu se mogu vratiti stari slava i imidž i multietnička struktura... smatra Hamamdžić (...) Sarajevo ukoliko želi biti Glavni grad, ne bi trebalo biti podređeno Kantonu. Trebalo bi imati posebni status... Sadašnje stanje je nefunkcionalno i skupo... kaže Martinović. Često znam reći da je Sarajevo kao engleska Kraljica – postoji, ali nema nikakvih ovlasti, kaže predsjedavajući Ivanšević. Samim teritorijalnim ustrojem Sarajeva nije Glavni grad... Zamislite da, imate ili ukidanje, or, budu dio Sarajeva... Grad nema svojih prihoda – on je klastično Potemkinovo selo. On postoji kao još jedan nivo za koji se zna da nije dobro uređen niti ustrojen, ali niko nema hrabrosti da to promijeni, kaže Ivanšević (...) Stoga je neophodno donošenje Zakona o Glavnom gradu, kojim će se urediti unutrašnje funkcionalna organizacija Sarajeva po uzoru na evropske gradove, odnosno gradove u blizem okruženja (Zagreb, Ljubljana). U okviru ustavnih reformi neophodno je riješiti status i teritorijalnu

²¹ Ibid, 9 Decembar 1998

²² izjava Krešimira Zubaka, vidi Terzić, A. "Krajnje je vrijeme za ukidanje Kantona", Oslobođenje, 12.12.2004, str. 7.

²³ Jukić, Zvonimir, "BiH – decentralizirana republika bez nacionalne diskriminacije", Dnevni list, 31.01.2005, str. 8.

²⁴ izjava Krešimira Zubaka, vidi Bubalo, Robert, "Nakon 127 godina kraj multietničkog Sarajeva", Večernji list, 8. 4. 2005, dostupno na <http://www.vecernji-list.hr>

²⁵ "Sarajevu dati status distrikta", Dnevni avaz, 28.05.2005, str. 8.

organizaciju Grada Sarajeva. Smatram da Grad Sarajevo treba biti u prijeratnim granicama, kaže gradonačelnica Borovac.²⁵

"Kako bi se riješio status Grada Sarajeva, neophodno je donošenje posebnog zakona o glavnom gradu kojim bi se definisao teritorijalni obuhvat grada, njegove nadležnosti kao Glavnog grada države i pitanje njegovih izvornih prihoda. Time bi Sarajevo postalo zaokružena političko - teritorijalna, ekonomska, kulturna, ekološka, komunalna i administrativna cjelina. Ovo je istaknuto prilikom susreta zamjenika gradonačelnice Predraga Mitrovića i delegacije Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope... Sarajevo kao jedinstven grad bez općina u sadašnjem organizacionom smislu i sa jedinstvenom upravom u teritorijalnom okviru prijeratnog grada, naš je osnovni cilj prema kojem usmjeravamo sve aktivnosti u Gradskoj upravi, kazao je Mitrović."²⁶

"Najučerašnjoj Skupštini Grada Istočno Sarajevo, gradonačelnik Radomir Kezunović istakao je da je Grad Istočno Sarajevo bez definisanog pravnog statusa u kontekstu Glavnog grada Bosne i Hercegovine."²⁷

Konačno i mišljenja nekoliko eksperata idu za tim da se Sarajevo konstituiše kao poseban distrikt.

"Što se tiče Sarajeva neophodno je gradom obuhvatiti sve današnje općine Kantona Sarajevo i Gradu Sarajevu dati nadležnosti koje prema Ustavu Federacije imaju kantoni, odnosno današnji Kanton Sarajevo (...). Takvo rješenje bi se zadržalo dok je današnji Kanton Sarajevo u sastavu Federacije BiH. U slučaju da se postigne politička saglasnost između entiteta da se predratni Grad Sarajevo, koji je u svom sastavu imao i općinu Pale, kao i periferne dijelove nekih današnjih sarajevskih općina, konstituiše kao distrikt Bosne i Hercegovine, tokav Grad Sarajevo bi bio pod neposrednom jurisdikcijom države Bosne i Hercegovine, sa svojom gradskom autonomijom. Sarajevo bi imalo nadležnosti koje danas ima distrikt Brčko, jednako otvoreno prema oba entiteta, ali i sa svojim obavezama koje će imati kao Glavni grad države Bosne i Hercegovine."²⁸

"Prema Ustavu Kantona Sarajeva (Amendman I), utvrđeno je da grad Sarajevo čine općine: Centar, Novi Grad, Novo Sarajevo i Stari Grad. Postavlja se pitanje da li je ovo teritorijalno rješenje optimalno za Grad Sarajevo s aspekta ustavne odredbe da se grad formira za područje dvije ili više općina koje su urbano i teritorijalno povezane svakodnevnim potrebama građana, te da odgovornost grada, između ostalog, obuhvata zajedničku infrastrukturu. Pored navedene četiri općine ove kriterije ispunjavaju i općine Ilidža i Vogošća (pa i šire područje Ilidža, Pale, Trnovo) koje su također teritorijalno i urbano povezane svakodnevnim potrebama građana i koje imaju zajedničku infrastrukturu, organe i druge institucije sa općinama koje čine Grad Sarajevo (...). Stoga, ako su nekad postojali, mislim da sada ne postoje ubjedljivi razlozi da se i općine Ilidža i Vogošća ne uključe u Grad Sarajevo (...) Ustavom BiH utvrđeno je da će Sarajevo biti Glavni grad Bosne i Hercegovine, što i jeste. Međutim, ni Ustavom niti nekim drugim aktom nije definisano područje i druga pitanja ovog grada, što je potrebno učiniti, posebno imajući u vidu činjenicu da se sada Grad Sarajevo kao Glavni grad Federacije BiH nalazi u Kantonu Sarajevu i da su neki dijelovi općina, koje su ranije ulazile u sastav Grada Sarajeva kao Glavnog grada Republike Bosne i Hercegovine (a takođe i SR BiH, prim. aut.), povlačenjem dejtonske linije ostali u Republici Srpskoj. Područje, nadležnosti, odnose između grada i općina i sva druga pitanja trebalo bi urediti

²⁵ Fetahović, Jasna. Ovakvo Sarajevo nije glavni grad. Oslobođenje. 25.12.2005. str. 4-5.

²⁶ "Sarajevo kao jedinstven grad bez općina". Oslobođenje. 16.02.2006. str. 20.

²⁷ D.B. "Regulisati pravni status grada". Oslobođenje. 28.06.2006. str. 20.

²⁸ Vidi Ibrahimagić, Omer. 2003. str. 5-6.

zakonom o Gradu Sarajevu kao Glavnom gradu Bosne i Hercegovine, sastavljenom od više općina, koji bi donijela Parlamentarna skupština BiH na osnovu čl. III. 5. Ustava BiH.²⁹

"Primjerice, Sarajevo koje je po Dejtonu trebalo biti uređeno kao distrikt, što nikada ni je ni pokušano provesti, danas je grad s dva imena – Sarajevo i Srpsko Sarajevo. Za divno čudo, to nikomu ne smeta, a grad tobože funkcionira kao jedinstvena jedinica lokalne samouprave! (...) Umjetno podijeljena država na etničkom načelu i ratnoj nepravdi najbolji je recept za život podijeljenih entiteta, županija (kantona), gradova i općina. Bitna pretpostavka za ostvarenje ideje Mostara kao jedinstvenog grada je jedinstvena i nepodijeljena država BiH, jedinstveno Sarajevo. Brčko, Travnik, Bagojno, Uskoplje (G. Vakuf), Žepče i dr. Tek na temelju novoga ustavno - pravnog ustroja države BiH biti će moguće prevladati probleme podijeljenih gradova i Grada Mostara kao jednog od njih. Ali, i u okvirima ovakvoga ustroja Mostar bi morao postati glavnim gradom Federacije."³⁰

3. KOMPARATIVNA ANALIZA – PRIMJERI IZ EVROPSKE PRAKSE

EVROPSKA POVELJA O LOKALNOJ SAMOUPRAVI

Bosna i Hercegovina je, kao država - članica Vijeća Europe, potpisala i ratificirala Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi³¹ 2002. godine. S tim u vezi, ona je u obavezi, u skladu sa čl. 12 povelje, da poštuje najmanje dvadeset stavova iz Odjeljka I Povelje, od kojih barem deset moraju biti izabrani iz kruga sljedećih odredbi (u zagradi je dat prikaz stanja domaćeg zakonodavstva obzirom na odredbe ZPLS FBiH, ZLS KS i Statut GS):

- Princip lokalne samouprave mora se urediti domaćim zakonodavstvom, a poželjno je i samim ustavom, čl. 2 (djelimično ispoštovano – usvojeni samo entitetski i kantonalni zakoni).
- Lokalna samouprava označava pravo lokalnih vlasti da samostalno uređuju značajan dio javnih poslova u okviru svojih nadležnosti i u interesu građana, čl. 3 (1) (djelimično ispoštovano – Federalni ZPLS značajno proširuje djelokrug lokalne samouprave u odnosu na kantonalni ZLS).
- Ovo pravo vrše lokalna vijeća čiji su predstavnici neposredno izabrani, a koji mogu imati i izvršne organe, a ova odredba ne umanjuje pravo građana na direktnu participaciju u skladu sa zakonom, čl. 3 (2) (djelimično ispoštovano za općine, dok za Grad Sarajevo nije ispoštovano radi posebnog paritetnog sistema delegiranja vijećnika).
- Osnovne nadležnosti organa lokalne samouprave propisuju se ustavom ili zakonom, čl. 4 (1) (djelimično ispoštovano putem entitetskih zakona).
- Organi lokalne samouprave imaju puno diskreciono pravo na djelovanje u svakoj stvari koja nije isključena iz njihove nadležnosti, čl. 4 (2) (princip supsidijarnosti, ispoštovan u FBiH, čl. 8 ZPLS).
- Ovlasti organa lokalne samouprave su potpune i isključive, te ne mogu biti ograničene od strane centralnih ili pokrajinskih vlasti, čl. 4 (4) (ispoštovano u FBiH, čl. 9 ZPLS).

²⁹ vidi Pasić, Filmo, "Problemi unutrašnje teritorijalne organizacije gradova", 2003, str. 3-5.

³⁰ vidi Žepić, Božo, "Problemi, teškoće i perspektive organizacije, funkcioniranja i razvika Mostara kao jedinice lokalne samouprave."

³¹ European Charter on Local Self Government, dostupno na <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/122.htm>

- *Granice teritorija lokalne samouprave neće se mijenjati bez konsultacije s lokalnim zajednicama, poželjno putem referenduma, čl. 5 (djelimično ispoštovan – kantonalni ZLS čl. 3 daje pravo općinskom vijeću na saglasnost sa izmjenom granica).*
- *Uvjeti rada lokalnih izabranih predstavnika će obezbijediti njihovo nesmetano vršenje funkcija, čl. 7 (1) (djelimično ispoštovano u Statutu Grada Sarajeva, čl. 29)*
- *Upravni nadzor nad radom organa lokalne samouprave ograničava se samo na utvrđivanje njihove ustavnosti i zakonitosti, a ne i cjelishodnosti, dok nadzor može obuhvatiti i ispitivanje ekspeditivnosti rada u slučajevima kad je zadatak delegiran od strane višeg organa vlasti, čl. 8 (2) (ispoštovano u Federalnom ZPLS, čl. 39 i 40).*
- *Organi lokalne samouprave imaju pravo na adekvatne vlastite finansijske izvore i slobodno raspolaganje istim, koji su u skladu sa odredbama Ustava i zakona, a čiji dio se prihvata od lokalnih poreza i doprinosa, čl. 9 (1, 2, 3) (ispoštovano u Federalnom ZPLS čl. 27-29)*
- *Organi lokalne samouprave imaju pravo na udruživanje i kooperaciju sa organima drugih lokalnih samouprava, čl. 10 (1) (ispoštovano u Federalnom ZPLS čl. 43-46)*
- *Lokalna samouprava ima pravo tražiti zaštitu svojih interesa putem suda, u skladu sa ustavom i domaćim zakonodavstvom, čl. 11 (nije ispoštovano – ZPLS, ZLS niti Statut GS nemaju ove odredbe).*

EVROPSKA URBANA POVELJA

Evropska urbana povelja³², koja nema status konvencije, donesena je 1992. godine s ciljem uspostave principa kvalitetnog rukovođenja na lokalnoj razini u evropskim urbanim zonama, odnosno gradovima. Neki od principa proizašlih iz ove Povelje uključuju i sljedeće:

- koegzistencija različitih sredstava prevoza, te redukcija volumena prevoza, naročito osobnih automobila,
- rukovođenje energetskim resursima na koherentan i racionalan način,
- gradski centri moraju se čuvati kao važni simboli evropskog kulturnog i historijskog naslijeđa,
- zaštita arhitektonskog urbanog naslijeđa iziskuje pažljivo definiran pravni okvir,
- stambena politika mora voditi računa o privatnosti građana, te ponuditi različitost u izboru stambenih jedinica, imajući u vidu i siromašnije slojeve građanstva,
- bliska suradnja između policije i lokalne zajednice u borbi protiv kriminala,
- gradska struktura mora biti prilagođena za pristup invalidima i osobama s posebnim potrebama,
- razvoj sportskih i rekreacionih objekata,
- poticanje kulture razmjene i kulturnog pluralizma,
- temeljni aspekt svake urbane politike mora biti princip ne - diskriminacije, te multikulturalna integracija imigranata u sve sfere urbanog života,
- učešće građana u političkom životu i izboru lokalnih predstavnika, te konsultovanje građana u vezi svih značajnih projekata koji utiču na budućnost zajednice.

PREPORUKA 188 (2006) VIJEĆA EUROPE

Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe, usvojio je 31. maja 2006. godine Preporuku 188³³ o "dobroj vladavini u evropskim metropolama". Pozivajući se, između ostalog, i na

³² European Urban Charter, dostupno na <https://wed.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CHARTER/URBAINE&Sector=socCongress&Language=lanEnglish&BackColorInternet=1EB1E9&BackColorIntranet=FFCD4F&BackColorLogged=FFC679>

Evropsku urbanu povelju, Preporuka upućuje poziv svim državama - članicama Vijeća Europe da, između ostalog, sljedeće preporuke imaju u vidu, prilikom oblikovanja novih ili reformiranja postojećih metropolskih urbanih regija:

- koherentan zakonski, normativni i institucionalni okvir, naročito zakonski okvir za procese samo-organiziranja unutar metropolske zone,
- jasno definirane kompetencije te usvajanje specifične legislative,
- odgovarajuće organizacione kapacitete i finansiranje,
- jasno precizirano polje djelovanja i instrumenti za implementaciju aktivnosti u odnosu između centralne urbane zone i šire sub-urbane ili ne-urbane zone.

IZVJEŠTAJ GENERALNOG SEKRETARA VIJEĆA EUROPE

Konačno, Generalni sekretar Vijeća Evrope, u dokumentu pod nazivom "Bosna i Hercegovina: Ispunjenje preuzetih obaveza i odgovornosti, i implementacija programa saradnje nakon pristupa"³⁴, upućenom Komitetu ministara Vijeća Evrope, koji predstavlja izvještaj za period novembar 2005. - maj 2006, ističe između ostalog i sljedeće nedostatke u primjeni principa lokalne samouprave:

- Zastoj procesa implementacije reformi lokalne samouprave u oba entiteta u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi,
- Iako je u Federaciji BiH usvojen Zakon o principima lokalne samouprave, amandmani na Ustav FBiH koji bi omogućili njegovu primjenu su odbijeni,
- U Republici Srpskoj, i pored izvjesnog napretka na ovom polju, jedinice lokalne samouprave (općine i gradovi) još uvijek nemaju nadležnosti koje bi bile u skladu sa evropskim standardima.

U zaključku dokumenta, vlastina BiH se preporučuje da nastave proces prenosa nadležnosti i odgovornosti sa entiteta (i kantona u FBiH) na državu, te usvajanje amandmana na Ustav FBiH koji bi omogućili punu primjenu Zakona o lokalnoj samoupravi.

SLOVENAČKI PRIMJER - GRAD LJUBLJANA

Kako je Republika Slovenija članica Europske Unije, a istovremeno je i blizak susjed Bosni i Hercegovini, s kojom dijeli iskustvo života u zajedničkoj državi u bivšoj SFRJ, čini se dobrim primjerom za usporedbu u pogledu pravno - političkog statusa Glavnog grada.

Ustav Republike³⁵ u čl. 10 određuje da je glavni grad Slovenije Ljubljana. Za razliku od Ustava BiH, ovdje je i princip lokalne samouprave ustavna kategorija gdje se u čl. 9 garantira njena primjena, a u glavi V. (a) čl. 138 - 142, propisuju osnovni principi organizacije općina, uključujući i "gradske općine".

³³ Recommendation 188 (2006) on Good governance in European metropolitan areas, dostupno na <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=994937&BackColorInternet=e0eee1&BackColorIntranet=e0eee1&BackColorLogged=FFC679>

³⁴ Bosnia and Herzegovina: Compliance with obligations and commitments and implementation of the post-accession co-operation programme, dostupno na <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1013207&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>

³⁵ uključujući amandmane iz 2006. godine, dostupno na http://www.us-rs.si/en/index.php?sv_path=6

Jedinice lokalne samouprave u Sloveniji su općine (*občina*) i gradske općine (*mestna občina*). Ljubljana je konstituirana kao "gradska općina – Glavni grad Republike", koja se sastoji iz 17 gradskih četvrti (*četrtina skupnost*), sa ukupnim brojem stanovnika oko 265 000. Prema Statutu³⁶, čl. 18, Gradska općina Ljubljana je nadležna za:

- normativno uređivanje, donošenje propisa i općih akata od lokalnog značaja,
- upravljanje prihodima i finansijama grada,
- razvoj privrede i turizma u gradu,
- stambenu politiku i izgradnju stanova,
- lokalne javne službe i komunalnu infrastrukturu,
- predškolski odgoj, obrazovanje, sport i rekreacija,
- zdravstvo i socijalne službe,
- razvoj kulture i društvenih djelatnosti,
- zaštitu okoliša,
- organizovanje pomoći prilikom prirodnih i drugih nesreća,
- javni red i mir.

Za razliku od Statuta Grada Sarajeva gdje su nadležnosti grada samo navedene, ovdje je svaka od pobrojanih nadležnosti grada Ljubljane detaljno propisana, uz navođenje opisa poslova. Također za razliku od Sarajeva, ovdje Statut, čl. 60, propisuje i nadležnosti nižih jedinica lokalne samouprave (gradske četvrti) koje čine gradsku općinu. Gradske četvrti grada Ljubljane imaju manji djelokrug nadležnosti od općina u sastavu Grada Sarajeva, a ovo se prvenstveno odnosi na odsustvo izvornih prihoda, jer se gradske četvrti finansiraju iz budžeta Gradske općine Ljubljana³⁷.

HRVATSKI PRIMJER – GRAD ZAGREB

Republika Hrvatska je neposredan susjed Bosni i Hercegovini, s kojom dijeli geo - političku poziciju unutar regije Zapadnog Balkana, te je u ovom kontekstu korisno osvrnuti se i na položaj njenog Glavnog grada. Zagreb broji oko 800 000 stanovnika, a danas se sastoji od sedamnaest (istovjetno kao i u slučaju Ljubljane) gradskih četvrti. Čl. 13 Ustava RH³⁸ određuje Zagreb kao glavni grad Republike, s tim što se posebnim zakonom uređuje djelokrug i ustroj grada. Glava VI Ustava posvećena je lokalnoj samoupravi i u njoj se, između ostalog, propisuje da su jedinice lokalne samouprave općine i gradovi. Ustav RH također dozvoljava većim gradovima da se u djelokrugu izjednače sa jedinicom regionalne samouprave (županijom). Prema Statutu Grada Zagreba³⁹, čl. 33, Grad ima sljedeće nadležnosti:

- gospodarski razvoj,
- komunalne djelatnosti,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- uređenje naselja i stanovanje,
- odgoj, osnovno obrazovanje i srednje školstvo,

³⁶ vidi Statut Mestne občine Ljubljana, dostupno na http://www.ljubljana.si/si/mol/mol_statut/default.html

³⁷ vidi Pravila Četrtne skupnosti Bežigrad Mestne občine Ljubljana, čl. 61, dostupno na

http://www.ljubljana.si/si/mol/cetrtne_skupnosti/bezigrad/default.html

³⁸ vidi http://www.vlada.hr/Download/2002/11/11/USTAV_REPUBLIKE_HRVATSKE.doc

³⁹ dostupan na

<http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/VPD:1B786BCCF67A4718C1256C02003042AF?OpenDocument&03>

- zdravstvo,
- socijalnu skrb,
- brigu o djeci,
- kulturu, tjelesnu kulturu i sport,
- planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova,
- promet i prometnu infrastrukturu,
- zaštitu potrošača,
- zaštitu i unaprjeđenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu i civilnu zaštitu.

Ove nadležnosti su pobrojane bez detaljnijeg određenja poslova, slično Statutu grada Sarajeva, s tim što su izvjesne ovlasti šire zastupljene, što bi u našem slučaju odgovaralo ovlastima Kantona Sarajevo.

Umjesto nekadašnjeg glomaznog i nefunkcionalnog komunalnog sistema, kaća su unutar grada postojale općine i mjesne zajednice, danas je Grad Zagreb podijeljen na 17 gradskih četvrti, koje nadalje mogu obrazovati manje mjesne odbore. Na ovaj način je istaknuta razlika između jedinica lokalne samouprave u urbanim područjima (grad, gradska četvrt, mjesni odbor) i onih u širim ruralnim područjima (županija, općina), što predstavlja funkcionalno značajan koncept.

ŠVICARSKI PRIMJER - KANTON / GRAD BAZEL

Već je postalo toliko uobičajeno da se Bosna i Hercegovina u kontekstu državno - pravnog razvika i političke strukture, poredi sa Švicarskom, da je ovu praktično nemoguće zaobići prilikom bilo kakve ozbiljnije komparativne analize. Iako ove dvije zemlje imaju zapravo malo toga zajedničkog (što zorno pokazuje nivo neznanja onih koji svako malo posežu za švicarskim modelom "obećane zemlje"), sam termin "kanton", koji označava regionalnu jedinicu lokalne samouprave koja uživa široku autonomiju, je u Ustav Federacije BiH preuzet direktno iz švicarskog modela, jedinstvenog u Europi. Na primjeru Kantona Bazel - Grad pokušat ćemo povući paralelu sa Sarajevom.

Kanton Bazel⁴⁰ pristupio je Švicarskoj Konfederaciji 1501. godine. Kanton je bio jedinstveno područje do 1833. godine kad je došlo do njegove podjele na dva tzv. polu-kantona: *Basel-Stadt* (Bazel - Grad) i *Basel-Landschaft* (Bazel - Selo / Provincija). Za razliku od kantona, polu-kanton šalje samo jednog predstavnika u Državno vijeće Federalne skupštine. Kanton Bazel - Grad je najmanji kanton u Konfederaciji, sa površinom od 37 km² i oko 188 000 stanovnika. On se sastoji iz samog grada Bazela kao urbane općine od nekih 166 000 građana, te dvije ruralne općine izvan gradske teritorije, Riehen i Bettingen. Urbana gradska općina Bazel je dalje izdijeljena na 19 neslužbenih gradskih četvrti, *quartier*. Zakonodavnu vlast Kantona predstavlja Veliko vijeće od 130 članova, a izvršni organ je Izvršno vijeće od 7 članova. Oba organa predstavljaju vladu istovremeno i Kantona Bazel - Grad i same gradske općine Bazela, dok dvije ruralne općine imaju vlastite organe uprave. Postoji također i tzv. Vijeće građana, autonomno općinsko tijelo, koje se bavi socijalnim aktivnostima, te nadgleda rad bolnica i ustanova za zbrinjavanje starih i bolesnih. Prema Ustavu Švicarske Konfederacije⁴¹ čl. 3, kantoni su suvereni i vrše sva prava koja Ustavom nisu ograničena na Federalnu vlast. Čl. 50 garantira "komunalnu autonomiju", a čl. 51 da svaki kanton donosi sopstveni Ustav. Interesantno je zapaziti da su po Ustavu Konfederacije kantoni isključivo nadležni samo za osnovno i srednje obrazovanje (čl. 62), kulturu (čl. 69), utvrđivanje službene

⁴⁰ opći podaci uzeti sa Web stranica <http://en.wikipedia.org/wiki/Basel-Stadt> i <http://www.basel.ch>

⁴¹ vidi engleski prevod, dostupan na http://www.oefre.unibe.ch/law/fel/sz00000_.html

upotrebe jezika (čl. 70), te reguliranje odnosa između države i crkve, odnosno vjerskih zajednica (čl. 72). U većini ostalih poslova, kantoni djeluju, doduše samostalno, ali u suradnji sa Federalnim vlastima ili na osnovu njihovih općih smjernica. U slučaju da se za Sarajevo bude išlo ka proširenju njegovog gradskog, urbanog teritorija, uz istovremeno zadržavanje Kantona, ovaj švicarski primjer može poslužiti kao uzor za eventualno razgraničenje "urbane" i "ruralne" zone unutar takvog Kantona Sarajevo, uz jasno preciziranje termina (npr. ruralna općina naspram grada i gradskih četvrti) i razgraničenja nadležnosti, u skladu sa ustavom i zakonom.

IZVJEŠTAJ MEĐUNARODNOG OLIMPIJSKOG KOMITETA O PRIHVATU KANDIDATURE ZA ORGANIZACIJU XXI ZIMSKIH OLIMPIJSKIH IGARA 2010

Grad Sarajevo je zvanično bio jedan od kandidata za organizaciju XXI Zimskih olimpijskih igara 2010. godine, skupa sa gradovima Vancouver, Jaka, Salzburg, Pyeongchang, Harbin, Bern i Andorra la Vella. Međutim, prema Izvještaju o prihvatu kandidature kojeg je sačinila Radna grupa Međunarodnog olimpijskog komiteta⁴² Sarajevo je ocijenjeno kao jedan od najlošijih kandidata. Među osnovnim stavkama koje su polučile nezadovoljavajuće ocjene su i:

- većina postojećih olimpijskih terena i infrastrukture je teško oštećena ratnim dejstvima,
- lokalne vlasti nemaju jasno definiranu nadležnost u pogledu finansiranja izgradnje objekata, a potrebno je i usvajanje novih zakona
- nejasno preciziran postupak i brzina rekonstrukcije transportne infrastrukture, naročito brzina i kvalitet prevoza od i do planinskih lokacija,
- nezadovoljavajući nivo razvika telekomunikacijske mreže,
- nezadovoljavajući hotelski i smještajni kapaciteti (kao uvjet zahtijev je išao za 22 000 soba),
- u odgovoru na postavljena pitanja, gradska vlast nije pokazala posjedovanje jasne komandne ili organizacijske strukture,
- vidan je nedostatak jedinstvenog organa vlasti sposobnog za preuzimanje odgovornosti, kao i nepostojanje jasne uloge i odgovornosti među stranama uključenim u organizaciju posla,
- nejasna finansijska podrška od strane vlade,
- nedovoljno razvijen sistem identifikacije ljudskih potencijala,
- konačno BiH kao zemlja - domaćin ne posjeduje kreditni rejting po Moodys skali.

ASOCIJACIJA EUROPSKIH GRADOVA – EUROCIITIES

Sarajevo kao grad je od novembra 2005. godine pridružen član Europske asocijacije gradova "Eurocities". Ova Asocijacija je osnovana 1986. godine i broji više od 120 većih evropskih gradova iz preko 30 zemalja, a strateški cilj joj je "rad na postizanju zajedničke vizije održivog razvoja u budućnosti u kome će svi građani imati dobar kvalitet života"⁴³. Za postignuće ovog cilja, Asocijacija je identifikovala pet osnovnih dimenzija urbane politike: socijalna, ekonomska, okolišna, kulturna i upravljačka dimenzija (gdje je istaknuto promoviranje uključenja gradova u kreiranje politika, modernizacija javnih službi i "elektronske vlade" – *e-government*, te međunarodna suradnja između gradova).

⁴² vidjeti The IOC Candidature Acceptance Working Group, *Candidature Acceptance Procedure: XXI Olympic Winter Games in 2010*, Lausanne, 2002.

⁴³ vidi EUROCIITIES: Strategic Objectives, dostupno na <http://www.eurocities.org/content/about/objectives.php>

"Eurocities" je asocijacija koja je priznata kao najvažnija mreža gradova Europe, i jedina koja može efektivno zastupati interese velikih gradova kod Europske komisije i ostalih EU institucija.

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Iz dosadašnjeg toka izlaganja vidne su najmanje dvije stvari: prvi konkretan prijedlog za preuređenjem statusa Grada Sarajeva ponuđen je u Elaboratu Instituta Ekonomskog fakulteta kroz četiri modela, od kojih je četvrti model tada i predložen kao najpovoljniji i prihvaćen kao osnov za dalju akciju od strane Gradske uprave 2002. godine; i drugo, u međuvremenu se iskazala inicijativa od brojnih političkih aktera za korjenitijim promjenama u statusu grada, tako da se prijedlog Elaborata iz četvrtog modela uveliko pokazuje prevaziđenim.

Podsjetimo, ovaj prijedlog je išao za organiziranjem Grada Sarajeva kao jedinice lokalne uprave i samouprave koji bi obuhvatao, praktično, cijelo područje Kantona Sarajevo (postojećih 8 ili 9 općina), koji bi istovremeno bio i glavni grad BiH, Federacije BiH i Kantona Sarajevo (!), i u kojem bi bio smješten najveći broj njihovih institucija i tijela pod neposrednom upravom državnih organa sva tri nivoa vlasti. Treba li uopće napominjati da se ovaj prijedlog može shvatiti samo kao "prijelazno" rješenje, u kontekstu perioda u kome je zacrtan, te da eventualno može poslužiti samo kao osnovica za izmjenu statusa grada unutar pravnog okvira Federacije BiH i Kantona Sarajevo. Dakle, ovaj korak bi podrazumijevao:

- proširenje teritorije Grada Sarajeva na sve općine Kantona Sarajevo, što bi dovelo do teritorijalnog preklapanja Grada i Kantona;
- u ovom slučaju opravdano se postavila pitanje čemu dvostruki nivo vlasti, sa skupom i nepotrebnom administracijom, za istu teritoriju, te bi se išlo na ukidanje Kantona Sarajevo,
- ovakvo širenje gradske teritorije ne bi imalo smisla bez značajnijeg prebacivanja nadležnosti sa gradskih općina na Grad Sarajevo, prvenstveno u smislu proširenja njegovih izvornih nadležnosti i izvornih prihoda, te autonomnog budžeta, u skladu sa odredbama ZPLS u Federaciji BiH;
- bile bi potrebne izmjene i dopune Ustava FBiH, kako bi se omogućila primjena ZPLS, te definirao status Grada Sarajeva van svih kantona, obzirom na ustavnu odredbu da se Federacija sastoji od federalnih jedinica (kantona) – u ovom slučaju Grad Sarajevo bi figurirao kao "distrikt" unutar Federacije BiH, što je česta praksa u mnogim federalno uređenim državama,
- ovakav Grad Sarajevo bi i dalje bio glavni grad i Federacije BiH i države BiH, sa sjedištima svih institucija i organa vlasti – situacija nakon donošenja amandmana na Ustav FBiH o konstitutivnosti naroda, te s tim u vezi izmjena Statuta Grada, je svakako povoljnija nego u prethodnom periodu, međutim i dalje ostaje nesrazmjernan "balast" u statusu Sarajeva kao Glavnog grada i cijele države i samo jednog od entiteta,
- ukoliko bi se ukidanje Kantona Sarajevo pokazalo kao veći politički i ustavno - pravni problem, minimum koji bi iziskivalo redefiniranje statusa Sarajeva, bilo bi njegovo proširenje na federalne dijelove općina Ilidža i Vogošća, koje nesporno pripadaju užoj gradskoj urbanoj zoni, dok bi Kanton Sarajevo i dalje obuhvatao sadašnju teritoriju, dakle i sa općinama Hadžići, Ilijaš i Trnovo u federalnom dijelu, a o kojima ostaje da stručnjaci daju mišljenje u kojoj su mjeri "urbano i teritorijalno povezani svakodnevnim potrebama građana" (npr. postojanje redovitih linija gradskog

prijevoza do određenih naselja može ukazati u kolikoj mjeri su ona "urbana" i pripadaju široj regiji Grada Sarajeva).

Naše je mišljenje, međutim, da bi za optimalno organiziranje Grada Sarajeva kao Glavnog grada države BiH, što je ustavna kategorija, bilo poželjno odlučiti se za kombinaciju modela 1. i 2. iz prijedloga Elaborata, a imajući u vidu i izmijenjene okolnosti, te mnogobrojne iako možda nedovoljno u javnosti prezentirane inicijative, od kojih smo neke izložili u analitičkom dijelu.

Podsjetimo, ova dva ponuđena modela iz Elaborata određuju Sarajevo kao:

- političko - teritorijalnu jedinicu koja ima položaj Distrikta, i
- jedinstvenu političko - teritorijalnu jedinicu u kojoj bi cijelo područje Grada činilo jedinstvenu jedinicu lokalne uprave i samouprave.

U sintezi oba spomenuta modela, položaj Grada Sarajeva bi se mogao odrediti u sljedećim bitnim elementima:

- Obzirom da je Glavni grad države BiH ustavna kategorija, potrebno je donijeti državni Zakon o Glavnom gradu kojim bi se detaljno propisalo položaj, teritorij, nadležnosti i unutarnja organizacija Grada Sarajeva, naročito odnos Glavnog grada i centralnih državnih organa;
- Poželjno je istovremeno donijeti i državni Zakon o lokalnoj samoupravi u/li unijeti odgovarajuće amandmane u Ustav BiH u skladu sa zahtjevima iz Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, kojim bi se precizirala organizacijska struktura i razgraničenje nadležnosti između jedinica lokalne samouprave raznih nivoa u funkcionalnom smislu (npr. razlika između urbanih i ruralnih jedinica lokalne samouprave trebala bi se odraziti i u zakonskoj terminologiji) – ovo bi išlo za harmonizacijom naziva jedinica lokalne samouprave između entiteta, uz očuvanje entitetskih organizacijskih oblika (Republika Srpska: Općina – Grad – Gradska četvrt; Federacija BiH: Kanton – Općina – Grad – Gradska četvrt);
- Grad Sarajevo bi predstavljao političko - teritorijalnu jedinicu van entiteta, koja ima položaj Distrikta, a uključivao bi teritoriju nekadašnjeg Grada do 1991. godine (cijeli teritorij današnjeg Kantona Sarajevo + dijeleve teritorija današnjeg Grada Istočno Sarajevo u RS);
- Ovako definiran, Grad Sarajevo ne mora i formalno nositi naziv "Distrikt", poput Brčko Distrikta BiH koji počiva na drugačijim pravnim temeljima, napose na odluci arbitraže koja izvor ima u samom Dejtonskom sporazumu, već bi se mogao formalno zvati "Grad Sarajevo – Glavni grad BiH" (ovako je npr. formalno definirana Ljubljana);
- Grad Sarajevo bi bio jedinstvena političko - teritorijalna jedinica bez općina, te jedinica lokalne uprave i samouprave, koja bi bila podijeljena na 15-20 gradskih četvrti (po uzoru na Ljubljanu i Zagreb), a ove bi imale manji nivo nadležnosti od sadašnjih općina;
- U skladu sa principima iz Evropske povelje i federalnog ZPLS, a koji bi trebali biti usvojeni i u državnom zakonu o lokalnoj samoupravi, Gradu Sarajevu bi pripao širok spektar nadležnosti, osim onih koji su izričito date državi BiH (u tabeli na str. 17-18 to bi bile svih trideset i četiri nadležnosti osjenčene sivom bojom);

- Na ovaj način Grad Sarajevo bi imao pravičnu, definiran, izvorni, jednoličan, budžetsku samostalnost i precizno razrađen sistem izvornih prihoda, koje bi on po potrebi mogao prenositi na gradske četvrti;

- Obzirom na specifičan položaj glavnog grada, bilo bi neophodno i zakonom urediti odnos sa državnim institucijama i organima BiH koji se nalaze na gradskoj teritoriji, a koji bi u izvjesnom smislu činili "distrikt" u užem smislu, odnosno u kojem se to podrazumijevalo još tokom izrade Protokola o organizaciji Sarajeva;

- Također bi bilo poželjno zakonom urediti i odnos između entiteta i Glavnog grada BiH, jer u funkcionalnom smislu (formalnom svakako još uvijek) Sarajevo i jeste Glavni grad i RS i Federacije BiH i cijele države (naravno, ovdje će se postaviti pitanje izmjena entitetskih ustava te novog definiranja Banja Luke (*de iure*) i moguće Mostara (*de facto* i *de iure*) kao entitetskih Glavnih gradova, o čemu su već iznesene inicijative u analitičkom dijelu;

- Pošto bi ovako uređen Grad Sarajevo bio konstituiran na dijelovima entitetskih teritorija, od kojih bi i Republika Srpska i Federacija BiH izgubili značajan dio, tokom političkih pregovora bilo bi uputno držati se koliko je moguće dejtonske razmjere između entiteta (49:51), kako bi se u najvećoj mjeri suzbio kritički argument o "narušavanju temelja Dejtonskog sporazuma".

Konačno, ali ne i najmanje važno, neophodno je osvrnuti se i na princip tzv. multietničnosti, kako on u velikoj mjeri odražava jednu od njegovih

Amandman XXVI na Ustav FBiH (1997), kojim je propisana organizacija Grada Sarajeva kao jedinice lokalne samouprave u okviru Kantona Sarajevo, u čl. VI.B.2. određuje da "sastav i način odlučivanja organa Grada Sarajeva *održava multietničnost*"⁴⁴. Ukoliko nije posrijedi tipografska greška, postavlja se pitanje o (be)smislu ovakve odredbe. Ukoliko pak jeste (što već po sebi govori o razini poznavanja terminologije i oblasti u kojima se pristupa normiranju), može se pretpostaviti da je pisac Ustava mislio da kaže "odražava multietničnost".

Statut Grada Sarajeva, čl. 48.2. (2005), propisuje između ostalog da će se raspodjela radnih mjesta na nižim nivoima Gradske uprave biti urađena na ravnopravan način, "kako bi se osigurao poseban multietnički karakter Grada Sarajeva".

Kao prvo, "multietničnost" se mora promatrati kao prvenstveno antropološka, sociološka, ili politološka, ali ne i pravna kategorija, jer – kakva je sankcija za odsustvo multietničnosti?

Kao drugo, ukoliko se pod tim pojmom podrazumijeva "multietničko društvo", recimo i to da je to ono društvo koje "integrira različite etničke grupe bez obzira na razlike u kulturi, rasi i historiji unutar jednog zajedničkog društvenog identiteta... tako da se svi *gradovi i većina urbanih naselja mogu smatrati multietničkim društvima*"⁴⁵ (podvukao autor)

Treće, pošto svaki grad kao takav predstavlja jedno pluralno društvo, uključujući i multietničnost, Grad Sarajevo nije nikakav izuzetak, te se "multietničnost" ne može i ne treba normirati, a grad će sam biti "multietnički" u mjeri u kojoj bude bio privlačan za život ljudima koji dolaze iz različitih kulturnih sredina.

⁴⁴ tekst ovog amandmana je uzet sa službene Web stranice Vlade FBiH, dostupno na <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/federacija/index.html>

⁴⁵ cijela rečenica glasi: *Multietnic societies, in contrast to nationalistic societies, integrate different ethnic groups irrespective of differences in culture, race, and history under a common social identity larger than one "nation" in the conventional sense. All cities and most towns can be regarded as multietnic societies, even ones where race hatred and ethnic intolerance is common.* vidi Web stranu <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Multietnic+society>

Četvrto, obzirom na činjenicu da su i u Kantonu i u Gradu Sarajevu u apsolutnoj većini od blizu 80% zastupljeni pripadnici jednog konstitutivnog naroda⁴⁶ (Bošnjaci), te pretpostavljajući da čak i veći povratak pripadnika drugih naroda ne bi značajnije promijenio taj omjer, neprestano insistiranje na "multietničnosti", može u političkom smislu proizvesti opravdan kriticism i nepovjerenje od strane drugih konstitutivnih naroda i građana, te optužbe za neiskrenost i hipokriziju u zagovaranju ovog principa.

I peto, umjesto "multietničnosti", kod propisivanja načina odlučivanja u organima Grada Sarajeva potrebno je insistirati na ustavno - pravnim kategorijama "konstitutivnih naroda i građana"⁴⁷, kako bi se obezbijedila paritetna zastupljenost (što je već donekle i postignuto izmjenama Statuta Grada Sarajeva iz 2005. godine), te kako bi Grad Sarajevo i na taj način simbolizirao pluralno društvo i u punom smislu postao Glavni Grad Bosne i Hercegovine.

⁴⁶ podaci iz 2002. godine uzeti sa službene Web strane Kantona Sarajevo, dostupno na <http://www.ks.gov.ba/okantonu/nacionalna.htm>

⁴⁷ "Bosniacs, Croats and Serbs, as constituent peoples (along with Others), and citizens of Bosnia and Herzegovina", vidi Preambulu Ustava BiH.

ČIJI JE GLAVNI GE

RAD SARAJEVO !?

Analiza javnih usluga

1. STUDIJA SLUČAJA - GRAD SARAJEVO

UVOD

Plodna dolina ispresjecana riječnim tokovima Bosne, Željeznice, Miljacke, Zujevine i Tilave pogodovala je razvoju naselja, među prvima naselju u Bumiru iz doba Neolita, naselju iz rimskog perioda na Ilidži, pa do Debelog brda, na padinama Trebevića, koja nastaju kasnije. Izuzetni prirodni uslovi i dobra saobraćajna povezanost sa širim područjem predstavljali su osnovu da se već u XIV i XV vijeku, na ušću Koševskog potoka u Miljacku javlja i prvo srđnjevjekovno naselje Vrhbosanje, u župi Vrhbosna, te utvrda Hodidjed sa okolnim naseljem za koje se pretpostavlja da se nalazilo u blizini Vretnika. Temelji današnjeg Sarajeva uspostavljaju se dolaskom Turaka, u vrijeme Isa - bega Ishakovića, izgradnjom stambenih, javnih i vjerskih objekata. Karakteristično je za turski period da su u dolini smješteni javni i vjerski objekti, biblioteke, medrese, hanovi i mnoštvo zanatskih radnji koje čine čaršiju, budući centar grada, dok na padinama stambeni objekti formiraju mahale, sa malim centrima koji su imali džamiju, školu, pekara i obavezno česme sa pitkom vodom.

Ovakva struktura je nastajala organski, sa radikalno postavljenim saobraćajnicama koje vode prema Čaršiji, stambenim objektima koji poštuju pravo na vidik, sa baštama i avlijama sa puno zelenila i tekuće vode. I danas je vidljivo, po onome što je sačuvano, da je sve građeno po mjeri čovjeka i sa izrazitim poštovanjem komšiluka. Na raskršću putnih pravaca prema Istoku i Zapadu, te Sjeveru i Jugu, dolinama Bosne i Neretve, zahvaljujući brzom privrednom, kulturnom i trgovačkom razvoju, Sarajevo postaje i administrativni centar sa uticajem na širu regiju. U to vrijeme, Sarajevo se smjestilo uzvodno, oko vodotoka na izlasku iz kanjona rijeke Miljacke, te na padinama, u neposrednoj blizini Čaršije. Taj brzi razvoj grada prekinut je 1697. godine, osvajanjem Enosa. Savremeno, koji ga je, uglavnom, i do sada, ... , alio. Nakon toga Grad se postepeno obnavljao, ali nije više mogao dostići njeni nivo, sve do Austro - Ugarskog perioda.

Austrougarskom okupacijom, Sarajevo počinje naglo da se razvija. Izgradnjom željezničke mreže dolinama Bosne, Neretve i Prače, grad postaje najznačajnije raskršće željezničkih pravaca u Bosni i Hercegovini.

Otvaranjem rudnika za eksploataciju mineralnih bogatstava, sječom i preradom šume, te dolaskom velikog broja vojnog i administrativnog osoblja, Sarajevo postaje, ne samo centar privrednih aktivnosti, nego i administrativni, politički, kulturni i vojno strateški.

Karakteristično je za Austrougarski period da se grad planski širi prema Zapadu u pravcu Sarajevskog polja. Osmišljeno se u ravničarskom dijelu, grade javni, slobodnostojeći objekti okruženi parkovskim površinama i blokovi stambenih objekata ovičeni ortogonalnom mrežom saobraćajnica. Za razliku od turskog perioda grade se višekarnice sa daleko većim brojem stanovnika i radnih mjesta po jedinici površine zemljišta. Privredni objekti i kasarne smještaju se uglavnom na bližoj periferiji grada. U komunalnom pogledu, pored mreže širih saobraćajnica, reguliše se karto Miljacke, rade vođozahvati za snabdijevanje pitkom vodom, uvodi se kanalizaciona mreža, snabdijevanje plinom, snabdijevanje električnom energijom itd. Početak razvoja javnog gradskog saobraćaja označava uvođenje tramvaja. Sagledavajući pogodnosti Ilidže i

njenih termalnih izvorišta grade se hoteli i parkovi i uspostavlja željeznička veza grada i banjsko - hotelskog kompleksa. U to vrijeme grad se značajno proširio prema zapadu.

Između I i II svjetskog rata Sarajevo stagnira i ostaje u dostignutim granicama iz ranijeg perioda. Nakon II svjetskog rata, pa sve do ratnog sukoba i opsade grada 1992. godine, Sarajevo se naglo razvija prema zapadu gradeći stambena naselja, privredne kapacitete, administrativne, školske, predškolske, zdravstvene i druge objekte.

Sedamdesetih godina, prošlog vijeka, grad se nalazio na pragu razvoja usljed velikog doseljavanja stanovništva i izuzetno teške ekološke situacije uzrokovane zagađenjem vazduha, vode i tla, te stalnim redukcijama vode za piće.

Realizacijom Projekta zaštite čovjekove okoline znatno su poboljšani uslovi života u gradu, a završetkom XIV ZOI, 1984. godine Sarajevo se svrstalo među naprednije gradove Evrope.

Nakon opsade Sarajeva, u preiodu 1992.-1995., devastirane su sve dostignute vrijednosti u svim segmentima života tako da se nakon okončanja sukoba, ova zajednica našla u poziciji da ponovo dostiže davno prevaziđen prag razvoja.

U poslijeratnom periodu, zahvaljujući donacijama, ali i naporima društveno - političke zajednice i građana, grad je značajno obnovljen i sve se manje vide posljedice rata, ali je potrebno još dosta sredstava i vremena da se posljedice saniraju. To se naročito odnosi na privredne kapacitete bez čije sanacije nema napretka, nema novih radnih mjesta i zapošljavanja što je poseban i općenit problem.

STANOVNIŠTVO

Na kraju II svjetskog rata, 1945. godine Sarajevo je imalo 85.000 stanovnika (bez Ilidže i Vogošće). Od 1945. do 1991. godine Sarajevo je višestruko povećalo broj stanovnika. Tako je 1961. imalo 213.101 stanovnika, 1971. godine 292.259, 1981. godine 379.608, a 1991. godine 454.319 stanovnika na kontinuiranom području šest općina Grada Sarajeva (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža i Vogošća).

Svakihi deset godina Grad se povećavao za više od 70.000 stanovnika što je znatno više iznad njegovog prirodnog priraštaja. Grad je u cijelom periodu poslije 1945. godine imao izrazit mehanički priliv stanovništva, zbog izgradnje privrednih i industrijskih kapaciteta i atraktivnosti administrativnog centra sa velikim brojem školskih, visokoškolskih i zdravstvenih objekata kao i objekata kulture i sporta. Stanovništvo iz drugih područja, posebno seosko, doseljavalo je u Grad zbog radnih mjesta, školovanja, boljih zdravstvenih usluga, raznolikije kulturne ponude i svih drugih pogodnosti koje grad pruža. Od aprila 1978. godine Gradu su pridružene i općine Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo tako da je grad Sarajevo sa deset općina imao 1981. godine 448.519 stanovnika, a 1991. godine 527.049 stanovnika.

Podjelom Sarajeva po entitetskoj liniji, u devet općina Kantona Sarajevo procjenjuje se da je 2003. godine živjelo 401.696 stanovnika.

PROSTORNI RAZVOJ

Nagli priliv stanovništva i otvaranje novih radnih mjesta nametnuli su plansko usmjeravanje izgradnje stambenih i privrednih objekata kao i svih pratećih sadržaja neophodnih za život građana. U tom cilju, 1965. godine urađen je i usvojen prvi Generalni urbanistički plan (GUP) Grada Sarajeva, prema kojem se planski usmjeravaju sve aktivnosti u prostoru s ciljem zaštite i racionalnog korištenja prirodnih resursa, stvorenih vrijednosti i ograničenih prostornih mogućnosti.

Područje koje je obuhvaćeno GUP-om definisano je postojećom i predviđenom koncentracijom stanovništva, a pokrivalo je dijelove površina današnjih 6 općina (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža i Vogošća). Donošenjem GUP-a, Sarajevo se svrstalo među prve gradove bivše Jugoslavije, koji su pristupili osmišljenom usmjeravanju razvoja u prostoru. U dvadesetogodišnjem periodu primjene ovog plana došlo je do značajnih ekonomskih, socijalnih i drugih promjena koje su u velikoj mjeri utjecale na osnovna opredjeljenja razvoja. Samom činjenicom da je prognozirani broj stanovnika za 1985. godinu prevaziđen već 1981.god., za približno 50 000 stanovnika, zahtijevale su se nove i nepredviđene potrebe, koje su uslovile oko 3000 izmjena i dopuna u tekstualnom i grafičkom dijelu plana. Bez obzira na ovako veliki broj korekcija, ovaj plan je u značajnoj mjeri ispunio osnovne zadatke, posebno uticajem na društvenu svijest, da je neophodno prostor planski i racionalno koristiti. U svakom slučaju opredjeljenja data u ovom planu i njihova realizacija u prostoru imale su značajan uticaj na nove generacije Prostornih planova. To se prvenstveno odnosi na segment osnovnih pravaca razvoja Grada, sistema izgradnje i primarne gradske saobraćajne mreže.

Obzirom na to, da je GUP planski usmjeravao aktivnosti samo na urbanom području grada, a da značajni resursi, izvan ovog područja nisu bili razmatrani niti stavljeni u funkciju zadovoljenja potreba građana, 1985. godine se pristupilo izradi Prostornog plana Grada Sarajeva za period 1985.-2015. godina.

Izrada ovog razvojnog plana višeg reda, omogućena je donošenjem prvog Zakona o prostornom uređenju RBiH. Prostorni plan Grada Sarajeva je pored ostalog uvažavao odredbe Prostornog plana RBiH, neophodnost kontinuiteta prostornog planiranja, odnosno naslanjanja na realizirane sisteme i površine predviđene GUP-om, osnovna opredjeljenja definisana Društvenim planom, koji je u to vrijeme podrazumijevao čvrstu vezu između ekonomskog, socijalnog i prostornog planiranja.

Prostorni plan za period 1985.- 2015. godine u svojoj osnovi preferirao je začetak policentričnog razvoja grada, ravnomjerniji raspored stanovništva i radnih mjesta, angažovanje svih raspoloživih resursa, prirodnih vrijednosti, kulturno - istorijskog naslijeđa u cilju kvalitetnijeg življenja sa jedne, te njihova zaštita, očuvanje, unaprijeđenje i racionalno korištenje, sa druge strane.

Sva ova opredjeljenja odnosila su se na ukupan prostor 10 udruženih općina (2089 km²) Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža, Vogošća, Hadžići, Ilijaš, Pale i Trnovo.

Uticaj na izmjene osnovnih postavki Prostornog plana - 1985.- 2015. - izvršen je promjenama društveno - političkog sistema, značajnim devastacijama i razaranjima u periodu 1992.- 1995. godina, novom teritorijalnom podjelom države i Grada, te činjenicom da je Sarajevo, kao Glavni grad BiH moralo prihvatiti i nove funkcije.

Iz navedenih razloga pristupilo se izradi izmjena i dopuna Prostornog plana uvažavajući činjenicu da je teritorija nekadašnjeg Grada, a sada Kantona Sarajevo, umanjena za 39 % (1277 km²), da je broj stanovnika smanjen u odnosu na 91. godinu za 24% i da administrativnu podjelu čine Grad (4 gradske općine) i Kanton (Grad + 5 općina).

U skladu sa administrativnom podjelom i Zakonom o prostornom uređenju Kantona Sarajevo, izvršena je podjela nadležnosti u sferi prostornog planiranja, tako da je izrada i donošenje razvojnih planova u nadležnosti Kantona, a provedbena planska dokumentacija u nadležnosti Grada i vagrafskih općina.

Novim Prostornim planom, koji je trenutno u fazi Nacrta, Grad je tretiran kao jedinstven dio ukupnog prostora Kantona, s tim da nisu zanemarene administrativne granice, na osnovu kojih se iskazuju i definišu osnovni prostorno - planski parametri. Raskorak koji je evidentan u svim prostornim planovima kada je u pitanju odnos prostorne i funkcionalne cjeline prema administrativnoj podjeli nije prevaziđen ni u ovom slučaju.

U pravilu to dovodi do toga, da jedno područje lokalne samouprave cijeli niz potreba bitnih za život i djelovanje ljudi, mora zadovoljavati na susjednim ili drugim područjima, na kojima ne postoji mogućnost usklađivanja korištenja i razvoja određenih segmenata jer nisu u njenoj nadležnosti.

Tako je nekadašnji prostor Sarajeva podijeljen entitetskom linijom na dva administrativna područja. Na ovaj način je cijeli niz funkcija, pogodnosti i kvaliteta prirodne sredine isprekidan, segmentiran i nejednako vrjednovan, bez uticaja susjednog područja na njihov razvoj.

Slična je situacija kada je u pitanju odnos administrativnog područja Grada prema ukupnim prirodnim i stvorenim vrijednostima Kantona Sarajevo, a u nekim oblastima posebno.

SAOBRAĆAJ

Nacrtom Prostornog plana veze Kantona, a time i Grada, su korektno uspostavljene preko primarnih pravaca svih vidova saobraćaja kako prema Evropi, tako i unutar Kantona Sarajevo.

Osnove ove mreže čine: aerodrom Sarajevo, željeznički pravci prema sjeveru i jugu, te cestovni saobraćaj oslonjen na koridor V-C.

Aerodrom Sarajevo, smješten na području općine Ilidža, nakon rekonstrukcije postao je najsavremenija zračna luka u Bosni i Hercegovini. Preko njega su uspostavljene avionske linije prema Evropi i dalje prema cijelom svijetu. Razvoj ove zračne luke je kontinuiran kako u pogledu putničkog, tako i robnog saobraćaja. Međutim, bez obzira na to što je ovaj saobraćajni terminal prostorno smješten na samoj administrativnoj granici Grada, uticaj i svoj interes na razvoj ovog vida saobraćaja Grad može ostvariti samo posredno, preko nadležnih službi Kantona.

Postojeći i budući razvoj željezničkog saobraćaja omogućava kvalitetne veze na sjeveru, preko Vinkovaca sa širom regijom i Evropom. Preko Ploča, na jugu, ostvaruju se pomorske veze sa Mediteranom kao i drugim vidovima saobraćaja sa širim regionom.

Položaj željezničke infrastrukture na području Kantona i Grada većim dijelom omogućava, u narednom planskom periodu, uspostavljanje brze gradske željeznice. Ovim bi se uspostavio novi vid javnog gradskog saobraćaja koji bi omogućavao kvalitetnije i brže veze radnih mjesta sa zonama stanovanja i obrnuto, ne samo unutar Kantona, nego i šire regije, sve do Zenice i Konjice. Obzirom na to kakav sistem i karakter željeznice imamo, što je slučaj i sa aerodromom, uticaj Grada na koncept i razvoj ovog vida saobraćaja je minimalan i može se ostvariti isključivo posrednim putem preko Kantona i dalje prema višim nivoima vlasti.

Osnovu, današnje i planirane, cestovne mreže čine Južna, Centralna i Sjeverna longitudinala, te Gradski autoput sa pripadajućim transferzalama. Ovakav koncept ima dvojak uticaj na život i rad na području Grada. Prvi, koji se odražava u pravilu na područjima općina Novo Sarajevo i Novi Grad, gdje isti zadovoljava potrebe privrede i stanovništva i relativno ga je lako realizirati uz obezbjeđenje potrebnih materijalnih sredstava. Ovo se odnosi na sva tri segmenta: kolski, pješački i saobraćaj u mirovanju. Drugi, koji tretira područja općina Stari Grad i Centar zbog karaktera tih prostora sa aspekta nepovoljne konfiguracije i prirodnih karakteristika tla, stepena izgrađenosti, a posebno graditeljskog nasljeđa, vrlo teško će se realizovati kako sa stanovišta tehničkih tako i materijalnih mogućnosti.

Naime, ukoliko se nađu kvalitetna rješenja prolaska longitudinala sa potrebnim tehničkim elementima, potrebno je riješiti problem transferzalnih pravaca za uspostavljanje kvalitetnih veza prema padinskim dijelovima na lijevoj i desnoj obali rijeke Miljacke. Navedene veze su u velikoj mjeri upitne i teško izvodljive i na dijelovima Centralnog gradskog jezgra.

Pješački saobraćaj u centralnoj zoni je vrlo intenzivan, relativno kvalitetno riješen uspostavljanjem pješačke zone, s tim da se ovaj koncept po mogućnosti dalje širi prema zapadu

oslabljajući, a ne povećavajući tokove na obje strane rijeke. Jedan od najvećih problema u ovom dijelu Grada predstavlja saobraćaj u mirovanju. Pостоji više mogućnosti rješavanja ovog problema kao što su izgradnja otvorenih parking prostora, podzemnih ili nadzemnih garaža kao i zabrana parkiranja u pojedinim dijelovima grada. Sve ove mogućnosti je izuzetno teško realizovati. Ublažavanje ovog problema moguće je postići u prvom redu da se ne povećava stepen atraktivnosti cijelog područja, intenzivnijim korištenjem javnog gradskog saobraćaja na račun korištenja individualnih vozila i izgradnjom javnih površina za parkiranje na pogodnim lokacijama.

U ovom pogledu uređenja Grada, mogućnosti uticaja gradskih nivoa vlasti se djelimično ostvaruju putem izrade i donošenja provedbene planske dokumentacije, ali je djelom ograničeno kada je u pitanju uticaj na komunalno uređenje grada.

Linije javnog gradskog saobraćaja uglavnom dobro pokrivaju područje Grada i ostvaruju dobre veze sa kantonalnim područjem. Očekuje se da putem razvoja ovog sistema, gradska teritorija bude povezana kvalitetnije sa Vogošćom, Hrasnicom kao i područjem Istočnog Sarajeva.

Grad je oslonjen i na pravce međunarodnog saobraćaja preko centralne autobuske i željezničke stanice. Oba terminala su u centru Grada, na lokalitetu koji tangiraju linije javnog gradskog saobraćaja. Na ovaj način je oformljen saobraćajni centar preko koga je omogućeno da društvenu infrastrukturu i druge prednosti Grada koriste i stanovnici sa daleko širih područja kao i izmjena saobraćajnih sredstava za putnike u tranzitu.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

Nesporno je da je Kanton Sarajevo bogat kvalitetnim izvorima pitke vode. Međutim, brzi rast Grada u pogledu stanovništva, privrede i društvenih djelatnosti doveo je do toga da su podzemne vode, kao kvalitetnije, gotovo u potpunosti iskorištene. Kanton, a time i Grad, prisiljen je da u narednom periodu koristi površinske vode putem akumulacija ili kao krajnju mogućnost preradu, neposredno iz vodotoka.

Bez obzira na način eksploatacije izvorišta, ista se nalaze izvan administrativnog područja Grada. To znači da područje sa najvećom koncentracijom stanovništva, nema nadležnosti, ni uticaja na razvoj vodovodnog sistema, očuvanje kvaliteta i zaštita izvorišta vode za piće. Kod ovog problema posebno treba imati u vidu da se 90% količine vode za piće, danas obezbjeđuje sa lokaliteta Bačevo na području općine Ilidža.

Savremenu kanalizacionu mrežu Grad je obezbijedio realizacijom Projekta zaštite čovjekove okoline, sedamdesetih godina prošlog vijeka. Ovim projektom predviđeno je uspostavljanje separatnog sistema disponiranja oborinskih i otpadnih voda. Projekat nije u potpunosti proveden, obzirom da je izgradnja potpuno razdvojene mreže izuzetno skupa i, na dijelovima područja Sarajeva, neopravdana. Iako se najveći dio kanalizacione mreže i uređaj za prečišćavanje nalaze na području Grada, njegov uticaj na razvoj ovog sistema se ostvaruje posredno.

Grad je dobro snabdjeven energijom, iako je tokom rata većina ovih sistema znatno oštećena. Na dnevne probleme u funkcionisanju ovih sistema Grad može uticati posredno preko Kantona.

KOMUNALNE I DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Za unaprijeđenje komunalnih djelatnosti, Grad treba da iskazuje poseban interes. U ovom segmentu Grad kao jedinica lokalne samouprave nema uticaja, iako se u njegovim granicama odvija najveći dio aktivnosti obzirom na koncentraciju stanovništva. Među ključnim problemima u ovoj oblasti može se smatrati što brže stavljanje sanitarne deponije u rang regionalne, rješavanje pitanja kafilerije, specijalnog otpada, pijace na veliko, skladišnih prostora i sl. Pored ovoga, za intenzivnije korištenje novog gradskog groblja u Vlakovu, smještenog na području općine Ilidža, iako savremeno uređeno i opremljeno nije dovoljno izraženo od strane građana zbog udaljenosti i otežane dostupnosti preko linija javnog gradskog saobraćaja.

U pogledu društvene infrastrukture Sarajevo raspolaže objektima koji zadovoljavaju potrebe stanovništva kako sa područja Države, Federacije, Kantona, tako i Grada. Značajan građevinski fond iz ovog segmenta je tokom rata u velikoj mjeri devastiran, ali njegova obnova je postepena i kontinuirana. Najveći broj ovih sadržaja je lociran, ili se locira, na užem gradskom području što ovaj prostor čini izuzetno atraktivnim, kako za korisnike sa područja grada ili šire regije, tako i za domaće i strane investitore. Ovakav interes svakodnevno otvara nove probleme u različitim segmentima života. Za lociranje i izgradnju sadržaja i objekata, vezano za ove djelatnosti, Grad ima uticaja na svom području putem provedbene prostorno - planske dokumentacije. Međutim kada je u pitanju dislociranje ili izgradnja novih objekata na drugim dijelovima Kantona, a u cilju kontrole povećanja stepena atraktivnosti centralnog gradskog prostora i problema koji to izazivaju, Grad je prisiljen rješavati to putem kantonalnih službi.

Administrativne javne usluge, u najvećoj mjeri raspodjeljene su između općina i Kantona, tako da je i u ovoj oblasti Grad potpuno «otudjen» od svojih stanovnika.

ZAKLJUČCI

Navedeno generalno razmatranje sa stanovišta problema saobraćaja, komunalne i društvene infrastrukture, te komunalnih i administrativnih djelatnosti, u cilju ocjene mogućnosti Grada da utiče i ostvaruje prostorni i funkcionalni razvoj na području 4 gradske općine rezultira sljedećim:

1. Prostorno širenje Grada uslovljeno je mogućnostima i kvalitetom prirodne sredine. U tom pogledu neosporno je da su kapaciteti prirodne sredine već iskorišteni izuzimajuće dijelove Sarajevskog polja i padina Ozrena gdje postoje određene ograničene rezerve koje svakako nisu dovoljne za dugoročni razvoj grada. U tom smislu prirodni pravac razvoja Grada je u prvom redu prema kvalitetnim prostorima područja Ilidže, a eventualno i dijelovi prostora na području općine Vogošća.

2. Mreže saobraćaja i komunalne infrastrukture Grada su u cjelokupan sistem vezane na izvore, uređaje i primarne objekte koji su locirani izvan njegove teritorije i uticaja, najvećim dijelom na području općine Ilidža.

3. Dostignuti stepen razvoja i funkcionisanja komunalnih djelatnosti na području Grada većim dijelom zadovoljava potrebe stanovništva, privrede i dr. Međutim Grad nema značajniji uticaj na razvoj ovih funkcija pogotovo na širem području, a u cilju kvalitetnije zaštite sredine na prostoru Kantona Sarajevo, a time i na područja četiri gradske općine.

4. Društvena infrastruktura, najvećim dijelom, koncentrisana na području Grada nije ravnomjerno distribuirana u prostoru. Koncentracija ovih sadržaja je evidentna unutar užeg gradskog jezgra, što mu daje odliku vrlo atraktivnog prostora, kako u pogledu turističke ponude, tako i društvenih, poslovnih, privrednih i administrativnih djelatnosti, itd. Već sada dostignuti

atraktivnosti uslovljava niz problema pogotovo u segmentu saobraćaja, raspoloživih kapaciteta komunalne infrastrukture i komunalnih djelatnosti. Svako novo povećanje stepena atraktivnosti višestruko povećava navedene probleme.

Kao najefikasnije rješenje već izraženih problema predstavlja formiranje novog sekundarnog gradskog centra koji bi bio odvojen od glavnog centra i funkcija koje se trenutno usmjeravaju prema gradskom jezgri. Formiranje novog sekundarnog Gradskog centra ne podrazumijeva stagnaciju u razvoju gradskog jezgra nego razvoj kroz rekonstrukciju, sanaciju, revitalizaciju i transformaciju postojećeg građevinskog fonda sa ciljem zamjene neadekvatnih sadržaja primjerenijim. Ovakva mogućnost rješavanja problema vezanih za funkcionisanje gradskog jezgra sagledana je i predložena već u okviru Urbanističkog plana Grada Sarajeva, za urbano područje Sarajevo, putem koga je centar lociran u zoni Nedžarića kao pandan glavnom gradskom centru. Međutim ovaj prostor je u proteklom periodu s jedne strane zauzet drugim namjenama, a sa druge, budućim rasporedom stanovništva u prostora ostaje periferno, u okviru zone gravitacije. Za očekivati je, na osnovu prostornih mogućnosti i buduće saobraćajne povezanosti, da se potreban prostor za ovu namjenu rezerviše na području Ilidže, u zoni između Otesa i Dogloda.

Generalno posmatrano današnje područje Grada, u cilju kontinuiranog razvoja svih funkcija, te zadovoljenje potreba sadašnjih i budućih stanovnika, trebalo bi proširiti prvenstveno u pravcu zapada, odnosno u smjeru općine Ilidža. Kod ovoga ne bi trebalo zanemariti ni mogućnosti koje

2. STUDIJA SLUČAJA - GRAD ISTOČNO SARAJEVO

UVOD

Donošenjem Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo za vrijeme rata i neposredne ratne opasnosti (Službeni glasnik Republike Srpske br. 25/93) od strane Narodne Skupštine Republike Srpske krajem 1993. god. formiran je grad Srpsko Sarajevo kojeg su činile opštine: Centar, Hadžići, Ilijaš, Novo Sarajevo, Stari Grad, Rajlovac i Vogošća.

Izmjenom pomenutog Zakona (Službeni glasnik Republike Srpske br.8/96) poslije Dejtonskog sporazuma, grad Srpsko – sada Istočno Sarajevo, formiran je od dijela bivših opština Sarajeva: Trnava, Ilidže, Novog Sarajeva, Novog Grada i Starog Grada, što je pripalo Republici Srpskoj, te Opština Pale i Sokolac koje prije rata nisu bile u sastavu Grada Sarajeva. Za vrijeme rata i neposredne ratne opasnosti sve do Dejtonskog sporazuma, Grad je imao svoju Skupštinu, Izvršni odbor, organe uprave i upravne organizacije.

Obzirom da je došlo do cijepanja teritorije Grada nakon Dejtonskog sporazuma, imenovano je Povjereništvo Grada od devet članova (Službeni glasnik Republike Srpske br.12/96) i isto je obavljalo funkciju Skupštine Grada, Izvršnog odbora i ograde uprave.

Sredinom 1998. god. ukinuto je Povjereništvo Grada, a konstituisana je, na delegatskom principu, Skupština Grada koja je imenovala Izvršni odbor Grada i organe uprave koji i danas funkcionišu.

Radi se o prostoru od 1.677 km² sa oko 90.000 stanovnika što po opštinama izgleda ovako:

r/b	Općina	Površina / km ²	Broj stanovnika
1.	Istočna Ilidža	24	17.428
2.	Istočno Novo Sarajevo	67	13.634
3.	Trnovo	138	2.583
4.	Pale	600	32.875
5.	Istočni Stari Grad	90	3.168
6.	Sokolac	758	19.114
	U K U P N O:	1.677	88.802

Prostor je dosta razdužen i čine ga u principu tri zasebne prostorne cjeline Lukavica, Pale i Sokolac, koje međusobno nisu dobro povezane komunalnom infrastrukturom (putevi, saobraćaj i dr.).

Izbijanjem rata u BiH, krajem maja 1992. godine došlo je praktično do prekidanja bilo kakvih veza između Srpskog – sada Istočnog Sarajeva sa Sarajevom. Ovo se posebno odrazilo na nefunkcionisanje javnih usluga – djelatnosti, a posebno u dijelu Istočnog Sarajeva (vodovod i kanalizacija, saobraćaj, struja, telefoni i dr.). Pritisnuti ovim problemom, a da bi se iole pomoglo stanovništvu na ovim prostorima, opštine su pokušale kako – tako da organizuju ove usluge na svom području iako su praktično sva materijalna – tehnička sredstva u ovim oblastima ostala u Sarajevu.

Organizacija je bila na dosta niskom nivou, ali je ipak dala određene rezultate. Pravi problem nastao je poslije Dejtonskog sporazuma gdje su dijelovi S. Sarajeva (dio Ilidže, Hadžići, Vogošća, Ilijaš i Grbavica) pripali Federaciji BiH. Pomjeranjem stanovništva sa ovih prostora i iz samog Sarajeva na područje Istočnog Sarajeva pričinjavalo je ozbiljne poteškoće oko organizacije života na ovim prostorima posebno u dijelu javnih usluga kao najznačajnijem segmentu života.

Kao što je već rečeno, formiranjem Grada Srpskog – sada Istočnog Sarajeva, početkom 1996.godine osnovni zadatak Grada bio je da organizuje:

- javne usluge, odnosno djelatnosti i
- smještaj izbjeglog i raseljenog stanovništva na ovim prostorima.

U to vrijeme Grad je formirao nekoliko javnih komunalnih preduzeća kako bi organizovao ove djelatnosti i to:

- J.O.D.P. "Vodovod i Kanalizacija" – Istočno Sarajevo koje i sada funkcioniše i pokriva Opštine Trnovo, Istočna Ilidža i Istočno Novo Sarajevo, čija je osnovna funkcija isporuka vode za piće i odvodnja otpadnih voda.
- J.O.D.P. "Gradski saobraćaj" – Istočno Sarajevo koje je pokrilo svih šest opština na području grada u dijelu organizovanog javnog gradskog i prigradskog saobraćaja. Od početka 2005. godine ovo preduzeće je postalo d.o.o., tako da je izgubilo funkciju Javnog preduzeća, što se nije pokazalo kao najbolje rješenje.
- J.O.D.P. "Rad" Istočno Sarajevo je organizovano da pokrije oblasti čišćenja i pranja ulica, te odvoza smeća. Pokrilo je kao i „ViK“ opštine Trnovo, Istočna Ilidža, Istočno Novo Sarajevo koje i danas tako funkcioniše.
- J.O.D.P. "Sarajevo - gas" Istočno Sarajevo organizovano je da pokrije oblast isporuke i distribucije gasa kao osnovnog medija za grijanje. Ono je pokrilo samo dvije opštine Istočna Ilidža i Istočno Novo Sarajevo i od 2004.god. je akcionarsko društvo.

- Profesionalnu vatrogasnu brigadu na čitavom području Grada.

Zbog razućenog prostora Opštine Pale i Sokolac imale su, a i sada imaju opštinska javna komunalna preduzeća, što znači da Grad Istočno Sarajevo nije uspio pokriti sve javne funkcije na čitavom svom području.

Ostale djelatnosti kao što su grijanje, groblja, održavanje zajedničkih prostorija u zgradama, itd, ostavljeno je opštinama da iste organizuju.

PROSTORNI RAZVOJ

Prije rata, veći dio prostora današnjeg Istočnog Sarajeva (prije svega područje Vojkovića, Mladica, Kasindola, Lukavice i Tilava) bilo je rubno područje Grada Sarajeva. Njegova namjena prema Generalnom urbanističkom planu (GUP) Sarajeva iz 1965. godine bila je definisana kao:

- za prostor Kotorca, Mladica i Bijelog Polja namjena je bila za građevinsku industriju;
- dio Lukavice (dvije bivše kasarne "Slobodan Princip Seljo" i "Slaviša Vajner Čića") kao posebna namjena za potrebe bivše JNA;
- dio Lukavice kao industrijska zona za proširenje "Energoinvestia";
- dok je Toplik i Tilava bila rezervisana kao rekreativna zona i vikend naselje.

Završetkom Dobrinje I i IV prije rata širenje stambene i druge izgradnje na ovim prostorima nije bilo dalje planirano.

Pomjeranjem stanovništva iz Sarajeva, te promjenom društveno - političkih odnosa dovelo je do potrebe da se ovom prostoru morala potpuno promijeniti ranije predviđena namjena.

Pritisnuti problemima smještaja izbjeglog i raseljenog stanovništva iz Sarajeva, gradska administracija je u toku 1999. i 2000. godine prišla značajnom poslu urbanističke definicije ovog prostora. Putem Urbanističkog zavoda RS, pristupilo se izradi Urbanističkog plana dijela područja Opština Istočna Ilidža i Istočno Novo Sarajevo za period do 2015. godine. Ovaj prostor obuhvata 2.534ha dok je Regulatornim planom centralnog dijela ovog prostora u površini od 208ha detaljnije definisana namjena do 2010. godine. Ovim dokumentom na pomenutom prostoru planiran je smještaj oko 95 000 novih stanovnika, odnosno sa postojećih 25 000 ukupno se može smjestiti 120 000 stanovnika.

Arbitražom na Dobrinji I i IV, u toku 2001. godine dio ovog prostora u površini od 100ha pripojen je Federaciji Bosne i Hercegovine.

Kada je u pitanju prostor Pala, on je u početku tretiran kao administrativni centar Republike Srpske. U tom cilju u periodu 1997./1998. godina, urađena su dva Regulatorna plana: "Pale – Centar" i "Luke I". Ovim dokumentima prostor Pala je dobro definisan, tako da se i sadašnja izgradnja odvija po ovim planovima. Planirano je uglavnom kolektivno stanovanje spratnosti P+4, te poslovni, obrazovni, zdravstveni i drugi objekti, tako da danas Pale dobijaju izgled jedne gradske urbane cjeline.

Prostor Sokoca uglavnom je definisan prijeratnom urbanističkom dokumentacijom. Novina je u tome da su izgrađena nova stambena naselja za individualno stanovanje (Sokolacčke Njive, Majdani, Čilimira i Brezjak), a kada je u pitanju industrija, sa izgradnjom se otpočelo u naselju Podromanija – prostor prema Rogatici.

Sa ukupnom izgradnjom na ovim prostorima uglavnom se otpočelo na neuređenom gradskom građevinskom zemljištu, iako zakon propisuje da je prethodno bilo potrebno opremiti

gradsko građevinsko zemljište infrastrukturom (putevi, vodovod i kanalizacija, struja i dr.) pa tek onda otpočeti sa izgradnjom. Zbog nedostatka sredstava ova obaveza se nije mogla ispoštovati.

I pored svih ovih poteškoća, danas, 10 godina poslije, može se reći da se ukupna izgradnja na ovim prostorima ipak odvijala u skladu sa obaveznom zakonskom procedurom – Prostorni i Urbanistički planovi kao razvojni i dugoročni planovi, te Regulacioni planovi i Urbanistički projekti kao provedbeni planovi.

Novim Statutom Grada iz 2005. godine, Grad i opštine u sastavu Grada utvrdili su svoje nadležnosti u ovoj oblasti. Gradu je ostala nadležnost u donošenju Prostornih planova kao dugoročni razvojni planski dokumenti, a opštinama je ostalo u nadležnost donošenje Urbanističkih i Regulacionih planova. Po sadašnjem Zakonu o uređenju prostora RS iz 2002. godine. Opštine su nadležne za izdavanje urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje, dok Grad Istočno Sarajevo nema takvu nadležnost. Osim toga i sva zemljišna politika – provođenje Zakona o građevinskom zemljištu je u nadležnost opština.

Vrijeme će pokazati da li su ovakva opredjeljenja dobra. Zahtjev Grada je bio da donosi Prostorne i Urbanističke planove kao dugoročne razvojne planove (obično se donose za period od 15 -20 godina), dok je u zemljišnoj politici bio zahtjev da Grad normativno reguliše ovu oblast (zone, cijene i dr.). Obrazloženje opština je bilo da bi ovakva opredjeljenja usporavala izgradnju na ovim prostorima.

Evidentno je da je u Gradu Sarajevu u odnosu na Grad Istočno Sarajevo, nadležnost gradske i kantonalne administracije nešto drugačija. Grad Sarajevo je nadležan u donošenju Regulacionih planova, a Kanton u donošenju Prostornih i Urbanističkih planova, dok opštinske uprave rade na provođenju istih. Kada je izgradnja objekata u pitanju opštinske uprave su nadležne za izdavanje urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje objekata do 5000 m², a Kanton je nadležan za izdavanje ovih dokumenata za objekte čija je površina veća od 5000 m², a ujedno je drugostepeni organ za opštinske organe uprave.

Kada je zemljišna politika u pitanju, novi Zakon o građevinskom zemljištu iz 2003. godine kojeg je nametnuo Visoki predstavnik, unio je dosta nepoznanica u dijelu nadležnosti između opština i Grada sa više opština. To je posebno izraženo u Kantonu Sarajevo, Gradu Sarajevu i Gradu Istočno Sarajevo. Obzirom da se ovim Zakonom ubiru značajna sredstva (naknada za dodijeljeno zemljište, renta i uređenje zemljišta), opštine su se izborile da neposredno rade na provođenju ovog zakona i po tom osnovu ubiru značajna vanbudžetska sredstva. Opšte je mišljenje da ovako stanje nije dobro i da isto treba rješavati po ugledu na Glavne gradove u okruženju (Ljubljana, Zagreb, Beograd...), gdje Glavni grad ima daleko više nadležnosti u oblasti prostornog uređenja, stambene izgradnje i komunalnih usluga.

U Republici Srpskoj teško da se ovo može adekvatno riješiti prije donošenja novog Zakona o gradu.

Naime, novi Zakon o lokalnoj samoupravi u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske br.101/04), dao je samo osnovna načela šta Grad treba da sadrži i rekao da se to treba regulisati posebnim zakonom.

STAMBENA I DRUGA IZGRADNJA

Kao što je već rečeno, po pitanju stambene politike, najveće aktivnosti u Gradu Istočno Sarajevo, odvijale su se na izgradnji stambenih jedinica za smještaj izbjeglog i raseljenog stanovništva. U početku se otpočelo sa individualnom stambenom izgradnjom iz razloga što nije bilo inicijalnih sredstava za kolektivnu stambenu izgradnju iako je ova racionalnije rješenje.

Grad Srpsko – sada Istočno Sarajevo, upravo je vodio sve te aktivnosti.

Otpočelo se sa parcelacijom državnog zemljišta uglavnom na rubnim područjima, tako da su budući korisnici objekata dobili parcele u prosjeku oko 400 m², te građevinski materijal i sami otpočeli sa gradnjom. Takvih obuhvata na području svih šest opština bilo je oko 30. Kasnijim jačanjem preduzeća i ustanova početkom 2000. godine otpočelo se sa kolektivnom stambenom izgradnjom, gdje su budući korisnici pomagani tako što su određeni količinom građevinskog materijala u vrijednosti od 65% od individualne izgradnje. Ovaj program je priveden kraju i po istom je urađeno 2.894 stambenih jedinice u kolektivnom stanovanju i ako 3.000 individualnih stambenih zgrada.

Kada je u pitanju kolektivna stambena izgradnja može se konstatovati da je izgrađeno blizu 900 stanova više nego što je zatečeno, odnosno izgrađeno prije rata. Danas se na prostoru Istočnog Sarajeva uglavnom radi na kolektivnoj stambenoj izgradnji.

U češće pojedinaca za kupovinu stanova ili izgradnju individualnih kuća na ovim prostorima obezbjeđivalo se uglavnom prodajom svoje imovine u Sarajevu i angažovanjem tih sredstava na ovim prostorima. Problem je u tome što nekretnine u Sarajevu nisu postigle tržišnu cijenu, dok u Istočnom Sarajevu jesu što je neprimodna situacija.

Stambenu izgradnju zbog nedostatka sredstava nije pratila izgradnja drugih objekata (kulturnih, obrazovnih, sportskih, zdravstvenih i dr.). Istina, i tu se u posljednjih 2-3 godine čine značajniji pomaci. Na području Opštine Istočno Novo Sarajevo u izgradnji je pozorište, sportska dvorana, a izgrađena je nova Osnovna škola. Na području Pala rekonstruisana je proširena srednja i osnovna škola, u izgradnji je sportska dvorana, a završeni su objekti za Filozofski i Pravni fakultet. Na Sokocu je u izgradnji sportska dvorana.

Na cijenu stambene i druge izgradnje bitno utiču dažbine predviđene Zakonom o gradskom građevinskom zemljištu (renta, uređenje zemljišta i dr.).

Kao što je već rečeno, po novom Statutu Grada Istočno Sarajevo (Službene novine Grada Istočno Sarajevo br.20/05), grad istočno Sarajevo ne može da utiče na ove cijene jer je to isključivo nadležnost opština u sastavu Grada.

Trenutna situaciju je da cijena 1m² građevinskog zemljišta nije ista u Lukavici, Palama i Sokocu. Naime ona se kreće od 1,5 do 0,5 posto od prosječne tržišne cijene stana čija visina iznosi do 1100 KM m², tako da cijena 1 m² zemljišta u prvoj zoni iznosi 16,5 KM m² a u šestoj zoni 5,5 KM m².

Ovu problematiku reguliše Zakon o eksproprijaciji iz 1996. godine, za koji se već može reći da je prevaziđen i da ga treba mijenjati i prilagoditi sadašnjoj tržišnoj cijeni građevinskog zemljišta koja u prvoj zoni iznosi preko 30 KM m².

Kada je u pitanju visina rente koja se obračunava po 1m² korisnog prostora objekta koji se gradi, Zakon o građevinskom zemljištu je regulisao da se ona kreće od 1% do 6% od građevinske cijene stana i zone građevinskog zemljišta, kojih po pomenutom Zakonu ima šest.

Građevinska cijena 1 m² stana se kreće oko 800 KM m², tako da renta za 1 m² u prvoj zoni iznosi (0,06*800 KM m²) = 48 KM m².

Zakon o građevinskom zemljištu ostavio je u nadležnost lokalnim zajednicama da utvrđuju obuhvate šest građevinskih zona u zavisnosti od stepena opremljenosti tog zemljišta komunalnom i drugom infrastrukturom (putevi, saobraćaj, te objekti kulture, obrazovanja zdravstva i dr.). Obzirom da je područje Grada Istočno Sarajevo dosta neopremljeno ovom infrastrukturom ozbiljno se postavlja pitanje da li i jedan dio ovog grada može imati prvu i drugu zonu?! Sada je situacija takva da je cijena rente u Sarajevu i Istočnom Sarajevu približno ista što **sigurno nije dobro, niti je to realno.**

Grad Istočno Sarajevo se mora izboriti da on normativno reguliše ovu oblast (zone, cijene po zonama i drugo). Ovo iz razloga da bi se postigla približno ujednačena cijena stambene i druge izgradnje.

KOMUNALNE USLUGE

U uvodnom dijelu rečeno je šta je gradska administracija početkom 1996. godine uradila na organizaciji komunalnih djelatnosti. Poslije 10 godina obavljanja ovih usluga, ipak, mogu se dati određene ocjene i to:

- Grad nije uspio organizovati komunalne djelatnosti na čitavom svom prostoru od šest opština. Formirana gradska preduzeća u ovim oblastima djeluju, odnosno pokrivaju samo dio teritorije, i funkcionalnim principom ne pokrivaju čitavu teritoriju Grada što bi bilo bolje rješenje.
- Tako je u oblasti ViK formirano preduzeće za tri Opštine – Trnovo, Istočna Ilidža i Istočno Novo Sarajevo, dok Pale i Sokolac imaju Opštinska preduzeća u ovoj oblasti.
- Isti je slučaj u oblasti održavanja čistoće i odvoza smeća, isporuke gasa i dr.
- Kada je u pitanju gradski prevoz, sve do privatizacije ovog preduzeća saobraćaj je bio organizovan na čitavom području. Danas je to iscepkano na više davaoca usluga putem privatnih preduzeća i sa stanjem u ovoj oblasti nipošto ne možemo biti zadovoljni.
- Vatrogasna služba je formirana za čitavo područje Grada, sa ispostavama u Opštinama i ovo je jedina oblast koju pokriva Grad za čitavo svoje područje.
- Gradska groblja su organizovana po Opštinama.

Ako se ovome doda da je novi Zakon o javnim preduzećima iz 2004. godine još više iskomplikovao ove djelatnosti, onda je stanje još složenije. Naime, ova preduzeća se transformišu u akcionarska društva (*a.d. ili d.d.*), a tamo gdje je državni kapital 100%, onda Vlada Republike Srpske obavlja funkciju Skupštine akcionara, imenuje Nadzorni odbor i Menadžment preduzeća. Umjesto da se ove djelatnosti što više približe lokalnoj zajednici (Opštini ili Gradu) mi danas imamo situaciju potpuno otuđenu od ovih institucija što sigurno nije dobro. Potrebno je sve ove djelatnosti spustiti na lokalnu zajednicu, gdje su građani korisnici ovih usluga, a lokalna zajednica vrši nadzor nad ovim preduzećima.

Ni u ovoj oblasti nisu decidovali regulisane nadležnosti Grada Istočno Sarajevo i opština u sastavu Grada. Istina, novim Statutom Grada Istočno Sarajevo, Grad je preuzeo samostalno regulisanje odnosno "uređivanje i obezbjeđivanje" sljedećih oblasti:

- snabdijevanje vodom i odvođnju otpadnih voda;
- regulisanje gradskog i prigradskog saobraćaja;
- održavanje čistoće uključujući odvoz i deponovanje smeća i zaštitu životne sredine.

U praksi, to nije u potpunosti zaživjelo iz razloga što javna preduzeća u ovim oblastima ne pokrivaju čitavo područje Grada. Ako se ovome još doda da je po novom Zakonu o javnim

preduzećima gdje je kapital 100% državni, nadležnost pripada Vladi Republike Srpske, onda je stanje još komplikovanije.

Kada je u pitanju zaštita životne sredine ovu oblast je statutarno preuzeo Grad od početka 2006. godine. Radi se o novoj oblasti tako da gradski organi uprave nisu ni kadrovski ni materijalno opremljeni da mogu uspješno obavljati ove poslove. No i pored toga, dobro je da se ova oblast, obzirom na njen značaj, pokriva sa jednog mjesta.

Gledano u cjelini, stanovnici Istočnog Sarajeva sadašnjim stanjem komunalnih usluga ne mogu biti u potpunosti zadovoljni, iako se u posljednje vrijeme čine određeni naponi.

Povezanost Grada Sarajeva i Istočnog Sarajeva uglavnom se odvija kroz obavljanje, odnosno kvalitet komunalnih usluga. Sadašnje stanje nije na zadovoljavajućem nivou posebno u dijelu javnog gradskog prevoza. Naime, osim nekoliko gradskih linija prema Palama i Trnovu nema značajnije povezanosti.

U posljednje vrijeme, preko regionalne razvojne agencije "SERDA" vode se aktivnosti da se Sarajevo i Lukavica povežu trolebuskom linijom (Dobrinja I – Lukavica – Dobrinja V), a sa radovima će se otpočeti u ovoj godini, dok se u dogledno vrijeme planira i izgradnja tramvajska pruge preko Ilidže – Hrasnice – Vojkovića do Dobrinje, a za ovaj vid saobraćaja trenutno se vode aktivnosti oko izrade tehničke dokumentacije. Osim ovih projekata, putem sarajevske razvojne agencije "SERDA" kao koordinatora i između Kantona Sarajevo i Grada Istočno Sarajevo dogovoreno je još nekoliko zajedničkih projekata i to:

- razvoj gasne mreže od Hrasnice preko, Vojkovića, prema Palama i Jahorini;
- napuštanje privremene gradske deponije za odlaganje smeća u Krupcu i korištenje kantonalne deponije u Buča Potoku;
- regulacija Kasindolskog potoka, odnosno rijeke Dobrinje;
- razvoj ruralnih područja;
- izrada Master plana za Jahorinu.

Kroz izradu Prostornih planova Grada Sarajeva i Istočnog Sarajeva čija je izrada upravo u toku, planirana je međusobna povezanost i to:

- saobraćajnicama: X i XII transferzalom, te tunelima na II i VI transferzali koje bi se povezale sa planiranom saobraćajnicom iz Lukavice prema Palama;
- vodosnabdijevanjem iz akumulacije Crna i Bijela Rijeka (Kijevo) preko izgrađenog rezervoara Gomji Kotorac (2 x 5.000 m³) i veza sa rezervoarom na Mojmilu;
- aktiviranje postojećeg prečišćača u Butilama kako bi se otpadne vode iz Lukavice mogli usmjeriti na isti;
- izgradnja uređaja za prečišćavanje otpadnih voda na sastavcima Paljanske i Mokranjske Miljacke u naselju Han Derventa, zbog zaštite Miljacke i prolaza kroz Sarajevo;
- popravaka uređaja za prečišćavanje otpadnih voda u Trnovu zbog rijeke Željeznice, odnosno zaštite Sarajevskog polja odakle se koristi voda za piće za Sarajevo;
- utvrđivanje zajedničke regionalne deponije za odvoz smeća;
- definisanje korištenja avio i željezničkog saobraćaja (postojeći aerodrom Butmir) dok bi se jedan krak željezničke pruge trebao planirati od Pala prema Lukavici tunelom kao veza sa Srbijom i Crnom Gorom, odnosno prugom Beograd – Bar.

Međusobna upućenost komunalnih usluga koje se isporučuju u dva grada sigurno da postoji. Nije realno očekivati da se to može brzo uspostaviti. Nejedinstvena zakonska regulativa u entitetima generira određene probleme, ali je sigurno da i Kanton i Grad Sarajevo sa Gradom Istočno Sarajevo moraju imati dodirnih tačaka u sljedećim oblastima:

- izgradnja putne mreže;
- organizacija gradskog i prigradskog saobraćaja;
- zaštita izvorišta i razvoj vodovodne i kanalizacione mreže;
- odvozu i deponovanje otpada;
- zaštiti životne sredine i
- razvoju turizma, a posebno zimskih sportova.

Rješenje statuta Sarajeva kao Glavnog grada BiH sigurno će doprinijeti da se i ove djelatnosti međusobno brže povežu.

OSTALE NADLEŽNOSTI

U dijelu obrazovanja (osnovno i srednje), zakonom je definisano da je to obaveza entiteta, odnosno opština. Kada je u pitanju Grad Istočno Sarajevo, najveći problem je nedostatak školskog prostora i isti je najviše izražen kod opština Istočna Ilidža i Pale. U osnovnim školama na području grada Istočno Sarajevo školuje se 7.465 učenika, a u srednjim 3.740 učenika. Finansiranje se vrši putem Ministarstva obrazovanja RS (plate i investiciono održavanje), dok su materijalni troškovi i tekuća održavanja za osnovno obrazovanje obaveza opština, a za srednje obrazovanje od početka ove godine tu obavezu je preuzeo Grad Istočno Sarajevo. Nije realno očekivati da se uskoro u ovim oblastima može očekivati neka tješnja saradnja.

Kada je u pitanju visoko obrazovanje isključiva nadležnost je entiteta, odnosno Ministarstva prosvjete RS. Nedavno je Narodna Skupština Republike Srpske donijela Zakon o visokom obrazovanju. Ovaj Zakon je usaglašen sa Bolonjskom deklaracijom. Grad Istočno Sarajevo ima svoj Univerzitet sa 16 fakulteta i 5.543 studenata. Grad je ovu oblast pomogao ustupanjem dva objekta na Palama površine oko 7.000 m² za potrebe Ekonomskog i Pravnog fakulteta, tako da su se uslovi znatno poboljšali. Ako se ovome doda da je objekat Elektrotehničkog fakulteta u Lukavici namjenski građen, a gdje su sada smješteni četiri fakulteta onda se može reći da je stanje u Visokom obrazovanju dosta dobro, kada su u pitanju smještajni uslovi, dok se za materijalne uslove to ne bi moglo reći.

U dijelu zdravstvene zaštite stanje na području Grada Istočno Sarajevo je dosta složeno. Klinički centar Istočno Sarajevo sa objektima u Kasindolu i Foči ne može u potpunosti zadovoljiti potrebe ovog područja. Izgradnja objekata u Kasindolu nije završena što još više otežava stanje na ovim prostorima. Upućenost za teže slučajeve do sada je bilo prema Srbiji, odnosno Beogradu. U posljednje vrijeme koriste se i kapaciteti u Sarajevu. Problem je u tome što zdravstveni Fond nije zakonski jednobrazno regulisao ovu oblast na nivou BiH već samo na nivou entiteta.

U oblasti sporta, formiranjem državnih liga u fudbalu, košarci, a potom i u svim drugim sportovima, prevaziđene su entitetske linije. Fudbalski i košarkaški klub "Slavija" sa područja Istočnog Sarajeva je sudionik ovih takmičenja. Nedostatak adekvatnog prostora pričinjava ozbiljne probleme. Započeta je izgradnja dva sportska objekta u Lukavici i na Palama, ali zbog nedostatka sredstava njihov završetak je neizvjestan.

Kada je u pitanju turizam i razvoj zimskih sportova, Sarajevu kao Olimpijskom gradu potrebno je vratiti olimpijski duh. Rat je učinio svoje, tako da su i olimpijski objekti naprosto izvan... ostecenja, a došlo je i do entitetskih razdvajanja olimpijskih objekata.

Grad Istočno Sarajevo sa opštinama Pale i Trnovo, a uz pomoć Vlade Republike Srpske, odnosno Ministarstva trgovine i turizma, čini značajne napore da olimpijskoj planini Jahorini vrati značaj kakav i zaslužuje. Trenutno je u izradi "Master - plan" šireg područja Jahorine. Ovaj dokument treba da definiše daljni razvoj turizma i sporta na ovom obuhvatu, prevashodno sa ekonomske strane, a tek nakon toga urbanističkim planovima će se razrađivati šta i kako treba

graditi na širem prostoru Jahorine. Ovaj dokument će se dotaći i međusobne povezanosti sa ostalim Olimpijskim objektima u Kantonu Sarajevo, npr. Igmanom i Bjelašnicom. Neriješen status Sarajeva kao Glavnog grada BiH, bitno utiče na eventualno kandidovanje Sarajeva za Olimpijske igre.

Kada je u pitanju lokalna samouprava, međusobna saradnja uglavnom se ogleda kroz realizaciju zajedničkih projekata putem "SERDE". No i pored toga može se konstatovati da je ostvaren vidan napredak u međusobnoj saradnji Kantonalne administracije (Ministarstvo za prostorno uređenje i saobraćaj) i nadležnih odjeljenja Grada Istočno Sarajevo.

U oblasti finansiranja lokalne samouprave u Gradu Istočno Sarajevo, može se konstatovati da Grad Istočno Sarajevo nema svojih izvornih prihoda već se finansira iz dijela sredstava koje pripadaju opštinama u sastavu Grada. Taj procenat iznosi 34% od dijela koji pripada opštinama. Ovakav način finansiranja nije dobar (niti su zadovoljne opštine, niti Grad), već se to mora bolje regulisati na nivou entiteta.

Grad Istočno Sarajevo objektivno nije glas "zatvorenog" grada što nije dobro. Formiranje saveza opština i gradova Republike Srpske doprinosi bržoj otvorenosti ovog Grada i prema gradovima u Federaciji BiH i prema Evropskim gradovima (asocijacija lokalnih i regionalnih vlasti Jugoistočne Evrope).

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

1. Kroz predstojeće Ustavne promjene u BiH, status Grada Sarajeva uključujući i Grad Istočno Sarajevo mora se decidnije riješiti. Nakon ustavnih promjena u Parlamentarnoj skupštini BiH, potrebno je donijeti Zakon o Glavnom gradu BiH i istom riješiti nadležnosti između Grada i opština u sastavu Grada. Sadašnje stanje koje govori da je Grad Sarajevo Glavni grad BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Kantona Sarajevo, a da posebnim Zakonom nisu riješene međusobne nadležnosti, objektivno je najlošije rješenje i u tom smislu treba koristiti iskustva glavnih gradova iz okruženja (Ljubljana, Zagreb, Beograd i dr.). Osim toga Republika Srpska još uvijek nema novog Zakona o gradu, iako je ta obaveza utvrđena novim Zakonom o lokalnoj samoupravi (Službeni glasnik Republike Srpske br.101/04).

2. U oblasti Prostornog uređenja dva Grada trebaju imati više dodirnih tačaka. Prostorni planovi oba Grada moraju biti međusobno usaglašeni obzirom da se radi o razvojnim i dugoročnim planovima, a praktično se radi o jedinstvenom prostoru. Tu se prije svega misli na komunalnu infrastrukturu, javne usluge i zemljišnu politiku. Osim toga nadležnost Grada i opština u sastavu Grada, u ovoj oblasti mora biti bolje i šire definisano kako je to regulisano u glavnim gradovima zemalja okruženja.

3. U dijelu javnih usluga odnosno djelatnosti, takođe se treba ostvariti bolja međusobna saradnja dva grada. Tu prije svega mislimo na:

- odvijanje gradskog i prigradskog saobraćaja;
- putne i željezničke mreže;
- snabdijevanje vodom;
- u dijelu zaštite životne sredine zajednički regulisati odvoz i deponovanje otpada, odvod otpadnih voda korištenjem postojećih i izgradnjom novih uređaja za prečišćavanje, zaštitu izvorišta i vodotoka te korištenje prirodnog gasa kao osnovnog medija za grijanje.

Kada je u pitanju turizam i zimski sportovi, oba Grada bi i u ovim oblastima morali imati zajedničke interese, u korištenju olimpijskih i drugih objekata.

ČIJI JE GLAVNI GE

RAD SARAJEVO !?

**Analiza
fiskalne politike**

1. FISKALNA SLIKA UNUTAR BIH I POSEBNO SARAJEVSKJE REGIJE

RASPODJELA PRIHODA UNUTAR BIH

U Bosni i Hercegovini, prihodi od indirektnog oporezivanja regulisani su na državnom nivou i dijele se između svih nivoa vlasti, dok prihodi od direktnog oporezivanja predstavljaju prihode entiteta i dijele se unutar entiteta.

Indirektni poreze (porez na dodanu vrijednost, carine i akcize) naplaćuje Uprava za indirektno oporezivanje BiH (institucija na državnom nivou) na jedinstveni račun, sa kojeg se oni isplaćuju na dnevnoj osnovi. U skladu sa Zakonom o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini, prihodi sa jedinstvenog računa se prvo raspodjeljuju državnom nivou (u iznosu koji odgovara usvojenom budžetskom planu za prihode sa jedinstvenog računa).

Državni nivo nema drugih vlastitih poreskih prihoda, izuzev prihoda sa jedinstvenog računa. Ostali vlastiti prihodi su takse i naknade (kao, npr. taksa za izdavanje pasoša) i prihodi od aktivnosti budžetskih korisnika (na primjer, prihodi regulatornih agencija).

Nakon što se državnom nivou dodijeli dio prihoda sa jedinstvenog računa, ostatak se dijeli između entiteta i Brčko Distrikta, u skladu sa formulom (pri čemu su udjeli izraženi u procentima) koja je usaglašena na Upravnom odboru Uprave za indirektno oporezivanje i u skladu sa Zakonom o isplata na jedinstvenom računa i raspodjeli prihoda (Službeni glasnik BiH br. 126/04). Od tih udjela se obaveze za servisiranje vanjskog duga oduzimaju za svaki od entiteta i isplaćuju preko državnog budžeta. Nakon vraćanja vanjskog duga, sredstva se prenose entitetima i Brčko Distriktu.

Raspodjela prihoda u FBiH regulisana je Zakonom o raspodjeli javnih prihoda Federacije Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik FBiH br. 22/06) i nizom kantonalnih zakona i odredbi koje regulišu raspodjelu prihoda između svakog od kantona i njegovih opština. Zakon o raspodjeli prihoda FBiH definiše način na koji se dijele osnovni poreski prihodi u FBiH, dok kantonalna legislativa reguliše raspodjelu kantonalnih poreza.

Prihode od direktnog oporezivanja i doprinosa (za zdravstveno osiguranje, penzijsko i invalidsko osiguranje i osiguranje za slučaj nezaposlenosti) u FBiH naplaćuje Poreska uprava FBiH i ti prihodi se dijele između različitih nivoa vlasti u skladu sa legislativom.

Osnovni prihodi FBiH su sljedeći:

- 36,2% prihoda sa jedinstvenog računa;
- 100% poreza na dobit preduzeća koji plaćaju banke i druge finansijske institucije, agencije za osiguranje i reosiguranje imovine i lica; pravna lica iz oblasti upravljanja električnom energijom; pošte i telekomunikacije; te pravna lica čija jedina aktivnost su igre na sreću;
- Takse, naknade i kazne u skladu sa Federalnim zakonom;
- Prihodi od prirodnih resursa i imovine u vlasništvu Federacije;
- Donacije.

Prihodi kantona su sljedeći:

- 51,48% prihoda primljenih sa jedinstvenog računa;
- 100% poreza na dobit koji plaćaju sva preduzeća čiji prihodi ne predstavljaju prihode FBiH,
- 71,5% poreza na plate koji je prikupljen u svakom kantonu;
- Procenat prihoda od poreza definisanih kantonalnim propisima (porez na imovinu, porezi građana, itd.);
- Takse i naknade, kazne i nameti u skladu sa kantonalnim zakonom;
- Prihodi od prirodnih resursa i imovine u vlasništvu kantona;
- Donacije i kategorijski grantovi;
- Ostali prihodi definisani zakonom kantona i FBiH.

Prihodi jedinica lokalne samouprave su sljedeći:

- 8,42 % prihoda primljenih sa jedinstvenog računa;
- najmanje 28,5% poreza na plate koji je sakupljen unutar svake od jedinica lokalne samouprave;
- 100% naknada za korištenje zemljišta i naknade za promjenu namjene zemljišta;
- Procenat prihoda od poreza definisanih kantonalnim zakonom (porez na imovinu, porezi građana itd.);
- Takse i naknade, kazne i nameti u skladu sa propisima jedinica lokalne samouprave;
- Prihodi od prirodnih resursa i imovine u vlasništvu jedinica lokalne samouprave;
- Donacije i kategorijski grantovi;
- Ostali prihodi definisani propisima FBiH, kantona i jedinica lokalne samouprave.

Za jedinice lokalne samouprave

Udio pojedinačnih jedinica lokalne samouprave u raspodjeli prihoda, prema onome što predviđa član 6 ovog Zakona, zasnovan je na formuli koja se određuje u skladu sa sljedećim:

- 68% na osnovu broja stanovnika jedinice lokalne samouprave;
- 5% na osnovu teritorije jedinice lokalne samouprave;
- 20% na osnovu broja učenika u osnovnom obrazovanju;
- 7% na osnovu relativnog indeksa razvoja opština.

Formula će uključivati koeficijent koji će odražavati specijalne potrebe za potrošnjom jedinica lokalne samouprave čiji broj stanovnika premašuje 60 hiljada. Taj koeficijent iznosi 1,2.

Formula će uključivati koeficijent koji će odražavati specijalne rashodovne potrebe jedinica lokalne samouprave koje su odgovorne za pokrivanje materijalnih troškova osnovnog obrazovanja. Taj koeficijent iznosi 1,5 i primjenjuje se na broj učenika u osnovnom obrazovanju.

Indeks razvijenosti opština predstavlja odnos poreza na promet i dohodak koji se ostvaruje u svakoj od oblasti nadležnosti i prosjeka ostvarenog poreza u FBiH po glavi stanovnika. Taj koeficijent će se u formuli primjenjivati na broj stanovnika,

- Opštine koje imaju manje od 20% prosjeka za FBiH imaju koeficijent u od 1,8.
- Opštine koje imaju manje od 40% prosjeka za FBiH imaju koeficijent u od 1,5.
- Opštine koje imaju manje od 60% prosjeka za FBiH imaju koeficijent u od 1,4.
- Opštine koje imaju manje od 80% prosjeka za FBiH imaju koeficijent u od 1,2.

Za kantone

Udio pojedinačnih kantona u raspodjeli prihoda, prema onome što predviđa član 6 ovog Zakona, zasnovan je na formuli koja se određuje u skladu sa sljedećim proporcijama:

- 57% na osnovu broja stanovnika kantona;
- 6% na osnovu teritorije kantona;
- 24% na osnovu broja učenika u osnovnom obrazovanju;
- 13% na osnovu broja učenika u srednjem obrazovanju.

Formula će uključivati koeficijent koji će odražavati specijalne rashodovne potrebe Kantona Sarajeva. Taj koeficijent iznosi 2 ..

Formula će uključivati koeficijent koji će odražavati specijalne rashodovne potrebe kantona sa najnižim prihodima, i taj koeficijent iznosi 1,8 za Bosansko - Podrinjski Kanton (Goražde) i 1,1 za Kanton 10.

Model će se uvoditi u toku perioda od 6 godina i postepeno će zamjenjivati raspodjelu na istorijskoj osnovi (na osnovu prihoda koji su naplaćeni i raspodjeljeni u prošlosti unutar konkretnih kantona i/ili opštine). Formula predstavlja postepeno rastući model kao osnovu za raspodjelu prihoda – 10% – 30% – 50% – 90% i 100%.

Raspodjela prihoda Republike Srpske regulisana je Zakonom o budžetskom sistemu RS, koji definiše upjehćenje svih prihoda unutar RS.

Prihode od direktnog oporezivanja i doprinosa (za zdravstveno osiguranje, za penzijsko i invalidsko osiguranje, za osiguranje u slučaju nezaposlenosti) u RS naplaćuje Poreska uprava RS i oni se dijele između pojedinačnih nivoa vlasti u skladu sa legislativom. Takse i naknade naplaćuju same lokalne vlasti, ali ne postoji neko konkretno tijelo koje bi bilo odgovorno za njihovu naplatu.

Prihodi Republike Srpske su sljedeći:

- 73,5% prihoda primljenih sa jedinstvenog računa;
- Porez na dobit;
- Porez na lični dohodak, prema sljedećem:
 - Godišnji porez na dohodak građana;
 - Porez na dohodak od autorskih prava, патената i tehničkih unapredenja;
 - Porez na dohodak od kapitala;
 - Porez na dohodak od prihoda na kapital;
 - Porez na dohodak od nezavisnih djelatnosti (75%);
 - Porez na lični dohodak (75%);
- Porez na pokretnu imovinu;
- Posebni porez za redovno i bezbjedno odvijanje željezničkog saobraćaja;
- Porez na organizaciju lutrije i igara na sreću;
- Takse, dažbine, naknade i kazne;
- Prihodi od nezakonito ostvarene imovine i dobiti;
- Ostali prihodi u skladu sa regulativama RS.

Prihodi jedinica lokalne samouprave u RS su sljedeći:

- 23% prihoda primljenih sa jedinstvenog računa;

- Porez na dohodak građana:
 - Porez na dohodak od nezavisnih djelatnosti (25%);
 - Porez na lični dohodak (25%);
 - Porez na dohodak od poljoprivrede i šumarstva.
- Porez na imovinu;
- Porez na dohodak od igara na sreću;
- Takse, naknade i kazne;
- Ostali opštinski prihodi.

Pojedinačni udio svakog grada i opštine predstavlja raspodjelu zasnovanu na formuli koja koristi sljedeće kriterije:

- 75% na osnovu broja stanovnika;
- 5% na osnovu teritorije;
- 5% na osnovu broja učenika u osnovnim školama i
- 15% na osnovu broja učenika u srednjim školama.

Kako formula ne bi stvorila budžetske šokove ni za jednu lokalnu zajednicu, sistem raspodjele prihoda će se uvoditi postepeno, u toku perioda od šest godina. To je urađeno tako što je iznos novca koji je svaka lokalna zajednica primila iz poreza na promet u 2004. godini pretvoren u "istorijski" udio u prihodima sa jedinstvenog računa.

Republika Srpska je usvojila novi Zakon o porezu na dohodak u toku augusta 2006. i očekuje se da će Zakon o budžetskom sistemu biti izmjenjen tako da odražava promjene u sistemu oporezivanja.

RASPODJELA PRIHODA UNUTAR KANTONA SARAJEVO

Kanton Sarajevo kroz svoje zakonodavstvo reguliše raspodjelu poreza koje propisuje, kao i različitih taksi i naknada koje se ubiru unutar Kantona, u skladu sa kantonalnom legislativom. Raspodjela poreskih prihoda i nekolicine taksi koje kanton raspodjeljuje na vlade nižeg nivoa predstavljena je u narednoj tabeli:

	Kanton (%)	Općine (%)	Grad Sarajevo (%)
Porez na prodaju imovine i imovinskih prava	0	100 / 70	30
Porez na imovinu	60	40	0
Porez na prihode od imovine i imovinskih prava	60	40	0
Porez na prihode od poljoprivrednih aktivnosti	30	70	0
Komunalne takse	0	100 / 70	30

Prihodi Grada Sarajeva

Grad Sarajevo u svom Statutu navodi svoje prihode:

- Iz budžeta Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Kantona Sarajevo, kao nadoknada troškova iz budžeta Kantona za sprovođenje aktivnosti kantonalne administracije koje su prenešene na Grad Sarajevo;

- Prihodi iz dijela poreza Kantona Sarajevo;
- Gradski porezi i takse, čije stope se određuju nezavisno unutar limita propisanih zakonom;
- Prihodi od nepokretne i pokretne imovine u vlasništvu Grada Sarajeva;
- Prihodi od kompanija i drugih pravnih lica u vlasništvu Grada Sarajeva, kao i prihodi od koncesija koje je odobrio Grad Sarajevo;
- Prihodi od prodaje imovine u vlasništvu Grada Sarajeva;
- Darovi i nasljedstva;
- Pomoć, donacije, zajmovi i samodoprinosi;
- Ostali prihodi određeni zakonima i aktima Gradske skupštine u skladu sa Zakonom.

U praksi, međutim, Grad Sarajevo se oslanja na tri osnovna izvora prihoda:

1. Grant od Kantona Sarajevo (u rebalansu za 2006. godinu, on predstavlja 48% prihoda);
2. Prihodi od poreza na prodaju imovine i imovinskih prava (32% prihoda);
3. Komunalne takse (16% prihoda).

Ova kalkulacija je pripremljena ne uzimajući u obzir prihode koji su prenešeni (suficit) iz prethodnih godina, pošto bi to dovelo do distorzije kod proporcije udjela u prihodima, a prenos sredstava ne predstavlja uobičajenu pojavu.

Osim tih osnovnih izvora prihoda, u skladu sa budžetom Grada Sarajeva, ostali prihodi su bili sljedeći:

1. Prihodi iz drugih izvora (imovina, nepredviđeni prihodi, itd);
2. Grantovi dati za konkretne namjene (popravljanje fasada na zgradama itd.);
3. Nepotrošena sredstva prenešena iz prethodne godine.

Razlog za tu relativno slabu sliku prihoda može se naći u izuzetno ograničenim nadležnostima Grada Sarajeva. Grad u suštini ima protokolarnu ulogu, te nadležnost za razvoj urbanističkih planova unutar granica Grada.

Grantovi za posebne namjene su sredstva koja se mogu koristiti samo za te namjene i daju se u slučaju da se na Grad Sarajevo prenesu određene nadležnosti sa drugog nivoa vlasti. Oni predstavljaju jednokratne prihode.

Najznačajniji izvor prihoda je grant od Kantona i on predstavlja gotovo polovinu prihoda planiranih za 2006. godinu, dok druga dva osnovna izvora prihoda opet reguliše Kanton. Ta ovisnost o čobroj velji Kantona ne predstavlja održivu politiku za Grad, pošto se grant mijenja iz godine u godinu i dovodi do nestabilnosti kod finansiranja Grada.

PRIHODI GRADA ISTOČNO SARAJEVO

U skladu sa Statutom Grada Istočno Sarajevo, izvori prihoda za implementaciju zadataka Grada su sljedeći:

- Prihodi od poreza, taksi i drugih naknada koje su propisane Zakonom;
- Prihodi od taksi i drugih naknada koje Grad uvodi u skladu sa Zakonom;
- Prihodi od imovinskih prava i koncesija nad imovinom Grada;
- Prihodi od usluga koje obavlja Grad;
- Ostali prihodi iz različitih izvora (donacije, grantovi, itd).

Prilike koje pruža zakonski okvir

Zakonski okvir na nivou Federacije Bosne i Hercegovine koji reguliše funkcije i finansiranje lokalnih vlada predstavljaju Zakon o principima lokalne samouprave i Zakon o raspodjeli prihoda unutar FBiH.

Ta dva zakona ne rješavaju pitanje nadležnosti Grada Sarajeva niti njegovo finansiranje. Međutim, Zakon o principima lokalne samouprave, u svojim prelaznim odredbama u članu 60, navodi sljedeće:

"Unutar Kantona Sarajevo, prema Ustavu, Zakonu i Statutu, pitanja nadležnosti i teritorijalne organizacije Grada Sarajeva, opština Grada Sarajeva i opština koje nisu dio Grada Sarajeva, njihovih odnosa i finansiranja, biće regulisane, uzimajući u obzir posebne karakteristike organizacije Sarajeva, u roku od 12 mjeseci od dana usvajanja ovog Zakona."

Zakon o raspodjeli prihoda pravi izuzetak za direktno finansiranje za opštine Kantona Sarajevo koje se još uvijek finansiraju preko Kantona. Grad nije bio uključen u sistem raspodjele prihoda, pošto je njegov nivo nadležnosti bio znatno niži od onog za druge opštine, a uključnje u sistem bi rezultovalo znatno nižim resursima za Grad (u suštini zamjenjujući grant Kantona), što bi možda dovelo do toga da bi rad njegove administracije bio neodrživ. Štaviše, to je u skladu sa prelaznim odredbama Zakona o principima lokalne samouprave, u smislu da se pravi izuzetak u onoj oblasti u kojoj i Zakon o principima takođe pravi izuzetak.

Osim toga, oba zakona jasno propisuju da sve promjene u strukturi nadležnosti moraju biti praćene adekvatnim izmjenama sistema finansiranja. Prema tome, daje se prilika za rješavanje pitanja funkcija i finansiranja Grada Sarajeva, kao i rok (12 mjeseci) za adekvatno rješavanje tog kompleksnog i izazovnog pitanja.

Potrošnja na različitim nivoima vlasti unutar regiona Sarajeva

Podaci o potrošnji predstavljani u tabelama organizovani su prema funkcijama za svaku jedinicu vlasti koja je obuhvaćena istraživanjem. Funkcionalna klasifikacija koja je korištena za ovu analizu je COFOG (classification of function of the government - klasifikacija funkcija vlade) metodologija koju je razvio UN, ali koju takođe prihvata i MMF.

Polazna godina za analizu je 2004. godina, a iznosi su izraženi u konvertibilnim markama (KM).

TABELA 1: Rashodi Grada Sarajevo, općina Novi Grad, Stari Grad, Centar i Novo Sarajevo i Kantona Sarajevo (područje 1)

Kod	Funkcija	Grad Sarajevo	Novi Grad	Stari Grad	Centar	Novo Sarajevo	Kanton Sarajevo	Ukupno
01	Opće javne usluge	3.801.139	4.536.499	6.505.210	6.656.487	3.455.744	41.746.690	66.689.255
01.1	Izvršni i pravni organi, finansijski i fiskalni poslovi, vanjski poslovi	1.146.550	1.106.577	358.426	0	1.393.542	7.823.582	11.822.676
01.1.1	Izvršni i pravni organi	1.146.550	748.131	358.426		1.393.542	2.998.458	6.639.106
01.1.2	Finansijski i fiskalni poslovi		358.446				4.825.124	5.183.570
01.3	Opšte službe	2.660.590	2.978.922	5.981.641	6.497.726	1.828.065	5.183.098	25.030.041
01.3.2	Opšte planske i statističke usluge							0
01.3.3	Druge opšte službe	2.660.590	2.978.922	5.981.641	6.497.726	1.828.065	5.183.098	25.030.041
01.6	Opšte javne usluge, nk		266.000	125.824	182.787	233.617		771.918
01.7	Javni daj						870.000	870.000
01.5	Nezaposleni i nezaposleni (smeđu nivou vlasti)		185.000	59.626			27.050.000	28.194.626
02	Održavanje	300.000	288.637	304.525	1.998	139.146	300.716	1.315.022
02.2	Civilna zaštita		188.637			139.146	300.716	628.499
02.7	Održavanje, nk	300.000	100.000	304.525	1.998			796.523
07	Javni red i sigurnost	30.000	0	9.000	75.000	80.000	77.324.217	77.428.217
03.1	Policija					60.000	43.905.478	43.965.478
03.2	Vatrogasna služba	30.000		7.000	75.000		4.486.954	4.603.954
03.3	Sudovi						27.154.693	27.154.693
03.6	Javni red i sigurnost, nk			2.000		20.000	2.077.092	2.099.092
04	Ekonomija	439.227	3.463.961	1.396.453	2.327.427	1.824.300	28.108.222	37.559.594
04.1	Ekonomski i komercijalni poslovi	0	0	0	33.017	36.647	900.000	569.654
04.1.1	Ekonomski i komercijalni poslovi				33.017	36.647	900.000	569.654
04.2	Poljoprivreda, šumarstvo, lov i ribolov	40.000	180.000	76.397		2.500	8.856.670	9.155.567
04.3	Gorivo i energija	0	356.000	0	0	9.462	0	359.462
04.3.2	Struja		350.000			9.462		359.462
04.5	Transport	399.227	2.560.000	1.318.056	2.294.410	1.340.318	15.529.000	23.444.067
04.5.1	Cestovni saobraćaj	399.227	2.560.000	1.141.173	2.294.410	1.327.081	15.429.000	23.200.848
04.5.2	Željeznički saobraćaj						100.000	100.000
04.5.3	Cjevosudi i drugi transport			126.883		16.237		143.120
04.9	Ekonomski poslovi, nk		373.963	2.000		432.379	3.222.552	4.030.894
05	Zaštita okoliša	107.844	3.229.000	191.992	61.822	414.790	15.831.230	21.838.677
05.1	Upravljanje ljestvama		15.000		4.148	18.640	8.160.000	8.197.748
05.2	Upravljanje otpadnim vodama					323	985.000	985.323
05.3	Smanjenje zagađenja						247.000	247.000
05.4	Zaštita biodiverziteta i pejzaža		5.214.000	146.992	57.674	43.214	4.216.000	9.717.880
05.6	Zaštita okoliša, nk	107.844		5.000		352.623	2.350.220	2.715.686
06	Stambeno-komunalni poslovi	392.602	4.516.873	1.409.063	4.853.331	1.413.479	40.802.446	51.526.792
06.1	Stambeni poslovi	65.574	415.000	273.063	5.763.627	134.461	12.978.000	17.653.729
06.2	Urbanizam i planovi	325.720	997.000		148.173	4.154	1.820.000	3.296.047
06.3	Vodovod		1.380.000	521.287	208.927	75.266	5.900.000	8.085.480
06.4	Ulična rasvjeta		366.000	1.18.284	346.113	232.268	5.625.000	6.895.665
06.6	Stambeno-komunalni poslovi, nk	2.309	1.359.873	486.423	271.491	987.250	14.479.446	17.595.831
07	Zdravstvo	249.486	26.000	110.044	53.000	20.397	6.408.744	6.847.199
08	Rekreacija, kultura i sport	6.640.226	2.776.600	698.119	1.320.564	637.795	26.629.522	38.716.926
08.1	Rekreacija i sport	4.592.117	1.796.000	147.000	101.599	20.000	3.076.000	9.732.716
08.2	Kultura	1.796.056	346.000	271.590	826.104	15.000	18.354.410	21.100.170
08.3	Sredstva javnog informisanja					1.000	1.850.000	1.851.000

Kod	Funkcija	Grad Sarajevo	Novi Grad	Stari Grad	Centar	Novo Sarajevo	Kanton Sarajevo	Ukupno
08.4	Religija i druge društvene djelatnosti (političke partije)	749.153	634.800	279.369	398.861	452.172	3.010.000	5.524.355
08.6	Rekreacija, kultura i religija, nk					169.613	339.122	508.735
09	Obrazovanje	138.227	715.294	95.751	189.647	57.851	148.811.978	148.014.548
09.1.	Predškolsko i osnovno obrazovanje	15.800	150.800	74.851	88.272	57.651	55.294.003	56.679.777
09.1.1	Predškolsko obrazovanje						700.000	700.000
09.1.2	Osnovno obrazovanje	15.800	150.800	74.851	88.272	57.651	55.594.003	55.979.777
09.2	Srednje obrazovanje	27.973		7.000			41.271.007	41.303.980
09.4	Visoko obrazovanje	8.670		8.000	4.000		38.281.000	38.300.070
09.5	Obrazovanje ne definisano po nivou	7.230	123.800	9.900				140.130
09.6	Obrazovanje - donacije		70.800		97.175		2.555.000	2.722.575
09.7	Obrazovanje, nk	79.954	172.594				8.413.968	8.866.216
10	Socijalna zaštita	119.470	1.343.114	666.992	266.190	1.048.363	89.509.552	92.953.621
10.1	Bolesti i invalidnost	76.860	237.400	150.200	150.558	152.431	7.730.000	8.517.649
10.1.1	Bolesti	5.400	100.800	92.200	94.450		930.000	1.222.130
10.1.2	Invalidnost	71.860	137.600	58.000	55.428	152.431	6.820.000	7.295.519
10.2	Penzioneri		2.000		1.380	60.000	4.900.000	4.963.380
10.3	Preživjeli		157.000	40.000		86.019	2.120.000	2.403.019
10.4	Porodice i djeca	7.800					27.503.000	27.507.800
10.5	Nezaposlenost						150.000	150.000
10.6	Stambeni poslovi			1.645	51.600	115.050	5.000.000	5.168.295
10.7	Socijalna izuzetost (izbjeglice i žrtve)		239.800	166.550	67.657	32.987	5.980.000	7.469.989
10.9	Socijalna zaštita, nk	34.750	718.714	308.617		601.876	35.109.552	36.773.509
	Meduzbir	12.222.355	22.871.980	11.411.148	15.881.462	9.151.168	473.406.807	546.944.820
	Povrat, budžetska rezerva i sl.	247.948	100.800	97.139	136.240	110.805	1.000.000	1.712.132
	Ukupno:	12.470.203	22.971.980	11.508.287	16.037.702	9.261.974	474.406.807	546.656.952

TABELA 2: Rashodi Grada Sarajeva, opština Novi Grad, Stari Grad, Centar i Novo Sarajevo i Kantona Sarajevo, Grada Istočno Sarajevo, te opština Istočni Stari Grad, Istočna Ilidža, Istočno Novo Sarajevo, Vogošća, Ilidža (područje 2).

Kod	Funkcija	Usko definirana regija	Grad Istočno Sarajevo	Istočni Stari Grad	Istočna + Ilidža	Istočno Novo Sarajevo	Vogošća	Ilidža	Ukupno
01	Opšte javne usluge	66.689.255	2.020.435	207.641	241.333	1.308.758	2.525.413	4.757.857	77.778.692
	Izvršni i pravni organi, finansijski i fiskalni poslovi, vanjski poslovi	11.822.676	203.647	4.338	0	8.404	200.047	363.387	12.602.419
01.1	Izvršni i pravni organi	6.639.106	40.998	4.338			200.047	363.387	7.247.766
01.1.1	Finansijski i fiskalni poslovi	5.183.876	162.679			8.404			5.354.655
01.1.2	Opšte službe	25.030.041	1.716.758	186.993	242.306	1.274.516	2.265.357	3.868.459	34.624.456
01.3	Opšte planirane i statističke usluge	0	176.998						176.998
01.3.2	Druge opće službe	25.030.041	1.539.880	186.993	242.306	1.274.516	2.265.357	3.868.459	34.447.548
01.3.3	Opšte javne usluge, uk.	771.918		16.510	9.027	25.838	42.727	97.040	952.861
01.7	Javni dug	870.000							870.000
01.8	Nezamjenjivi, transferi iznosa nivou vlasti	28.194.626	100.000				15.286	409.050	28.718.956
02	Odbrana	1.335.022	0	0	1.731	0	67.995	135.788	1.540.456
02.2	Civilna odbrana	628.496			1.731		47.994	135.788	813.933
02.5	Odbrana, uk.	706.523					20.000		726.523
03	Javni red i sigurnost	73.428.217	460.000	5.572	0	5.154	0	0	77.896.943
03.1	Policijska	43.565.475		1.568					43.567.046
03.2	Vatrogasna služba	4.608.954	460.000			5.154			5.074.138
03.3	Sudovi	27.154.693		2.004					27.156.697
03.6	Javni red i sigurnost, uk.	2.099.092							2.099.092
04	Ekonomija	35.559.504	158.803	12.586	20.344	0	749.225	5.002.070	41.562.563
	Ekonomski komercijalni i radni poslovi	569.664	0	0	0	0	0	0	569.664
04.1	Ekonomski i komercijalni poslovi	569.664							569.664
04.1.1	Poljoprivreda, šumarstvo, lov i ribarstvo	6.155.863		12.586				172.344	9.740.498
04.2	Gorivo i energija	359.462	0	0	0	0	87.685	0	447.151
04.3	Struja	359.462					87.689		447.151
04.5	Transport	22.444.007	158.803	0	20.344	0	661.536	2.644.925	26.520.616
04.5.1	Cestovni saobraćaj	23.200.888	158.803				428.415	2.644.925	26.433.035
04.5.2	Željeznički saobraćaj	100.000							100.000
04.5.5	Cjevi i drugi transport	143.120			20.344		235.118		398.581
04.9	Ekonomski poslovi, uk.	4.030.894						244.740	4.275.634
04	Zaštita okoliša	21.858.677	0	0	0	0	119.312	363.125	22.321.115
05.1	Upravljanje životnom opremom	8.197.788							8.197.788
05.2	Upravljanje otpadima	985.323					119.312	265.047	1.369.722
05.3	Smanjenje zagađenja	242.006							242.006
05.4	Zaštita biodiverziteta i prirode	5.717.880							5.717.880
05.6	Zaštita okoliša, uk.	2.715.686						18.058	2.793.725
	Stambeno-komunalni poslovi	53.526.792	612.763	83.751	32.083	0	836.486	1.757.173	56.849.048
06.1	Stambeni poslovi	17.653.729					436.913	32.369	18.123.011
06.2	Urbanizam i planovi	3.296.087	160.266	20.170	30.082			82.242	3.588.847
06.3	Vodovod	8.085.486		53			278.205		8.355.738
06.4	Ulična rasvjeta	6.895.665			2.001			140.781	7.038.367
06.6	Stambeno-komunalni poslovi, uk.	17.595.831	452.497	65.528			129.368	1.501.862	19.743.086

			€	€	€			
							6.962.795	
							78.809	42.340.721
							6.386	10.813.949
								2.245.417
							38.397	6.501.163
							86.631	148.528.490
							841	56.735.620
								722.103
							841	56.013.517
								41.432.605
								38.325.070
								140.130
								2.825.325
09.7							85.790	9.069.740
10	Socijalna						67.924	94.446.363
10.1	Bolest i invalidnost						23.997	8.754.632
10.1.1	Bolest						49.858	1.297.350
10.1.2	Invalidnost	7.295.519					7.457.282	
10.2	Penzioneri	4.963.380					24.000	4.987.380
10.3	Preživjeli	2.403.019	39.412				8.337	2.513.583
10.4	Porodice i djeca	27.507.800		3.784				27.511.584
10.5	Nezaposlenost	150.000						150.000
10.6	Stambeni poslovi	5.168.295		12.037	79.553			5.284.485
10.7	Socijalna izuzetost							
	osir							

TABELA 3: Rashodi Grada Sarajeva, opština Novi Grad, opština Istočno Sarajevo, opština Istočno Novo Sarajevo, Grada Istočno Sarajevo, te opština Istočno Novo Sarajevo, Vogošća, Ilidža, i opština Travnik, Hadžići, Ilijaš, Pale i Sokolac (područje 3).

Kod	Funkcija	Srednji region	Pale	Sokolac	Trnovo RS	Trnovo FBiH	Ilidža	Hadžići	Ukupno
01.3	Opšte službe	34.634.456	1.376.854	940.249	283.023	202.871	1.632.634	602.785	39.752.872
01.3.2	Opšte planске i statističke usluge	176.908							176.908
01.3.3	Duge opšte službe	34.447.548	1.376.854	940.249	283.023	202.871	1.632.634	602.785	39.575.964
01.6	Opšta javna usluge, uk.	962.861		31.194	8.310	23.000	42.083	51.060	1.118.448
01.7	Javni dug	870.000							870.000
01.8	Nezavisna transfari između nivoa vlasti	28.718.956	46.921				28.125	59.979	28.853.981
02	Održava	1.540.456	11.856	41.301	1.731	68.526	51.203	115.155	1.830.238
02.2	Civilna zaštita	815.933	11.856	41.301	1.731	68.526	37.203	115.155	1.089.715
02.5	Održava, uk.	725.523					14.000		740.523
03	Javni red i sigurnost	77.896.943	0	2.562	0	0	0	15.000	77.914.805
03.1	Policijska	41.567.046							41.567.046
03.2	Vatrogasna služba	5.074.108						15.000	5.089.108
03.3	Sigurnost	27.155.697							27.155.697
03.6	Javni red i sigurnost, uk.	2.099.092		2.562					2.101.954
04	Ekonomija	41.562.563	653.897	528.422	0	10.531	877.788	830.862	44.554.063
04.1	Ekonomski komercijalni i poslovi	569.664	0	0	0	9.806	8.298	10.000	597.768
04.1.1	Ekonomski i komercijalni poslovi	569.664				9.806	8.298	10.000	597.768
04.2	Poljoprivreda, šumarstvo, lov i ribarstvo	9.340.498					80.000		9.420.498
04.3	Govor i energija	447.151	0	0	0	0	5.116	12.000	464.267
04.3.3	Struja	447.151					5.116	12.000	464.267
04.5	Transport	26.929.616	653.897	528.422	0	100.725	784.374	611.753	29.648.738
04.5.1	Cestovni sadržaji	26.455.035	594.688	528.422		100.725	755.767	569.327	28.972.964
04.5.3	Željezničko sadržaji	100.000							100.000
04.5.5	Cjevoce i drugi transport	396.581	59.209				28.607	51.376	535.773
04.9	Ekonomski poslovi, uk.	4.275.634						187.059	4.462.733
05	Životne okoliša	27.321.115	917	0	0	3.549.307	214.853	58.831	26.145.022
05.1	Upravljanje čistoće otpadom	8.197.788				40.000	2.721		8.240.509
05.2	Upravljanje otpadnim vodama	1.369.722					211.332	20.000	1.601.054
05.3	Štavljenje zagađenja	242.000							242.000
05.4	Zaštita biodiverziteta i pejzaža	9.717.830				3.507.162			13.225.042
05.6	Zaštita okoliša, uk.	2.795.725	917			2.145	800	38.831	2.836.418
06	Stanovništvo i stanovništvu	56.849.043	879.283	466.865	32.083	1.099.528	928.044	560.243	60.814.874
06.1	Stanovni poslovi	18.125.011	492.956			330.000	536.148	49.682	19.501.797
06.2	Urbanizam i planovi	3.583.847	102.730		30.082		44.506	91.660	3.857.735
06.3	Vucovod	8.355.738	20.030			457.881	163.306	12.536	9.009.362
06.4	Ulična rasvjeta	7.034.367	139.637	90.470			86.175	80.030	7.384.629
06.6	Stanovništvo	19.743.086	154.030	376.394	2.001	311.447	117.849	356.625	21.061.412

Kod	Funkcija	Srednji region	Pale	Sokolac	Trnovo RS	Trnovo FBiH	Ilidžaš	Hadžići	Ukupno
	kommunalni poslovi, nk								
07	Zdravstvo	6.962.795	15.730	4.310	2.000	0	0	0	6.984.965
08	Rekreacija, kultura i religije	42.340.721	478.385	705.485	18.923	137.496	427.297	426.460	44.554.767
08.1	Rekreacija i sport	16.813.040	111.273	243.270	3.035	11.525	107.031	105.730	11.395.863
08.2	Kultura	22.066.241	125.049	38.800	13.041	26.761	97.799	99.770	22.407.261
08.3	Sredstva javnog informisanja	2.245.417	74.632	29.365					2.360.074
08.4	Religija i druge društvene djelatnosti (političke partije)	6.501.163	37.430	19.775	2.847	99.200	222.467	280.920	7.163.712
08.6	Rekreacija, kultura i religija, nk	713.951	129.971	363.875					1.207.797
09	Obrazovanje	148.528.490	427.489	166.010	34.023	15.220	206.635	30.601	149.408.468
09.1	Predškolsko i osnovno obrazovanje	56.735.620	66.284	0	23.103	0	19.822	10.000	56.854.829
09.1.1	Predškolsko obrazovanje	722.103	53.030		22.103			10.000	807.266
09.1.2	Osnovno obrazovanje	56.013.517	13.254		1.000		19.822		56.047.623
09.2	Srednje obrazovanje	41.432.605	202.030	89.800					41.724.265
09.4	Visoko obrazovanje	38.325.070		8.320					38.333.990
09.5	Obrazovanje ne definisano po nivou	140.130		28.350		15.220			184.300
09.6	Obrazovanje - dotacije	2.825.325	150.235	38.540	10.920		186.813		3.220.803
09.7	Obrazovanje, nk	9.069.740						23.601	9.090.341
10	Socijalna zaštita	94.446.361	419.053	190.566	164.999	154.466	199.236	322.151	95.877.583
10.1	Bolest i invalidnost	8.754.632	0	0	22.201	20.400	114.496	39.000	8.959.728
10.1.1	Bolest	1.297.350				13.650		15.000	1.326.000
10.1.2	Invalidnost	7.457.282			22.201	15.750	114.496	24.000	7.633.728
10.2	Penzioneri	4.987.380	7.500		6.450	6.500		6.000	5.013.830
10.3	Pregledjeli	2.513.583					12.000	32.800	2.558.483
10.4	Predstave i djeca	27.511.584	52.632						27.564.216
10.5	Nezaposlenost	150.000				4.253	28.318		182.571
10.6	Starijem poslovi	5.284.483	84.934		99.897		35.450		5.504.736
10.7	Socijalna zaštita (ubijedice i žrtve)	7.666.801	2.030	36.468		94.313	8.972		7.808.553
10.9	Socijalna zaštita, nk	37.577.898	272.627	154.198	36.452			244.311	38.285.486
	Modulir	570.227.185	4.365.622	3.077.065	545.092	5.807.495	4.607.898	3.583.168	592.213.525
	Povrat, budžetska rezerva itd.	1.771.912	196.191	37.403		0		49.151	1.964.667
	Ukupno	571.999.097	4.471.723	3.114.468	545.092	5.807.495	4.607.898	3.632.359	594.178.132

TABELA 4: Udio Grada Sarajeva u ukupnim rashodima po funkciji u svakom od tri definisana područja (1, 2, 3).

Kod	Funkcija	Grad Sarajevo	Područje 1	Procenat i udio	Područje 2	Procenat i udio	Područje 3	Procenat i udio
01	Opšte javne usluge	3.801.139	66.689.255	5,70	77.778.692	4,89	84.149.250	4,52
01.1	Izvršni i pravni organi, finansijski i fiskalni poslovi, vanjski poslovi	1.140.550	11.822.676	9,65	12.602.419	9,05	13.553.958	8,41
01.1.1	Izvršni i pravni organi	1.140.550	6.639.106	17,18	7.247.766	15,74	7.859.442	14,51
01.1.2	Finansijski i fiskalni poslovi		5.183.570	9,00	5.354.653	9,00	5.694.513	9,00
01.3	Opšte službe	2.660.590	25.090.041	10,63	34.624.436	7,68	39.752.872	6,69
01.3.2	Opšte sluzbe i statističke usluge		0		176.908	9,00	176.908	9,00
01.3.3	U druge opšte službe	2.660.590	25.090.041	10,63	34.447.548	7,72	39.575.964	6,72
01.6	Opšte javne usluge, nk		771.918	0,00	962.861	9,00	1.118.448	9,00
01.7	Imeni dug		870.000	9,00	870.000	0,00	870.000	0,00
01.8	Neimenzijanski transferi između nivoa šteta		28.194.620	0,00	28.718.956	9,00	28.853.981	9,00
02	Odbrana	300.000	1.335.022	22,47	1.540.456	19,47	1.830.238	16,39
02.2	Civilna zaštita		628.499	0,00	813.933	9,00	1.089.712	9,00
02.5	Odbrana, nk	300.000	706.523	42,46	726.523	4,29	740.523	40,51
03	Javni red i sigurnost	30.000	77.423.217	0,04	77.896.943	0,04	77.914.805	0,04
03.1	Policija		43.565.478	0,00	43.567.046	9,00	43.567.046	9,00
03.2	Vatrogasna služba	30.000	4.608.934	0,65	5.074.108	0,39	5.089.108	0,39
03.3	Suštavi		27.154.693	0,00	27.156.697	9,00	27.156.697	9,00
03.6	Javni red i sigurnost, nk		2.699.092	0,00	2.699.092	9,00	2.101.954	9,00
04	Ekonomija	439.223	37.559.594	1,17	41.502.563	1,06	44.354.003	0,99
04.1	Ekonomski komercijalni i radni poslovi	0	569.664	0,00	569.664	9,00	597.768	0,00
04.1.1	Ekonomski i komercijalni poslovi		569.664	0,00	569.664	9,00	597.768	0,00
04.2	Poljoprivreda, šumarstvo, lov i ribolov	40.000	9.155.567	0,44	9.340.498	0,43	9.426.498	0,42
04.3	Gorivo i energija	0	359.362	0,00	447.151	9,00	464.267	9,00
04.3.5	Struja		359.462	0,00	447.151	0,00	464.267	0,00
04.5	Transport	399.223	23.444.037	1,70	26.929.616	1,48	29.608.738	1,35
04.5.1	Cestovni saobraćaj	399.223	25.200.888	1,72	26.453.055	1,51	28.972.964	1,38
04.5.3	Željeznički saobraćaj		100.000	0,00	100.000	9,00	100.000	9,00
04.5.5	Čišćenje i drugi transport		143.120	0,00	396.381	9,00	535.773	9,00
04.9	Ekonomski poslovi, nk		4.050.834	0,00	4.275.634	0,00	4.462.733	0,00
05	Zaštita okoliša	107.844	21.858.677	0,49	22.321.115	0,48	26.145.022	0,40
05.1	Upravljanje životnim otpadom		8.197.788	0,00	8.197.788	9,00	8.240.506	9,00
05.2	Upravljanje otpadnim vodama		985.523	0,00	1.369.722	9,00	1.601.054	9,00
05.3	Smještajne zapreke		747.000	0,00	747.000	9,00	747.000	9,00
05.4	Zaštita biodiverziteta i pejzaža		9.717.880	0,00	9.717.880	9,00	13.225.042	9,00
05.6	Zaštita okoliša, nk	107.844	2.715.686	3,97	2.793.725	3,86	2.836.818	3,80
06	Stanbena komunalni poslovi	397.603	55.526.702	0,74	56.849.048	0,70	66.814.874	0,65
06.1	Stanbena poslovi	69.574	17.683.729	0,39	18.123.011	0,35	19.501.797	0,35
06.2	Urbanizam i planovi	325.720	3.296.087	0,88	3.588.847	0,08	3.857.732	0,08
06.3	Vodovod		8.045.480	0,00	8.355.738	0,00	9.009.302	0,00
06.4	Ulični rasvjeta		6.895.665	0,00	7.038.367	9,00	7.384.626	9,00
06.6	Stanbena komunalni poslovi, nk	2.309	17.595.831	0,01	19.743.086	0,01	21.061.412	0,01
07	Zdravstvo	248.484	6.862.169	0,02	6.962.795	0,02	6.984.502	0,02
08	Rekreacija, kultura i religija	6.640.326	38.716.926	17,15	42.340.721	15,68	44.534.767	14,91
08.1	Rekreacija i sport	4.592.117	9.732.716	47,18	10.813.949	42,46	11.395.863	40,30
08.2	Kultura	1.799.056	21.100.120	6,16	22.066.241	5,89	22.407.761	5,89
08.3	Sredstva javnog informisanja		1.851.000	0,00	2.245.417	9,00	2.300.074	9,00

Kod	Funkcija	Grad Sarajevo	Područje 1	Procentni i udio	Područje 2	Procentni i udio	Područje 3	Procentni udio
08.4	Religija i druge društvene djelatnosti (političke partije)	246.133	5.524.352	13,26	6.501.163	11,52	7.163.772	16,46
08.6	Rekreacija, kultura i religija, nk		568.735	0,00	713.951	0,00	1.207.797	0,00
09	Obrazovanje	138.227	148.014.548	0,09	148.528.490	0,09	149.408.468	0,09
09.1	Predškolske i osnovno obrazovanje	15.000	56.679.771	0,03	56.735.620	0,03	56.854.829	0,03
09.1.1	Predškolsko obrazovanje		700.000	0,00	722.103	0,00	807.236	0,00
09.1.2	Osnovno obrazovanje	15.000	55.979.771	0,03	56.013.517	0,03	56.047.623	0,03
09.2	Srednje obrazovanje	27.973	41.303.980	0,07	41.432.605	0,07	41.724.205	0,07
09.4	Visoko obrazovanje	8.070	38.300.070	0,02	38.325.070	0,02	38.333.990	0,02
09.5	Obrazovanje ne definisano po nivou	7.230	140.130	5,16	140.130	5,16	184.300	3,92
09.6	Obrazovanje - dotacije		2.722.372	0,00	2.825.325	0,00	3.220.803	0,00
09.7	Obrazovanje, nk	79.954	8.866.216	0,90	9.069.740	0,88	9.090.341	0,88
10	Socijalna zaštita	119.410	92.953.621	0,13	94.446.362	0,13	95.877.583	0,12
10.1	Bolesti i invalidnosti	78.860	8.517.649	0,90	8.754.632	0,88	8.959.728	0,86
10.1.1	Bolesti	5.000	1.222.130	0,41	1.297.350	0,39	1.326.000	0,38
10.1.2	Invalidnosti	71.860	7.295.519	0,98	7.457.282	0,96	7.633.728	0,94
10.2	Pencioneri		4.963.580	0,00	4.987.380	0,00	5.011.810	0,00
10.3	Preživjeli		2.403.019	0,00	2.513.583	0,00	2.558.463	0,00
10.4	Porodice i djeca	7.800	21.507.800	0,03	21.511.584	0,03	21.564.216	0,03
10.5	Nezaposlenost		150.000	0,00	150.000	0,00	182.571	0,00
10.6	Stambeni poslovi		5.168.295	0,00	5.284.485	0,00	5.504.736	0,00
10.7	Socijalna izdatost (izbjeglice i žrtve)		7.466.968	0,00	7.666.801	0,00	7.808.553	0,00
10.8	Socijalna zaštita, nk	34.750	36.773.505	0,09	37.577.898	0,09	38.285.486	0,09
	Medužbir	12.222.255	544.944.820	2,34	570.227.185	2,14	592.213.525	2,06
	Povrat, bučetska rezerva i sl.	247.948	1.712.132	14,48	1.771.912	33,59	1.964.697	12,62
	Ukupno:	11.470.203	546.656.952	2,38	571.999.097	2,18	594.178.132	2,10

Nadležnosti Grada Sarajeva propisane su u dva dokumenta – Ustavu FBiH i Statutu Grada Sarajeva. Ustav FBiH predviđa sljedeće nadležnosti:

- Finansije i fiskalna politika, u skladu sa Federalnim i kantonalnim zakonima;
- Zajednička infrastruktura;
- Urbanizam;
- Javni prevoz;
- Ostale nadležnosti koje na Grad prenese Kanton ili njegove opštine.

Statut definiše sljedeće nadležnosti kao nadležnosti Grada Sarajeva:

- Urbanizam / korištenje lokalnog zemljišta;
- Javne službe / infrastruktura (vodosnabdijevanje, kanalizacija, odvoz otpada, grijanje, snabdijevanje gasom, tržnice, javni parkovi, vatrogasne službe, lokalne zdravstvene službe, sportski objekti, groblja);
- Gradske finansije;
- Javni prevoz;
- Kultura;
- Osnovno i srednje obrazovanje;
- Lokalno poduzetništvo;
- Humanitarne organizacije;

- Lokalne radio i TV stanice;
- Lokalni turizam;
- Izvršni aspekti stambenih politika (dodjela stanova, izgradnja i održavanje zgrada u javnom vlasništvu, odluke o visini stanarina).

Međutim, u praksi, Grad Sarajevo ne sprovodi ni najmanji dio tih funkcija. Jedina funkcija za koju se on sada smatra u potpunosti odgovornim na svojoj teritoriji je urbanističko planiranje – unutar Grada Sarajeva i Kantona, na koji je potrošeno samo 9,88% ukupnog iznosa koji je potrošen na urbanističko planiranje. Međutim, taj procenat bi se mogao donekle unaprijediti ako bi se operativni troškovi funkcija jasno odvojili u budžetu Grada Sarajeva. Najveći potrošač na ovu funkciju je Kanton Sarajevo, koji troši više od 50% prihoda za ovu namjenu unutar ukupne potrošnje na ovu funkciju.

Kada se analiziraju rashodi na sve druge funkcije, Grad Sarajevo troši dijelove svog budžeta na sljedeće:

- Rekreativne i sportske usluge – 37% budžeta Grada Sarajeva (ili 47,18% uključujući i Kanton) - Statut daje Gradu nadležnosti nad sportskim objektima – iako je u budžetu taj iznos bio alociran više na grantove za sportske događaje ili na sportska udruženja;
- Kulturne usluge – 9,8% budžeta Grada Sarajeva (ili 6,16% ukupne potrošnje, uključujući i Kanton) - nadležnost prema Statutu;
- Religiozne i druge službe zajednice – 6% budžeta Grada Sarajeva (ili 13,56% ukupne potrošnje, uključujući i Kanton) – ne predstavljaju eksplicitnu nadležnost. Međutim, ta funkcija uključuje sredstva za političke partije, mlade i nevladine organizacije;
- Cestovni transport – 3% budžeta Grada Sarajeva (ili 1,72% ukupne potrošnje, uključujući Kanton) - nadležnost prema Ustavu FBiH i Statutu;
- Odbrana (civilna zaštita i deminiranje) – 2,4% budžeta Grada Sarajeva (ili 22,47% ukupne potrošnje, uključujući Kanton) – nije eksplicitna nadležnost Grada Sarajeva;
- Zdravstvo – 2% budžeta Grada Sarajeva (ili 3,62% ukupne potrošnje, uključujući Kanton) - Statut daje Gradu nadležnost nad lokalnim zdravstvenim službama;
- Zaštita okoliša – 1% budžeta Grada Sarajeva (ili 0,49% ukupne potrošnje, uključujući Kanton) – ovaj dio te funkcije (rad na riječnim koritima) ne predstavlja eksplicitnu nadležnost Grada Sarajeva;
- Obrazovanje – 1% budžeta Grada Sarajeva (ili 0,09% ukupne potrošnje uključujući Kanton) - Statut daje Gradu nadležnost nad osnovnim i srednjim obrazovanjem;
- Socijalna zaštita – 1% budžeta Grada Sarajeva (ili 0,13% ukupne potrošnje uključujući Kanton) – nije eksplicitna nadležnost Grada Sarajeva.

Razlog za takvu sliku (u kojoj Grad učestvuje samo u veoma malom iznosu finansiranja funkcija koje bi trebalo da budu pod njegovom punom nadležnošću) je to što je Kanton Sarajevo u osnovi preuzeo funkcije koje Gradu daje Ustav FBiH i kantonalni Ustav (koji se poziva na Statut Grada Sarajeva kao osnovnu odrednicu za funkcije koje vrši Grad).

U suštini, Kanton obezbjeđuje najveći dio skupih infrastrukturnih usluga koje opštine u drugim mjestima obezbjeđuju same za sebe, dok su u Gradu Sarajevu opštine te koje obezbjeđuju najveći dio direktnih usluga građanima koje bi mogao vršiti Grad. Drugim riječima, Grad Sarajevo nema praktično nikakvih nadležnosti i, štaviše, nadležnosti koje Gradu daje Ustav FBiH ne sprovodi Grad.

2. POSTOJEĆA PITANJA FINANSIRANJA GRADA SARAJEVA

- Iako je Grad Sarajevo Glavni grad BiH, FBiH i Kantona, on se finansira samo sa nivoa Kantona – kroz grantove Kantona i dijeljenje kantonalnih prihoda (jednog tipa poreza i jednog tipa takse).
- Prema tome, Grad Sarajevo nema vlastiti izvor prihoda i u potpunosti ovisi o Kantonu za svoje finansiranje. Ta situacija rezultuje nepredvidivošću prihoda, pošto se grant (koji predstavlja gotovo polovinu prihoda Grada) određuje na godišnjoj osnovi. Štaviše, to znači da Grad nema prihoda nad kojima bi imao bilo kakvu kontrolu i, prema tome, ne može da mijenja svoju politiku prikupljanja prihoda kao reakciju na novostvorene uslove.
- Sa druge strane, rashodi Grada Sarajeva, ako se posmatraju na području četiri gradske opštine i Kantona – na današnjoj teritoriji Grada Sarajeva predstavljali su samo 2,28% ukupnih rashoda koje su 2004. godine ostvarili Grad, njegove opštine i Kanton Sarajevo.
- Razmatrajući rashode po funkciji, može se zaključiti da Grad Sarajevo sprovodi veoma mali broj funkcija koje propisuje Ustav FBiH i Statut Grada. U principu, njih u najvećem broju slučajeva sprovodi Kanton Sarajevo, zbog čega je udio gradskog budžeta koji se troši na ustavno određene funkcije veoma nizak.
- Čak i u jedinoj oblasti u kojoj je Grad u praksi nadležan i odgovoran – urbanizmu – on i dalje zauzima samo 9,88% ukupne potrošnje na tu funkciju na svojoj teritoriji (uključujući Kanton). Jedina nadležnost na koju Grad troši znatniji dio ukupne potrošnje je oblast sporta i rekreacije – 47,18% ukupne potrošnje na tu funkciju.
- Drugi primjer može se naći u rashodima za funkciju cestovnog transporta (što uključuje odgovornost za javni prevoz). Ukupni rashodi na te funkcije na široj teritoriji Sarajeva iznosili su 28.972.964 KM, a udio Grada Sarajeva u tim rashodima iznosio je samo 1,38% ukupnog iznosa. Čak i kad se razmatra najuža definicija regiona Sarajeva, slika nije mnogo bolja, jer su tu ukupni rashodi na tu funkciju iznosili 23.200.888 KM, a Grad Sarajevo je učestvovao sa 1,72% rashoda (odnosno, 3% svoje sopstvene budžetske potrošnje).
- Jednostavno rečeno, čak i kada Grad Sarajevo ima jasne ustavne nadležnosti koje su definisane u određenoj oblasti, on u stvari ne vrši te funkcije, kao što pokazuje stvarna potrošnja na funkcije po nivou vlasti.
- Moguće je zaključiti da su funkcije koje u praksi obavlja Grad Sarajevo izuzetno ograničene, a da njegovi prihodi i rashodi predstavljaju odraz stvarne situacije – tj. ograničenih nadležnosti koje Grad obavlja u praksi.
- Zakon o principima lokalne samouprave ne reguliše status ili nadležnosti Grada Sarajeva, međutim, u svojim prelaznim odredbama zahtjeva da se, prije isteka roka od godinu dana nakon njegovog usvajanja, regulišu nadležnosti, teritorijalna organizacija, odnosi i finansiranje Grada Sarajeva, opština Grada Sarajeva i opština koje nisu dio Grada Sarajeva.

- Zakon o raspodjeli prihoda nije uključivao Grad Sarajevo u sistem raspodjele prihoda, zbog činjenice da bi, sa postojećim nivoom nadležnosti i time što bi transferi iz Kantona bili zamijenjeni prihodima koji bi se dijelili na osnovu ključa zasnovanog na kriterijima, Grad iskustvo značajan pad prihoda u toku perioda od nekoliko godina. Zakon o raspodjeli prihoda zahtjeva da svaka promjena raspodjele nadležnosti mora da bude praćena odgovarajućom promjenom raspodjele prihoda.
- U tom smislu, oba zakona pružaju prostor za rješavanje pitanja nadležnosti i finansiranja Grada Sarajeva.
- Da bi se izvršile promjene kod tekućeg sistema finansiranja Grada Sarajeva, neophodno je prvo riješiti koje funkcije bi on trebao da obavlja. Prihodi koje bi Grad Sarajevo primao ovisili bi o rješavanju dva ključna pitanja, funkcija koje bi Grad trebao da obavlja i teritorije koju bi obuhvatao.
- Pri odlučivanju o tome kako da se pristupi pitanju nadležnosti i finansiranja glavnog grada, bilo bi korisno razmotriti najbolje prakse i evropski standardni pristup tom pitanju. Na primjer, Grad Sarajevo nema vlastitih prihoda i ima izuzetno ograničen budžet (12 miliona KM) i ograničene nadležnosti, dok u širem regionu postoje primjeri glavnih gradova kao što je Beč, koji ima prihode od oko 9,4 milijardi eura. Za bliže poređenje, Zagreb ima ukupni budžet od preko 920 miliona eura, a 30,7% tog budžeta potiče iz vlastitih prihoda (prihodi od imovine, administrativnih taksi, itd). Mora se imati u vidu da je Grad Sarajevo planirao da 2006. godine zaradi samo 10.000 KM od imovine, što predstavlja manje od 0,1% njegovog ukupnog budžeta – i moglo bi se smatrati vlastitim prihodima.
- Glavni gradovi u drugim zemljama obično imaju povoljniji tretman unutar sistema finansiranja lokalnih vlasti i njihov fiskalni kapacitet je obično bolji od ostalih jedinica lokalne samouprave, što obezbjeđuje znatan priliv prihoda za obavljanje njihovih funkcija.
- Odgovarajuća struktura prihoda Grada bi ovisila od rješenja uređenja Grada koje bi bilo izabrano.
- Na primjer, ako Grad treba da bude Glavni grad, čiji status je regulisan državnim zakonom, njegovi prihodi bi mogli da uključuju prihode direktno sa jedinstvenog računa, kao i donošenje propisa kojim bi se regulisala naplata direktnih poreza na njegovoj teritoriji. Da bi se odredio nivo (i izvori) prihoda, prvo bi moralo da se donese odluka o tome koje funkcije bi Grad obavljao, od osnovnih infrastrukturnih funkcija, do funkcije socijalne skrbi, a takode bi moralo da se postavi i pitanje odgovornosti nad funkcijama obrazovanja i zdravstva. Svaka od tih funkcija bi dodala teret na budžet Grada i zahtijevala proširenje njegove prihodovne osnove.
- Kao drugi primjer, ako bi status Grada Sarajeva bio regulisan u sklopu zakonskog okvira Federacije, ali bi Grad trebalo da preuzme neke od funkcija od Kantona, kao na primjer, funkciju gradske infrastrukture, tada bi odluka o prenošenju odgovarajućih izvora prihoda za obezbjeđivanje finansiranja barem na onom nivou koji se sada troši na tu funkciju u oblasti, morala da se ocijeni i odredi, te da se, na kraju, to finansiranje prenese na Grad.

Korišteni dokumenti:

1. Zakon o prodaji imovine i svojinskih prava, (Službeni glasnik Kantona Sarajevo, br. 10/99, 7/00, 20/01, 33/01 i 10/05);
2. Zakon o komunalnim taksama (Službeni glasnik Kantona Sarajevo, br. 30/01, 34/01, 7/02 i 36/05);
3. Statut Grada Sarajeva (Službeni glasnik Kantona Sarajevo, br. 12/98, 16/98 i 25/05);
4. Nacrt rebalansa budžeta za 2006. godinu Grada Sarajeva;
5. Zakon o raspodjeli prihoda u FBiH (Službeni glasnik FBiH br. 22/05);
6. Zakon o budžetskom sistemu RS (Službeni glasnik RS br. 34/06);
7. Izvršenje budžeta Grada Sarajeva za 2004. godinu;
8. Izvršenje budžeta Grada Istočno Sarajevo za 2004. godinu;
9. Izvršenje budžeta opštine Pale za 2004. godinu;
10. Izvršenje budžeta opštine Istočni Stari Grad za 2004. godinu;
11. Izvršenje budžeta opštine Istočna Ilidža za 2004. godinu;
12. Izvršenje budžeta opštine Istočno Novo Sarajevo za 2004. godinu;
13. Izvršenje budžeta opštine Sokolac za 2004. godinu;
14. Izvršenje budžeta opštine Trnovo (RS) za 2004. godinu;
15. Izvršenje budžeta opštine Novi Grad za 2004. godinu;
16. Izvršenje budžeta opštine Stari Grad za 2004. godinu;
17. Izvršenje budžeta opštine Centar za 2004. godinu;
18. Izvršenje budžeta opštine Trnovo (FBiH) za 2004. godinu;
19. Izvršenje budžeta opštine Ilijaš za 2004. godinu;
20. Izvršenje budžeta opštine Vogošća za 2004. godinu;
21. Izvršenje budžeta opštine Hadžici za 2004. godinu;
22. Izvršenje budžeta opštine Ilidža za 2004. godinu;
23. Izvršenje budžeta opštine Novo Sarajevo za 2004. godinu;
24. Izvršenje budžeta Kantona Sarajevo za 2004. godinu;

ČIJI JE GLAVNI GE

RAD SARAJEVO !?

**Rezultati ispitivanja
javnog mnjenja**

1. UVOD

Zadatak analize statusa Glavog grada bio bi nepo

Svi ispitanici		1.000
Dob po grupama	18-30	22%
	30-50	31%
	51 i više	47%
Spol	Muškarac	34%
	Žena	66%
Obrazovanje	Ne/završena osnovna škola	16%
	Srednja škola/Gimnazija	58%
	Viša ili visoka škola	26%
	Odbija odgovoriti	0%
Radni status	Zaposlen/a (stalno ili honorarno)	31%
	Nezaposlen/a	26%
	Učenik/student	6%
	Penzioner/ka	31%
	Domaćica	6%
Grad	Kanton Sarajevo	40%
	Istočno Sarajevo	15%
	Grad Banjaluka	15%
	Grad Mostar	15%
	Općina Tuzla	15%
Tip naselja	Selo	15%
	Grad	85%

Pitanje br. 1	Kako se zove glavni grad Bosne i Hercegovine? ⁴⁸												
	Svi ispitanici			Grad									
	Svi ispitanici N=1000			Kanton Sarajevo		Istočno Sarajevo		Banjaluka		Mostar		Opcina Tuzla	
Kako se zove glavni grad Bosne i Hercegovine?	N	%		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	Sarajevo	766	76%	320	80%	101	67%	105	70%	121	81%	119	79%
	Grad Sarajevo	145	15%	62	16%	19	13%	13	9%	26	17%	25	17%
	Sarajevo i Istočno Sarajevo	38	4%	4	1%	21	14%	11	7%			2	1%
	Kanton Sarajevo	21	2%	13	3%	1	1%	3	2%	1	1%	3	2%
* Nešto drugo		16	2%			3	2%	12	8%	1	1%		
	Ne znam/Bez odgovora	14	1%	1	0%	5	3%	6	4%	1	1%	1	1%

* Nešto drugo (ostali odgovori, koji je glavni grad BiH)	Ispitanici koji su odgovorili na postavljeno pitanje u prethodnom pitanju		N	
	Banjaluka		N	
	Istočno Sarajevo		N	
	Tomislavgrad		N	
			984	98%
			13	1%
			2	0%
			1	0%

⁴⁸ Simptomatično je da odgovori na ovo pitanje pokazuju da preko 20% ispitanika nije tačno odgovorilo na postavljeno pitanje, što direktno govori o generalnoj neinformiranosti ili stvarnoj neslovnosti što je (u ne kako se zove) Glavni grad BiH. Takođe, izuzetno mali procenat odgovora "Nešto drugo", govori o generalnoj pozitivnoj percepciji Glavnog grada ili bar te njegove funkcije.

Pitanje br. 2		Koja je po vašem mišljenju današnja teritorija glavnog grada BiH? ⁴⁹											
		Svi ispitanici				Grad				Općina Tuzla			
		N		%		N		%		N		%	
Koja je po vašem mišljenju današnja teritorija glavnog grada BiH?	Svi ispitanici N=1000	486	48%										
	Grad Sarajevo	201	50%			51	34%			83	55%		
	Kanton Sarajevo	276	27%			30	20%			40	27%		
	Grad Sarajevo i Grad Istočno Sarajevo	88	9%			35	23%			7	5%		
	Kanton Sarajevo i Grad Istočno Sarajevo	80	8%			24	16%			5	3%		
	Ne zna/Bez odgovora	55	6%			8	5%			14	9%		
Nešto drugo		15	2%			2	1%			1	1%		

Pitanje br. 3		Koliko uspješno Sarajevo prema vama predstavlja BiH i sve njene građane? ⁵⁰											
		Svi ispitanici				Grad				Općina Tuzla			
		N		%		N		%		N		%	
Koliko uspješno Sarajevo prema svijetu predstavlja BiH i sve njene narode i građane?	Svi ispitanici N=1000												
	Djelimično uspješno, nitko toga bi se dalo popraviti	519	52%			206	52%			81	54%		
	Vrlo uspješno, u rang je sa svim drugim glavnim gradovima svijeta	265	26%			118	30%			34	23%		
	Vrlo neuspješno, Sarajevo uopšte/uopće nema osobine glavnog grada	178	18%			60	15%			32	21%		
	Ne zna/Bez odgovora	38	4%			16	4%			3	2%		

⁴⁹ Ovo zanka – pitanje pokazalo je pravi sliku problema o kojem se govorilo u prethodnim poglavljima. S obzirom da je tačan odgovor na pitanje br. 2 „ne znam“ (jer teritorija Glavnog grada nije ustavno niti zakonski definirana), distribucija odgovora govori o konfuznoj percepciji koja vlada po ovom pitanju.

⁵⁰ Pitanje br. 3 pokazalo je dosta negativnu percepciju reprezentativne uloge Sarajeva (tek četvrtina ispitanika je zadovoljna postojećim stanjem), s tim da je uočljiva nešto lošija slika u gradovima iz RS-a, u odnosu na gradove iz FBiH.

Pitanje br. 4	Šta vi mislite koja od ovih tvrdnji predstavlja glavni problem koji Sarajevo ima? ⁴²												
	Svi ispitanici			Grad									
	N	%		Kanton Sarajevo		Istočno Sarajevo		Banjaluka		Mostar		Općina Tuzla	
N				%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Šta vi mislite koja od ovih tvrdnji predstavlja glavni problem koji Sarajevo ima?	Svi ispitanici N = 1000												
	To što Sarajevom upravljaju stranke i neposlušni kadrovi												
	524	52%		214	54%	80	53%	67	45%	79	53%	84	56%
	154	15%		73	18%	17	11%	20	13%	17	11%	27	18%
	118	12%		15	4%	27	18%	41	27%	23	15%	12	8%
	80	8%		40	10%	9	6%	6	4%	15	10%	10	7%
Šta vi mislite koja od ovih tvrdnji predstavlja glavni problem koji Sarajevo ima?	To što je veći dio Sarajeva u jednom entitetu												
	58	6%		22	6%	9	6%	7	5%	11	7%	9	6%
	56	6%		29	7%	6	4%	9	6%	5	3%	7	5%
Šta vi mislite koja od ovih tvrdnji predstavlja glavni problem koji Sarajevo ima?	Ne zna/bez odgovora												
	10	1%		7	2%	2	1%					1	1%
Šta vi mislite koja od ovih tvrdnji predstavlja glavni problem koji Sarajevo ima?	To što je pravni status Sarajeva potpuno nedefinisan												
Šta vi mislite koja od ovih tvrdnji predstavlja glavni problem koji Sarajevo ima?	* Nešto drugo												

* Nešto drugo	Broj odgovora
Iseljavanje Srba	1
Korupcija i kriminal	2
Nema problema	3
Nezaposlenost	4

⁴² Opcijoznato stanje percepcije kao politički i političarima pokazano je i odgovorima na ovo pitanje, mada je dosta ravnomjerna distribucija odgovora na ostala pitanja ustvari potvrdila relevantnosti ponuđenih varijanti.

Pitanje br. 5		Kakav međusobni odnos trebaju imati gradovi Sarajevo i Istočno Sarajevo? ⁴²																	
Ispitanici kantona Sarajevo i Istočnog Sarajeva N=550	Svi ispitanici	Grad				Koja je Vaša zadnja završena škola?				Starostni dob po grupama									
	N	%	Kanton Sarajevo		Istočno Sarajevo		Nezavršena osnovna škola		Srednje škola/Gimnazija		Visa ili visoka		18-30		30-50		51 i više		
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Kakav međusobni odnos trebaju imati Gradovi Sarajevo i Istočno Sarajevo?	Jedinstvena urbana cjelina, bez ikakvih granica	440	80%	349	87%	91	61%	64	73%	257	78%	119	89%	100	76%	142	83%	198	80%
	Odvajeni gradovi, maksimalno upućeni jedan na drugog	53	10%	21	5%	32	21%	8	9%	36	11%	9	7%	17	13%	12	7%	24	10%
	Potpuno razdvojeni gradovi, bez ikakvih dodirnih tačaka	36	7%	18	5%	18	12%	6	7%	25	8%	5	4%	11	8%	11	6%	14	6%
	Ne znam/Bez odgovora	21	4%	12	3%	9	6%	10	11%	10	3%	1	1%	4	3%	6	4%	11	4%

⁴² Odgovori na ovo pitanje daju vrlo jasno stanje javnog mišljenja o potencijalnim odnosima dvaju postojjećih gradova. Iako postoji određena razlika između odgovora ispitanika iz Sarajeva i I. Sarajeva, očigledno je da dominantno mišljenje teži ka jačoj integraciji dvaju gradova.

Pitanje br. 6	Na skali od 1 do 5 ocijenite koliko Sarajevo osjećate kao svoj glavni grad? ³⁹	Svi ispitanici									
		Općina Tuzla		Grad Mostar		Grad Banjaluka		Grad Metković		Općina Tuzla	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Na skali od 1 do 5 ocijenite koliko Sarajevo osjećate kao svoj glavni grad?	Ispitanici Banjaluke, Mostara i Tuzle N=450										
	U potpunosti Sarajevo osjećam kao svoj glavni grad	198	44%	22	15%	71	47%	105	70%		
	Niti osjećam niti ne osjećam Sarajevo kao svoj glavni grad	93	21%	52	35%	24	16%	17	11%		
	U potpunosti Sarajevo ne osjećam kao svoj glavni grad	69	15%	47	31%	18	12%	4	3%		
	Sarajevo osjećam kao svoj glavni grad	67	15%	18	12%	28	19%	21	14%		
	Prilično ne osjećam Sarajevo kao svoj glavni grad	23	5%	11	7%	9	6%	3	2%		

³⁹ Odgovori na pitanje br. 6 daju jasno stanje senzibilnosti spram Sarajeva, gdje se može potvrditi loš nivo poistovjećivanja nagoviješten u pitanju br.3. Čak 40% ispitanika ne ulaze u kategoriju onih koji „osjećaju“ ili „u potpunosti osjećaju“ Sarajevo svojim glavnim gradom. Posebnu pažnju treba posvetiti izgledu odgovora koje su dali ispitanici iz Banjaluke. Ovo je jedan od zabrinjavajućih pokazatelja iz ovog segmenta istraživanja, mada treba imati na umu relativno mali uzorak po pojedinačnim gradovima.

^{5,2} Ova tabela ustvari predstavlja nadgradnju prethodne.

Pitanje br	8	Koliko ste zadovoljni javnim i administrativnim uslugama koje dobijate od opštinskih/općinskih, gradskih i kantonalnih javnih službi? ⁵⁵	Svi ispitanici						Grad			
			Svi ispitanici		Kanton Sarajevo		Istočno Sarajevo		N		%	
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Koliko ste zadovoljni javnim i administrativnim uslugama koje dobijate od opštinskih/općinskih/gradskih i kantonalnih javnih službi?	Ispitanici kantona Sarajeva	Djelatnost: Doprinosim sam zadovoljstvo, jer mi je brzo i lako doći do usluga	239	43%	189	47%	50	33%				
			158	29%	107	27%	51	34%				
			129	23%	89	22%	40	27%				
			24	4%	15	4%	9	6%				

⁵⁵ Odgovori na ovo pitanje su pokazali da postoji izraženo djelimično ili potpuno nezadovoljstvo (ne)isporučenim javnim uslugama i da je to jedna od kritičnih tački do kojih su doveli ovi podaci.

Pitanje br. 9		Koliko ste zadovoljni funkcionisanjem saobraćajne i komunalne infrastrukture u Sarajevu? ⁵⁶									
Svi ispitanici		Koja je Vaša zadržana završena škola?				Viša ili visoka				Dob po grupama	
		Ne/završena osnovna		Srednja		N		%		18-30	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Koliko ste zadovoljni funkcionisanjem saobraćajne i komunalne infrastrukture u Sarajevu?	Ispitanici kantona Sarajevo N=400	185	46%	22	35%	123	52%	40	40%	57	54%
	Delimično sam zadovoljan, mnogo toga u saobraćaju i komunalijama bi se moralo popraviti										
	Vrlo sam zadovoljan, saobraćaj i komunalije funkcionišu savršeno	107	27%	23	37%	52	22%	32	32%	14	13%
	Uopšte/uopće nisam zadovoljan, saobraćaj i komunalije su u lošijem stanju	98	25%	11	18%	60	25%	27	27%	35	33%
	Ne znam/Bez odgovora	10	3%	6	10%	3	1%	1	1%	3	3%
										7	4%

⁵⁶ Odgovori na ovo pitanje samo potvrđuju tezu iznesenu u komentaru na prethodnu tabelu, da će stanje komunalne i saobraćajne infrastrukture je sigurno jedno od potencijalnih faktora poboljšanja.

Pitanje br. 10	Koliko ste zadovoljni funkcionisanjem saobraćajne i komunalne infrastrukture u Sarajevu i Istočnom Sarajevu? ⁵⁷	Svi ispitanici															
		N		%		Koja je Vaša zadnja završena škola?						Dob po grupama					
						Nezavršena osnovna		Srednja škola/Gimnazija		Viša ili visoka		18-30		30-50		51 i više	
Ispitanici Istočnog Sarajeva N=150	Djelničao sam zadovoljan, mnogo toga u saobraćaju i komunalijama bi se moralo popraviti	61	41%	8	31%	38	42%	15	44%	13	50%	21	41%	27	37%		
	Koliko ste zadovoljni funkcionisanjem saobraćajne i komunalne infrastrukture u Sarajevu i Istočnom Sarajevu?	56	37%	8	21%	34	38%	14	41%	9	35%	22	43%	25	34%		
	Vrlo sam zadovoljan, saobraćaj i komunalije funkcionišu savršeno	28	19%	7	27%	16	18%	5	15%	4	15%	8	16%	16	22%		
	Ne znam/Bez odgovora	5	3%	3	12%	2	2%							5	7%		

⁵⁷ Očigledno je da ispitanici iz Istočnog Sarajeva dijele problem sa stanovnicima Sarajeva, iako se čak može primjetiti još veći nivo nezadovoljstva funkcioniranjem komunalne i saobraćajne infrastrukture.

Pitanje br. 11		Koliko ste zadovoljni ukupnom urbanom slikom Sarajeva kao glavnog grada? ⁵⁸																	
Ispitnici kantona Sarajeva i Istočnog Sarajeva N=550	Sv. ispitanici	Grad				Kako je Vaša zadnja završna škola?				Vrsta ili visoka				Dob po grupama					
		Kanton Sarajeva		Istočno Sarajeva		Nizazvršena osniva		Srednji		Visoka		18-30		30-50		51 i više			
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Koliko ste zadovoljni ukupnom urbanom slikom Sarajeva kao glavnog grada?	Djelimično sam zadovoljan, Sarajevo bi moglo biti ljepše, uredniji i organizovaniji grad	299	54%	219	55%	80	53%	36	41%	198	60%	65	49%	88	67%	97	57%	114	46%
	Vrlo sam zadovoljan, Sarajevo je lijep, ureden i organizovan grad	134	24%	96	24%	38	25%	33	38%	77	23%	24	18%	21	16%	45	26%	68	28%
	Uopšte mi nije ni sam zadovoljan, Sarajevo je u vrlo lošem stanju	101	18%	78	20%	23	15%	11	13%	48	15%	42	31%	23	17%	28	16%	50	20%
	Ne znam/Bez odgovora	16	3%	7	2%	9	6%	8	9%	5	2%	3	2%			1	1%	15	6%

⁵⁸ Procenat od samo 24% ispitanika koji su zadovoljni postojećom urbanom slikom Sarajeva dovoljan je signal da se i na ovom polju poduzmu zatačajni koraci ka unapređenju trenutnog stanja.

Pitanje br. 12	Šta bi to najviše popravilo ukupnu sliku bosanskohercegovačkog glavnog grada? ⁵⁹												
	Svi ispitanici		Grad				Dob po grupama						
			Kanton Sarajevo		Istočno Sarajevo		18-30		30-50		51 i više		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
Ispitanici kantona Sarajevo i Istočnog Sarajeva	190	36%	145	36%	45	30%	36	27%	56	33%	98	40%	
	Brisanje granica između Sarajeva i Istočnog Sarajeva												
	127	23%	95	24%	32	21%	46	35%	42	25%	39	16%	
	Značajno poboljšanje turističke, obrazovne, kulturne i zabavne ponude												
	118	21%	84	21%	34	23%	27	20%	35	20%	56	23%	
Šta bi to najviše popravilo ukupnu sliku bosanskohercegovačkog glavnog grada?	68	12%	43	11%	25	17%	18	14%	25	15%	25	10%	
	24	4%	13	3%	11	7%	1	1%	4	2%	19	8%	
	23	4%	20	5%	3	2%	4	3%	9	5%	10	4%	
Nešto drugo													

⁵⁹ Dosta ravnomjerna distribucija odgovora unutar ponuđenih varijanti vjerovatno ukazuje na to da svi ponuđeni odgovori ustvari predstavljaju dio problema ili dio rješenja, ali je ipak očito da je pravni status, te odnos između dva grada ključno pitanje koje treba dobiti odgovor.

Pitanje br. 13		Koji je, prema vašem mišljenju, bolji način izbora Gradonačelnika Sarajeva? ⁶⁰													
Koji je, prema vašem mišljenju, bolji način izbora Gradonačelnika Sarajeva?	Svi	Koji je Vaša zadnja završena škola?				Koji je Vaš radni status?									
		Ne završena osnovna		Srednja		Viša ili visoka		Zaposlen		Nezaposlen		Učenik/student		Penzioner	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
328	80%	45	73%	136	78%	89	80%	63	79%	87	79%	24	96%	97	80%
41	10%	7	11%	28	12%	6	6%	13	11%	14	12%	1	4%	11	9%
39	10%	10	16%	24	10%	5	5%	12	10%	9	8%			13	11%
														5	19%
														6	6%
														15	13%
														18	10%

Pitanje br. 14		Koji je, po vašem mišljenju, bolji način izbora gradonačelnika Istočnog Sarajeva?													
Koji je, prema vašem mišljenju, bolji način izbora Gradonačelnika Istočnog Sarajeva?	Svi	Koji je Vaša zadnja završena škola?				Koji je Vaš radni status?									
		Ne završena osnovna		Srednja		Viša ili visoka		Zaposlen		Nezaposlen		Učenik/student		Penzioner	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
119	79%	17	65%	72	80%	30	88%	41	82%	31	89%	9	96%	35	70%
18	12%	3	12%	12	13%	3	9%	3	10%	4	11%	1	10%	8	16%
13	9%	5	23%	6	7%	1	3%	4	3%					3	18%
														2	46%
														1	4%
														2	4%
														10	14%

⁶⁰ Pitanje broj 13/14 da o je skoro plebiscitarnu distribucija koja ustvari pokazuje da je izuzetno većinsko raspoloženje javnosti za neposredni izbor Gradonačelnika, što bi svakako trebalo biti predmetom budućih analiza i redefiniranja samog načina izbora prvog kvartala Grada.

Nakon svega izrečenog, unutar 4 različite oblasti analize, konačni zaključci se nameću sami po sebi. Analiza koja je predložena, nadamo se, trebala bi biti dovoljna inicijalna argumentacija za relevantnu dijagnostiku i rješavanje problema koji je opisivan u ovih osamdesetak stranica.

Prvi među njima definitivno je zaključak koji apostrofira trenutni političko – pravni (ustavno i zakonski) vakuum u kojem egzistira tzv. Glavni grad Sarajevo. Ovaj politički vakuum generira niz slobodnih tumačenja postojećih pravnih normi, sukoba nadležnosti, oduzimanja nadležnosti, nedefiniranih nadležnosti, pa i odgovornosti, nemogućnosti kvalitetnije saradnje po vertikalnoj i horizontalnoj ravni uprave, itd. Sve ove posljedice, uzroke vuku iz političkog i pravnog statusa, tako da je uslov svih uslova, ustvari redefiniranje pravnog statusa, konačna i nedvosmislena definicija teritorije, nadležnosti i finansiranja Glavnog grada, te preciziranje odnosa sa drugim jedinicama uprave, kako na lokalnom tako i na višim nivoima.

Kvantitet i kvalitet javnih usluga, te nivo zadovoljstva građana istima, najbolji su indikatori teze o neodrživosti postojećeg stanja. Sve javne usluge koje se isporučuju na teritoriji tzv. sarajevske regije, bilo da su u nadležnosti općina, gradova ili kantona, zasigurno mogu i moraju biti i većeg obima i boljeg kvaliteta. Naravno da je ova oblast u direktnoj proporciji sa definiranjem pravnog statusa, distribucijom nadležnosti i finansija.

Na izbor definicije ili modela budućeg statusa Glavnog grada, svakako da će značajnu ili presudnu ulogu imati model raspodjele finansija. Pregled i preporuke iznesene u trećem poglavlju, dali su sve relevantne informacije i činjenice koje govore u prilog prethodno iznesenim stavovima.

Prilikom rasprave i odlučivanja o budućem modelu uređenja Glavnog grada, rezultati ispitivanja javnog mnjenja trebali bi biti, ako ne najvažniji, onda podjednako važni sa svim drugim pokazateljima iznesenim u ovom, ali i u svim drugim dokumentima koji tretiraju problematiku Sarajeva kao Glavnog grada BiH. Izraženo nerazumjevanje trenutnog statusa Glavnog grada, nezadovoljstvo postojećim nivoom reprezentativnosti kojeg Sarajevo postiže, nezadovoljstvo postojećim stepenom međusobne saradnje i odnosa gradova Sarajevo i Istočno Sarajevo, dosta loš imidž koji Sarajevo uživa kod stanovnika drugih gradova u BiH, posebno u RS, ukupna negativna percepcija Glavnog grada, izraženo nezadovoljstvo kvalitetom javnih, administrativnih, komunalnih i saobraćajnih usluga, podrška značajnijem učešću lokalne zajednice u izboru Gradonačelnika dvaju gradova, samo su neki od preovlađujućih stavova javnosti, odnosno uputa za smjerove prioriteta politika koje moraju biti sprovedene u narednom periodu.

Uloga ovog dokumenta, njegovih autora i organizacija, svakako će biti konsultativna, ali primarna odgovornost leži na političkim subjektima i institucijama nadležnim za problematiku prethodno opisanu. Centri civilnih inicijativa, partneri, mediji i javnost općenito sigurno će biti podrška reformskim koracima.

Publikacija je urađena uz podršku koju je osigurala Inicijativa za reformu lokalne uprave i javnih usluga Instituta Otvoreno Društvo iz Budimpešte i USAID/RSC/Budimpešta, ugovor br. 194-A-00-03-00106-00. Stavovi i mišljenja izražena u dokumentu su isključivo autorova i ne odražavaju stavove Inicijative/Instituta i/ili Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID).

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

The Fiscal Decentralization Initiative
for Central and Eastern Europe